

רבינו נסים הלכות נדה פרק שני שבעות

עין השטח

אמר דבשבתא... אלו הן המצוות... וכו'...

בדי שבווא בהו המים בהו הפרים וכו'... ויהי ערב ויהי בקר... וכו'...

הוא הדין... ויהי ערב ויהי בקר... וכו'...

הוא הדין... ויהי ערב ויהי בקר... וכו'...

רבינו נסים הלכות נדה פרק שני שבעות

עין השטח

אמר דבשבתא... אלו הן המצוות... וכו'...

בדי שבווא בהו המים בהו הפרים וכו'... ויהי ערב ויהי בקר... וכו'...

הוא הדין... ויהי ערב ויהי בקר... וכו'...

הוא הדין... ויהי ערב ויהי בקר... וכו'...

הוא הדין... ויהי ערב ויהי בקר... וכו'...

2

עלש הגבורים

אמר דבשבתא... אלו הן המצוות... וכו'...

אמר דבשבתא... אלו הן המצוות... וכו'...

צינוני הלכה

ה"ד. המשוה ס"י קל"ה ס"י כ"ח.
השומקא אי מרמיא ס"י קל"ה
ס"י כ"ח.
ה"ה. המשוה ס"י קל"ה ס"י י"ג.
י"ג. י"ג. ס"י.
טיט תחת הצפורן ס"י קל"ה
ס"י י"ג.

מסורת הראב"ד

(ה) ע' לעיל ס"י ב' ה"ל' ג.

לפתוח פיה בשעת טבילה, דהאי קפצה ידה קרצה שפתותיה דמהרקא להו
קאמר, ומשום חתוך השפתים הנראהו שהוא מסתתר בקריצתה. ואם תאמר שמא
בסתימת השפתים הקפידה המשנה, הא אמר רבא נהי דביאת מים לא בעינן
מקום הראוי וכו', ואם איתא דבעינן פה פתוח ממש הא בעינן נמי ביאת מים
בתוך הפה. והתם במסכת קרושין (ס"ג) אמרינן דהא דאצריך רבי טבילה אחרת
לשפחתו כשנמצא לה עצם בין שניה משום דר' זירא הוא ולא משום דצריך
ביאת מים. ועוד לשון קריצה אינו אלא לשון הרוק כדאמרינן במסכת יומא (ס"ג)
כל המתפלל ורומז בעיניו וקורץ בשפתיו ומראה באצבעותיו וכו', ואם איתא
דקריצה סתימת הפה כי אורחה הוא, מאי קא עביד, ודומיא דרומזו בעיניו
ומראה באצבעותיו קתני לה דקא עביד מעשה דקא משני ממנהגה.

ד (ס"ג) מה. הסיק האותו באדם ובכלים ומטבילין טמאין, כשהוא מדיח ידיו במים
טהורין, ר' שמעון אומר ירפה כרי שיבאו בהן המים. בית הסתרים ובית
הקמטים אינן צריכין שיבאו בהן מים. כתב בעל ההלכות דאי איכא
גושפנקא באצבעתה וטבלה, אי מרפיא דעיילי מיא לא חייצא, ואי לא, חייצי.

ה ותנן נמי (ס"ג) אלו חוצצין באדם חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות
שכראשי הבנות. ובגמרא דשבת (ס"ג) אמרינן דשל שער אינן חוצצין (ס"ג).

ס"ג קלקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה, לפלוף שחוץ לעין וגלד שחוץ למכה
והרטייה שעליה ושרף היבש וגלדי צואה שעל בשרו ובצק שתחת הצפורן
והמלמולין וטיט היון וטיט היוצרים וגץ יוני. אי זהו טיט היון זהו טיט הבורות
שנאמר ויעלני מבור שאון מטיט היון. ומפורש בתוספת מקוואות (ס"ג) טיט
ובצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר וצואה שתחת הצפורן שלא כנגד
הבשר הרי אלו חוצצין. פי' קלקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה, שער
הזקן ושכנגד הלב ושכבית הסתרים באשה שנתלכלך בזיעה עד שנעשה עבה
כמין צמר מסובך הרי הן חוצצין מפני שהאיש מקפיד עליהן, והאשה מקפדת

שינויי מהדורות

2. נכ"ו (מהדורה קדומה מאוד) ליהא "ומפורש כחופסת וכו'".

לנפש תדרשנו

- ה. לפתוח מיה. לאפוקי מדעת התוס' שם ר"ה פתחה עיניה ביותר.
- ו. הנראה. משמע דאע"פ רמיהדי שפתותיה על מקום הסתר בשפתים. עדיין חשיב אותו מקום כראוי לביאת מים. וצ"ע הרי למעלה כתב גבי עצם בין שיניה ש"מהרק" אינו ראוי לביאת מים והרי בקריצה גם "מהרק" להו, אי"כ למה נחשב מקום הראוי לביאת מים. ונראה שבכלל צ"ע. הרי כמעט תמיד כשאין ביאת מים כפועל, הרי יש מניעה שלא יכנסו מים. ולמה לא נחשב שאינו ראוי לביאת מים. ואפשר וי"ל שכאשר יש מניעה ארעית והולפת לא נחשב המקום כראוי לביאת מים. ולפי"ל גם הכא שהזקן והפה אינו
- מבן שמתמשך. וע' אגרות משה (יו"ד ריש צח) ומכאן נבחר רבנו ברין זה "דדבר אחר המכסה אינו שייך שיחשיב את המקום שאינו ראוי לביאת מים כיון דלא נשתנה הגוף בזה דאינו דבוק ואינו שייך לו. כלומר נדר שאינו ראוי לביאת מים הוא שנשתנה הגוף למבן זה. ועיי"ש באג"מ שמהרש"ם טובא ע"פ יסוד זה. מידו התוס' הר"ן מפרשים ש"קריצה שפתותיה" נחשב כהציעה לבית הסתרים אינו ראוי לביאת מים. עיי"ש.
- ו* ובגמ' שבת. צ"ע מדוע אין רבנו ממשך ומעתיק סיפא דמשנה זו וישל שער אינם חוצצים מפני שהמים באין בתם. ולמה מרחיק עדותו מגמ' שבת.

על שכבית הסתרים. לפלוף שחוץ לעין, פירוש צואת העין. והמלמולין, פירוש טיט שעל היד שנמלל בידיו עד שנעשה כעין גרגרין ומדונקים בידיה. טיט היון וטיט היוצרים וגץ יוני, כולן מיני טיט הם אלא שזה חזק מזה.

ו ואי קשיא לך חוטי צמר וחוטי פשתן ורצועה שכראשי הבנות אמאי חוצצין הלא מיעוטו שאינו מקפיד הוא. לא, מקפדת היא, דלא תימא כל שאינו מקפיד עליו בשעת הטבילה, אלא אם תקפיד עליו שעה אחת דבר המקפיד עליו הוא שאי אפשר שלא תעכיר אותם מעל ראשה בשעה שחופפת את ראשה, וכן הטבעת שבידה אי אפשר שלא תעכירנו בשעת הלישה או בשעה שהיא אופה או מכשלת.

ז (ס"ג) ואלו שאינן חוצצין קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש, (ס"ג) לפלוף שבעין וגלד שעל המכה ושרף הלח ולכלוכי צואה שעל בשרו וצואה שתחת הצפורן וצפורן המדולדלת. פי' יש מאלו מפני שאינו מקפיד ויש מפני שאין חוצצין. וכבר פירשנו למעלה^ו הצואה שתחת הצפורן שכנגד הבשר הוא דאינו חוצץ, אבל שלא כנגד הבשר כגון צפרנה ארוך חוצץ.

ח גרסינן בגמ' רנדה (ס"ג) אמר רמי בר אבא האי רבדא דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצא מכאן ואילך חייצא. ואמר מר עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ, אימתי נקרא יבש משמתחיל לירוק. ואמר שמואל כותל שבעין אינו חוצץ, שעל גבי העין חוצץ, ואם היו עיניה פורחות שעל גבי העין נמי אינו חוצץ. פירוש פורחות, דומעות. ואמר ר' יוחנן פתחה עיניה ביותר עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה. ובתר הנך שמעתתא אמרינן ולית הלכתא ככל הגי שמעתתא (ב*) אלא כי הא דריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה. והרב ר' יצחק הוסיף עוד בלשון הגמרא וכתב הכי, ולית הלכתא ככל הגי שמעתתא דלא איתמר כל הגי אלא לטהרות אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דאמר ר' שמעון בן לקיש וכו'. ואין הפירוש מתישב עלי בזה הלשון שאין ראייה מדברי ר"ל לדחות כל הגי שמעתתא, ועוד כי דברי ר"ל →

השנות הרזיה

(ב*) ומלאמי מן הנומחאות שאין כפון נהן ולית הלכתא ככל הגי שמעתתא אלא כך כמינ נהן א"ר יומן סתתא עיניו ביותר או עלמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה

לנפש תדרשנו

- ז. והלא מעוטו שאינו מקפיד הוא. תרוץ רבנו העתיקו הרשב"א והרא"ש. מיהו תרוץ אחר טובא בהל' נדה מרוב אברם מטל, מתלמיד הר"י בעל התוס' (מורפס בטובין ראשונים להלכות נדה ומקואות, תשובת קב. טז) דהא דאמרינן מעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ חיינו דוקא בטיט או בכללן שיכול להתבטל אל הגוף, אבל דבר חשוב כגון טבעת דלא בת איבטולי הוא חוצץ כדאמר אשה לא תטבול בחוטי צמרי, והלכות רבות מוכיחות כן.
- ח. גלד שעל המכה. ע' א"י (ס"ג) נזו דמביא שתי גידסאות כמשנה. לגירסתו "גלד שעל המכה" חוצץ (וגלד שבמכה אינו חוצץ). וגירסת הר"ח "גלד שעל המכה" אינו חוצץ, וכן גירסת רבנו. וע' סדרס (קצח כג) והור"א (פד ג) שמעו על כך שנחלקו בזה רבנו והרא"ש.
- ט. כל הגי שמעתתא. ע' מה שכתב בזה הר"ן על ת"ף.

ציוני הלכה
ה"תורה הלכה וכו' ע' ע' ע'
ק"ק י"ג
שמעתיא דר"י הלכה פ"ר
ק"ל ס"ב ל"ג

להחמיר הם שהרי אמר אשה לא תטבול אלא אלא דרך גדילתה, ואיהו קאמר לקולא. והלשון הראשון נכון בעיני. והוא מתפרש יפה על דברי ר' שמעון בן לקיש וכן פירושו, ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, על תלת שמעתתא קמייטא קאמר ראינון רבדא דכוסילתא ולפלוף שבעין וכוחל שחוי לעין, דאינהו אמרי חוצצין באשה ולית הלכתא כוותיה אלא כסתמא דמתני דאייתניא לעיל דגלד שעל המכה אינו חוצץ כלל, לא שנא דכוסילתא (ב) ולא שנא דשאר מכה, לא שנא כגו תלתא ולא שנא בתר תלתא. ולפלוף שבעין נמי סתמא קתני לה במתניתין לא שנא לח ולא שנא יבש אינו חוצץ. וכן הכוחל אינו חוצץ דבלפלוף קא קפיד בין חוץ לעין לתוך העין אבל ככחול בכלהו לא חייץ. והנך תלתא שמעתתא קא רחינן להו מהלכתא. אלא

כי הא, קאי אדרבי יוחנן, דשמעתיה דר' יוחנן הלכתא היא מדריש לקיש (ג)

השנות הר"ה

ימים מפני שהוא יבש.

(ג) ומה שאמר הכהן דסיועו הוא דמסיועין ליה לר' יוחנן מדיש לקיש אין דרך התלמוד נכך לומר הלכתא כר' יוחנן מדריש לקיש. ואם היו דברי שניהם שזין היה לו לומר וכן אר"ש בן לקיש. אבל לסיועי לרז מהלמיד לאו אורח ארעא.

לנפש תדרשנו

אלו חוצצין והכחול שחוי לעין הרי אלו חוצצין. ושני הגירסאות הנ"ל אינם תואמות לדעת רבנו. מיהו נפי' הר"ש איתא "הכחול שבעין הרי אלו אינם חוצצים. וגירסת ספרים רידן "הכחול שעל גבי העין הרי אלו אינם חוצצים". ובאר"י (סי' נו) משמע דלא גרס כלל עין כחול בתוספתא.

יד. דר' יוחנן הלכתא היא. משיג הרמב"ן ז"ה פרוש מוקצה מן הדעת מפני שהוא מקלקל עליו שיטת התלמוד שאמר בכמה מקומות ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא, ובכולהו פרוש ידוע שאין הלכה בכל הנזכרות אלא כי הא דבעינן למימר קמין. וכן הכתוב השב"א.

טו. עוד האדם. כן הגירסא בכל הכ"ז והפוסים ישנים. ומה שמדפיס בהוצאה אחר "האדם" אינו אלא ס"ס.

עז. אע"פ שסופו לינטל ממקומו. מכאן עד "אינו חוצץ" השמש ככל הפוסים הקדומים. (ולוג מומת הדומים מן "אינו חוצץ" עד "אינו חוצץ") וע' חז"א (נדר. ד) בכאור לדברי הרד"ה. רצ"ע על כאורו לפי תוספתא השלמה הנ"ל. חידוש זה שחלק מגוף האדם שסופו לינטל יכול להחשב כהצצה. מבאר רבא"ן (מבאר בש"ך ס"ק כה. ויש שם ס"ס רצ"ל רבא"ן במקום רבא"ן) גבי צפרניים "זכיון דעתידיה ליטולן חייצין, וכן בכ"ז (דף פו.) בכאור צד אחד במה הראשונים אם בשר וצפחן המורלדין חוצצין, וול' זכיון שאינם יונקים מן הגוף. ולקטוע עומדים אינם חשובים מן הגוף. וכו'. שיש חילוקים בין הגדרים הנ"ל, הצריך לעמוד על הגדר המדויק לכל שיהו כפני' ע' בדעה בסמוך.

יז. כל זמן שהוא מעורה בו. משמע שהגדר לדעת הרד"ה הוא שחלק מגופו שסופו לינטל ממשמו וגם אינו מעורה במקומו ור'

י. על תלתא שמעתתא קמייטא. כן גם דעת הרמב"ן והשב"א רכל הני שמעתתא מתחיל ממימרא ורברא דכוסילתא. מיהו דעת ר"ת דאף קאי מסוגיא דעומר ע"ג כלי חרם. ודעת הרמב"ם שמתחיל מנתנה תבשיל לבנה וכולל אף דינו רדיש לקיש. ודעת הר"ן בר"ף שאינו אלא על מימרא ר' יוחנן.

יא. לא שנא דכוסילתא ולא שנא דשאר מכה. מוזכרים בראשונים שלשה מיני חומרים המכסים את המכה: בגד, מפרשים הר"ש חז"א והרשב"א שהוא ריד שמעלה המכה ונגלד. ובמב"ם (מקאוות פ"ג הל' א) מובא ר"ן דיש על המכה שהוא חוצץ וחמיד מגלד על המכה שאינו חוצץ. עוד מוזכר ברז"ה הא עור יבש שע"ג המכה (ע"ש בהערות). והנה בריב"א דכוסילתא משמע ברמב"ם (שם הל' כ) ובהשנות רבנו שם דהוא רם שנגלד. וא"כ משמע הכא ברברי רבנו שמשוה ר"ן דם יבש לר"ן ריד שנגלד. ולא כדעת הרמב"ם שהבאנו שמתחיל (ואף שיש מקור לרמב"ם מתוספתא המובאת בראש שרם יבש על המכה חוצץ, הרי נפי' הר"ש שם ובספרים רידן ליתא הא גירסא. מיהו אין זה מוכח שהרי אף הרמב"ם (שם) משהו דם נגלד גבי ריבדא דכוסילתא. מיהו דעת הרמב"ם הנ"ל צ"ע מאי שנא רם יבש דריבדא דכוסילתא מרם יבש על המכה.

יב. לא שנא לח לא שנא יבש אינו חוצץ. מוכח שרבינו לומר שיש עוקבא מחמיר בלפלוף יבש בתוך העין. ולא כמו שמפרש הראש שהחילוק בין לח ליבש הוא מחוי לעין. ורבנו מוכרח לפרש כן לפי גירסתו בגמ' זלית הלכתא ככל הני שמעתתא. הרי מוכח שמעתתא הנ"ל מחמירים ספי מדין המשנה.

יג. אבל ככוחל בכלהו לא חייץ. רבו שנויי הגירסאות ורבותיהם וכו' רחל. הר"ש מביא שתי גירסאות. "הכוחל שבעין הרי

ציוני הלכה
ק"ק ב"חזו לא כלום הוא ע'
ס"ל ל"ה ע"ד ס"ק פ"ג.
ה"ש פ"ר ק"ל ס"ב ל"ג.

דאמר אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה. אלמא אם שנתה מדרך גדילתה וטבילה כגון ששחחה ביותר או זקפה ביותר לא כלום הוא מפני שמסתתרין בה מקומות הסמוכין לבית הסתרים שאין יכולים לבא בהם מים. וכן פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר הסתירה מקומות שהם צריכים לבא בהן המים ואין זה דרך גדילתה לפתחם ביותר או לעצמם ביותר. זה הפירוש הנכון בעיני. עוד נראה לי כי שלש השמועות הראשונות סתם נאמרו והשומע טעה והזכיר אותם על טבילת האשה, ובאו בעלי הגמרא ואמרו דלית הלכתא ככל הני שמעתתא לענין אשה אלא כי הא דר' יוחנן, דלא איתמר כל הני שמעתתא אלא לטהרות, אבל הך דר' יוחנן לענין אשה איתמר. והלכתא כותיה מדריש לקיש. הלא תראה כי כולם אמרו חוצץ ואינו חוצץ ור' יוחנן אמר לא עלתה לה טבילה, אלמא איהו באשה לבעלה נמי קא מיירי. ועוד מאי שנא עצמה עיניה ביותר מקרצה שפתותיה" שכתב הרב ז"ל בהלכותיו שהוא חוצץ. ואם תאמר גם הוא ירחה מכה המימרא הזאת, א"כ למה כתב אותה הרב והלא משנה היא ואינה בגמ' ואם אינה הלכה לא יכתבנה ולא ידחנה. ובאמת נ"ל כי כוונת הרב כך היתה, ולכך הביא סתם המשנה כפשוטה, לומר כי שלשת שמועות הנוספות להחמיר על דברי המשנה אינם הלכה כי אם לענין טהרות, אלא כי הא דר' יוחנן דרמיא לדריש לקיש. ואף על לשון הרב יכול להתפרש זה הפי' דכל הני שמעתתא אתלת קמייטא קאי דהא מ"מ דרך גדילתה קא טבלה דלא איתמרו הני תלת שמעתתא אלא לענין טהרות, אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דריש לקיש, כלומר ובלבד שלא תשנה מדרך גדילתה, וממילא הא דרבי יוחנן מתקיימא מדריש לקיש. מ"מ הלשון מיושר ומרווח יותר כלשונו ושניהם יוצאין על דרך אחד.

היכי דמי דרך גדילתה כדתניא בסיפרא (תורת פ"ד הל' ה) האיש נראה כעורך וכמוסק ויתים, כעורך לבית הסתרים וכמוסק ויתים לבית השחי, והאשה נראית כעורכת וכמניקה את בנה, כעורכת לבית הסתרים וכמניקה את בנה לתחת הדר, וכאורגת בעומדים לבית השחי ליד הימנית, ר' יהודה אומר אף כטווה פשתן לשמאלית, כשם שנראה לנגעו כך נראה לתגלחתו. למדנו מדר"ל שאין האשה טובלת לא מעומד ממש ולא שוחה ממש שמה יסתר לה מקום הגלוי, אלא שוחה כענין הזה או קרוב לו, וצריכה שתפתח זרועותיה וירכותיה על הדרך שאמרנו.

לנפש תדרשנו

חציצה. ומשמע שכן מפרש "גלד שחוי למכה" שהוא אינו מעורה במכה.
יח. מאי שנא עצמה עיניה ביותר מקרצה שפתותיה. והרמב"ן מחלק יזודאי קרצה שפתותיה מעכבת ביאת מים במקום הגלוי אבל פתחה עיניה אינה מעכבת כלום אלא קמטיים בעלמא הוא דעבדא במקום שדרכו בכך ואפשר נמי שאין מעכבין כלל מלבא בהם מים ממש.
יט. וכמוסק ויתים לבית השחי. ור"ש גורס "כעורך לנגע בית השחי וכמוסק לנגע בית העורה". וגירסתו כברייתא שבבא העירוד (ערך ערד). וגירסת רבנו ושאר ראשונים בגירסת התורת כתיבים.
כ. וכאורגת בעומדים. פי' הערוך כאורגת במסכת העומדת.

לבעלה לשיך נראה שפירוש ראשון עיקר ויש לדקדק בדברי רבינו שכתב לעיל דין המטלטל בנה לאחריה ובעלה שלא עלתה לה עבילה ומשמע דף לבעלה לא עלתה לה עבילה וכן נראה מ"ש המוספות והרא"ש הם דמפסלת את בנה אחריה דין נחנה חבשיל לבנה היא הו"ל לרבינו לשרש דהא דחיישינן במפסלת את בנה לטהרות היא ולא לבעלה כמ"ש בנה חבשיל לבנה וכל איך שמעמחא דבחרה ולמה הו"ל שמועה זו מכלל אותן שמועות כיון דלית הלכתא ככלל הכי שמעמחא קאי נבי לשמועה שקודם זו וז"ל שבגירסת רבינו היה כחוס מפסלת בנה קודם ונחנה חבשיל לבנה אלא שזריך להתעסב מ"ש נחנה חבשיל לבנה ממפסלת בנה שזו עלתה לה עבילה לבעלה וזו לא עלתה לה עבילה והאסור שהעשט משום דטומנת חבשיל לבנה יודעת שדרך חבשיל לידבק ונודאי מהרה ולשיך מותרת לבעלה אלא דלטהרות המותרות אכל מפסלת בנה אינה עשויה ליתן אל לבנה שיש פיס בידו התינוק או כנגליו לשיך חשו לה חף לבעלה : וכל החוץ בנדה לטהרות וכו' . כתב הראב"ד וחוזן בנר בשעת עבילה ח"א חף זה חמה נר למה הקישו לפבילת טהרות עכ"ל. עטמו מדעתיא בפרק החוץ (דף מ"ו ע"ב) כל דבר שחוזן בעבילה חוזן בנר ובעבד מהוה נר ונדה ופירש"י ונדה לבעלה וח"א ש"ס שאין עבילתו לענין מנע טהרות כשאר עבילות עכ"ל ורבינו מפרש דבנדה דקתיא לענין טהרות קאמר משום דבמחוספסת דמקואות ס"ו קתיא כל החוץ בכלים חוץ בנדה ובנר ובשעת עבילה ובחולין אין חוץ ע"כ וודאי דכל לבעלה חולין הוא וח"א הכי דמאי דלא חיון בנדה לבעלה אי חיון בה לטהרות חיון עמי בנר :

כא כוחל שבעין וכו' . פרק חינוקת (דף ס"ז) אמר שמואל כחול שכתוך העין אינו חוזן שעל גבי העין חוזן אם היו עיניה פורחות אפילו על גבי העין אינו חוזן ומפרש רבינו פורחות פתוחות ולא פתוחות יותר מדאי קאמר דאם כן לא עלתה לה עבילה חף ע"ס שאין להם כחול כמ"ש רבינו בסמוך אלא היינו וסוגרין וכליפגא קמא דרש"י. והטור נזמנה לו נוסחא משוכנת בדברי רבינו וגיירסת ספרים שלנו בדברי רבינו עיקר שכתוב בהם ואם היו עיניה פתוחות חף ע"ג העין אינו חוזן ומלמתי נוסחא אחרת שכתוב בה ואם היו עיניה פורחות והיא הנכונה :

כב פתחה עיניה ביותר וכו' . סס אמר ר"י פתחה עיניה ביותר או עיניה עיניה ביותר לא עלתה לה עבילה : בר"א לענין טהרות וכו' . בפרק חינוקת בחר מלי דלמרינן נחנה חבשיל לבנה לא עלתה לה עבילה והכי רבינו דבטולתא מהלכת יומין וחילך חיי"ו והיה דלסוף שבטין יבש חוזן והיה דכחול שע"ג העין חוזן ח"א"כ היו עיניה פורחות והיה דפתחה עיניה ביותר או עיניה עיניה ביותר לא עלתה לה עבילה אמרינן ולית הלכתא ככלל הכי שמעמחא אלא כי איתמר הכי לענין טהרות איחמר אבל לבעלה ש"ד כך היא גירסת הר"ף וכן היה גורם רבינו ויש לחמוה על רבינו למה לא הזכיר היה דלסוף שבטין בגירסתא ד"א לענין טהרות וז"ל שפעמו משום דמדון שרט יתן משתמע פסיר שהרי השהו אורח לעיל בלשון וכן לומר דכשהו חוזן יבש כך זה חוזן יבש זה כשיעור יבשמו זה כשיעור יבשמו כמו שפירשתי לעיל וכיון דלמשיכין בחד מינייהו דאפי"י יבש שיעור יבשמו אינו חוזן אלא לטהרות אבל לא לבעלה ממילא נשמע דה"ל לחדך דאפילו יבש שיעור יבשמו אינו חוזן אלא לטהרות ולא לבעלה ומדברי רבינו שכתב נדה שנהגה חבשיל לבנה לא עלתה לה עבילה מפני השמועות שעל ידיה ודאי כתב ד"א לענין טהרות וכו' נראה דבכחשיל שאינו נדבק לגמרי מיירי אלא דכיון דהתם חבשיל אית ביה שמועות חיישינן שמא נדבק בידה וחיון מדרכין לטהרות אבל לא לבעלה ולפי"י אם היה חבשיל מדברים הנדבקים שחולץ מדלוריה חף לבעלה חוששין שמא נדבק בה וזריכה לבנו וכבר היה אפשר לומר ש"ס רבינו שאינם חולץ אלא מדבריהם לא משום דשמועות אינו מהדברים החולץ ככ"מ קאמר הכי דשמועות שכתב רבינו היינו רבנן וחיון מדלוריה חף לבעלה אלא משום דכיון דלון איתו הכבש על דוב גופה אפילו אם מקפיד עליו לא חיון מדלוריה חף אלא מדרכין דמדלוריה חף חיון רבנן וזריכה מקפיד עליו וכיון דלא מיחסר אלא מדבריהם לא נזרו אלא לטהרות ולא לבעלה. אבל קשה על זה דא"כ כשכתב בפ"א מד"ס שכל דבר חוץ חף הוא מקפיד עליו לא עלתה לו עבילה ח"א"כ שהו"ל על מיעוט גזירה משום רובו שס היה לו לכחוש דהיינו לטהרות אבל לבעלה לא נזרו ועוד דמ"ש ממפסלת בנה לאחריה ובעלה שכתב שלא עלתה לה עבילה חיישינן שמא היה פיס כנגלי חינוקת ונדבק בלמו ולא חילק בין טהרות לבעלה

בנדה : כא כוחל שבעין אינו חוצץ . שעל גב העין חוצץ. ואם היו עיניה פורחות אף על גבי העין אינו חוצץ :

לכב פתחה עיניה ביותר או עיצמתן ביותר לא עלתה לה עבילה . בד"א לענין טהרות אבל להתירה לבעלה הרי זו מותרת . אע"פ שנתנה חבשיל לבנה או שהיה בה שרט ישן או שהיה על גב עיניה כוחל ובין פתחה עיניה או עיצמתן הרי זו מותרת לבעלה שכל הדברים האלו וכיוצא בהן אינן חוצצין אלא מדבריהן ולענין טהרות נזרו לענין ביאה לא נזרו . וכל החוצץ בנדה לטהרות חוצץ בשאר הטמאין לענין טהרות . וחוצץ *בנר בשעת עבילה :כג מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אף ע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו הרי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בודאי שלא היה זה עלי קודם הטבילה הואיל והוחזק טמא העמד טמא על טומאתו עד שתדע בוודאי שטהר :

פרק שרישי

א ואלו חוצצין בכלים . הזפת והחמר וכיוצא בהן . הזפת שבכוס ושכצלוחית מתוכן חוצצין מאחוריהן אינן חוצצין. בד"א מבית האומן אבל מבעל הבית בין מתוכן בין מאחוריהן חוצצין . הזפת שבתחתוי ושבקערה בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבעל הבית בין מבית האומן חוצצין : ב המור והקומום בין בכוס בין בצלוחית בין בתחתוי וקערה בין מבעל הבית בין מבית האומן בין מתוכן בין מאחוריהן חוצצין . היה זפת או חמר וכיוצא בהן על הטבלא ועל השלחן ועל הדרגש אם היו נקיים חוצצין מפני שמקפיד עליהן . ועל הבלוסין אינן חוצצין מפני שאינו מקפיד עליהן : ג היו על מטות בעל הבית חוצצין על מטות של עני אינן חוצצין . על אוכף בעל הבית חוצץ ועל זקקין אינו חוצץ . על המרדעת כשני צדדין חוצץ : ד היו זפת או חמר וכיוצא בהן על בגדי תלמידי חכמים אפילו מצד אחד חוצץ בפני שמקפידין על מלבושן להיות נקי . על בגדי עמי הארץ משני צדדין חוצץ מצד אחד אינו חוצץ : ה היו על המטפחות של זפתים ושל יוצרים ושל ספסלי אילנות אינן חוצצין : ו טבחה שהיה דם על בגדיו אינו חוצץ מפני שאינו כקפיד : ז מוכר רבב שהיה רבב על בגדו אינו חוצץ וכן כל כיוצא בזה . היה

כג מי שטבל ועלה וכו' . בפ"ק דחולין (דף י"א) : פ"ג א ואלו חולצין בכלים הזפת והחמר . משנה פ"ט דמקואות : הזפת שזכום וסללוחית וכו' הזפת שכתחתוי וכו' המור והקומום וכו' . במוספתא דמקואות פרק שביעי : ב היה זפת או חמר וכיוצא בזה וכו' עד על המרדעת. משנה ט"ז דמקואות : ג ומ"ש על המרדעת משני צדדין . בסוף פרק חלו קפדים (דף ק"ד) : ד ומ"ש על בגד ת"ח וכו' . משנה פרק ט' דמקואות ושנה ק"ד וכו' ויסי : ה היו על המטפחות וכו' . סס (דף ק"ד) : ו טבחה שהיה דם על בגדו וכו' . בפ"ק דס חסות (דף ז"ח) : ז ומ"ש דלא חיישינן : ח היה הזפת או החמר וכו' לכו"כ נראה וכו' אבל לכו"כ שמו"ס וכו' . מוספתא דמקואות ס"ז אלא שכתבו כהו"ס שס ש"י הקרדום וש"י המניי"ס חיון חולצין . הגלילו הכי חלו חולצין ונראה שהיא נוסחא נכונה וזריך להגיה כן בלשון רבינו :

י דבר בנדר הוא וכו' אין בנדר זה הסרס וכו' . דברים פשוטים הם : יא כל ידום הכלים וכו' עד לעקמותי סבה . ריש ס"ו דמקואות : כתב

הטבחה מוכר רבב והיה על בגדו דם ורבב ה"ז ספק אם חוצץ מפני שהן שנים ומקפיד או אינו חוצץ שהרי מלאכתו היא ואינו מקפיד : ט היה הזפת או החמר וכיוצא בהן על הסנדל מתוכו . מלמעלה חוצץ מלמטה אינו חוצץ . על הספסל מלמעלה או מן הצדדין חוצץ מלמטה אינו חוצץ : טו לכו"כ צואה שכתבא ושכצלוחית המכובשין בין מתוכן בין מאחוריהן בין מלמטה בין מן הצדדין אינן חוצצין מפני שהמים מעכירין אותן . אבל לכו"כ שטרים שכתבם ושכצלוחית . והמוך שבשיר ושבוזג . והמיט והבצק שעל יד הקורדום ושעל יד המניי"פה [אינן חוצצין הגלילו] חוצצין : י דבר ברור הוא שכי"ם שאמרנו בזפת ובחמר וכיוצא בהן שאינן חוצצין בכלים מפני שאינו מקפיד הוא לפיכך אם היה רוב הכלי חפוי בזפת או בחמר וכיוצא בהן לא עלתה לו עבילה כמו שביארנו . אע"פ שאינו מקפיד אין בדבר זה הפרש בכלי מן הכלים אלא כל הכלים שיון בדבר זה : יא כל ידות הכלים שהן חלולין שהכניסן שלא כדרך . או שהכניסן כדרך ולא מירקן . או שהיו של מתכת וגשברו לא עלתה להן עבילה : יב כלי שהפך פיו למטה והטבילו כאילו לא טבל מפני שאין המים נכנסין

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

סה. שם (טור עמוד רל) ממירמל הג"ל (אום ט) נשם ר"מ וכן כתבו המוספות שם (ט, כ ד"ה אשה; ר"מ הלכות מקואות סימן ג) בשמו וכפירוש רבינו חננאל וגירסתו [ר"ף שנוטות ו, ב; רמב"ם מקואות א, י; ר"ן שם ט, ב; רש"י מרת הים הארץ בית ו שער ו ג, א וקנ"ג, ג].

סו. שם (נמוך) וכן כתב הרשב"א בתורת הבית (הקדמ' שם) ורבינו ירוחם (נתיב ט ח"ה רט, ב) כלומר שאם היא יודעת שטבלה כהגון כשרה ולא חייטין דלמא אגב ציטחוא לא טבילה שפיר ולא אדעתא:

סז. טור (עמוד רב) וכן כתב הרשב"א בתורת הבית (הקדמ' שם) ורבינו ירוחם (נתיב ט ח"ה רט, ב) כלומר שאם היא יודעת שטבלה כהגון כשרה ולא חייטין דלמא אגב ציטחוא לא טבילה שפיר ולא אדעתא:

סח. מוספות שם ד"ה ומיקח) ממשנה ד' פרק ב' דנגעים, ופירוש עורכת כעורכת פת: סט. כפירוש המוספות שם מצריחא דמורת הבית (פרסם תורף פ"ד הלכה ג) וכן כתבו הר"ם (נגעים שם) והרשב"א (אין ק"ל ג, ב):

ע. צ"י (עמוד רד דיור ראשון) כפירוש דברי הטור (שם) רש"י מה ש, א ד"ה לא טבילה; ר"מ הלכות מקואות סימן לה):

ע"א. טור (עמוד ערך ו) ורמב"ם (שם) ורשב"א (שם) סימן ט' ורמב"ם (מקואות ג, ב):

ע"ב. הרשב"ך בתשובה [שם] נשם הראב"ד (בעל המש שטר הטבילה סימן ג הלכה ח) ודעת ראב"ד טב"א ב"י ערוך דף רכ"א (עמוד רד ד"ה כתב רמב"ם) וכן דעת הרבה פוסקים ועיי' תוספות דורה דף ס"ז (פ"א ד"ה פתחה עיניה כ"י) ופוסקים:

ע"ג. משנת הרשב"א (ח"א סימן תת"ט) ולזה מסכים הרשב"ך (ח"א סימן ט'):

(י) פירוש ח"י אמה של ששה טפחים: ע"ג. רבינו ירוחם (נתיב ט ח"ה רכ"ה, ד) נשם הגאונים ונשם רב נטרונאי גאון וכן כתב הר"ן בתשובה (סימן ט) וכתב דלא איתמר הא דרש"י נקיש שציינתי לעיל (אום ט) אלא לאסוקי שלא תקפול קלמה על קלמה:

רח שפתי כהן

צ"י [שם] נשם הר"ן [שם ט, ב ד"ה והלמירין וענין], וגם י"ד רוב הפוסקים מהירים לטובל כנמל דהיינו במקום טיט, כדאימא בטור (עמוד רב) ופוסקים: **מה אלא שוחה בו**. דככל אלו שיערו חז"ל כשעושה כן יכולים המים לזא כלל מקומות גופה הגלויים הנריכים לביאה מים. ושאר מקומות נקראו בית הסתרים, שאין צריכין לביאה מים אלא צעינן שיהו ראויים לביאה מים: **דמט עלתה לה טבילה בו**. ל"ע, דזה וכן הא דעלמה עיניה ציור לקמן סעיף ל"ט דיש אומרים דעלמה לה טבילה, אינו אלא למאן דגרים נש"ס (גדה טו, א) ולית הלכתא ככל הני שמעמחא כו', אצל המחבר על כרחן לא סבירא ליה הכי, שהרי פסק לעיל סעיף ח' גבי כחול וסעיף ט' גבי דם שנמכה שחוק, וזה אינו אלא למאן דלא גרם הכי נש"ס, דהא כהא תליא, וכדמוכח בכל הפוסקים וצ"י (עמוד רה ד"ה ומ"ש רש מהירין), ע"ש, ול"ע: **ג שפיר דמי**. לשון בעל הלכות גדולות דף פ"ה ע"ב וסימן מא עמוד תת) וזכ"ל נפשי מיל למירמי צבו איתמחא כולה קומתה, מיגדרלא כצניחא ושפיר דמי. וכן כתבו שאר פוסקים: **נא יש אומרים בו**. כמעדני מלך דף ש"ט ע"א (דברי חמהות הלכות מקואות אום קלח) תמה מאי שנא מקפלה פיה דקסח וכחך (סעיף לת) דלא עלמה לה טבילה. ולא קשה מדי, דאפילו מאן דפלגי כאן מודה בקרלה שפתומיה דמתנימין (מקואות פ"ח משנה ה) היא, וכדאימא בכל הפוסקים. והחילוק כתב הר"ן (שנוטות ו, ב ד"ה ולית הלכתא) ח"ל, מאי שנא מקרלה שפתומיה דמתן כאילו לא טבילה, יש לומר דמי דעלמה עיניה לא מעכבי קמטיס כולי האי שיהיו מעכבים מלנח בהן מים, עכ"ל, ומציאו צ"י לעיל גבי דין דגלד שעל המכה דף רכ"א ע"ב (עמוד קפו ד"ה הקשה), וכן כתב הרא"ה בספר דק הבית דף קפ"ט ע"א (בית ו שער ו ג, א) ועלמה עיניה ציור או פתחה ציור אין לתוש לה, אלא בקרינח שפתיה לנח, עכ"ל. וכן מנאר בשאר פוסקים:

יורה דעה קצח הלכות נדה

(ל"ו) כשאורגת בעומדין. כן הוא בגמרא (גדה טו, א) [ח"ל] אכל הטור (עמוד רב) כתב כמסקת זיתים, ותמה צ"י (ד"ה אכל קשה) למה שינה מלשון הגמרא, דמוסק זיתים אמר בגמרא אלא איש, ומירך מה שמירך, ונראה לי דהטור נסתפק לו כיון דאימא אלא נגעים (נגעים פ"ג משנה ד) לאורגת ביד ימינה, כמו שהביא צ"י (עמוד רב ד"ה והר"ן) אס דוקא לימין צעינן שיעור ולשמאל לא כלום או אורחא דמילתא נקט, על כן נקט שיעורא דפסיקא ליה גבי איש והכי נמי באשה: (ל"ז) ואינה צריכה להרחיק בו'. צ"י (עמוד רב ד"ה ומ"ש ותינה) הקשה הא כבר נתן שיעור אחר, דהיינו כעורכת כו'. ונראה לי דהטור נגרר אחר לשון הגמרא (גדה טו, א) שאמר ריש לקיש לא מטבול אלא דרך גדילתה. פירוש, הילוכה, כדמנן (נגעים שם) האיש נראה כעורר ומוסק זיתים כו'. והיינו דלענין נגעים אמרינן שיעור ההוא לענין ראיתי כהן, הכי נמי לענין טבילה, אלא (דכיון) דלאו כל אדם נקי בהנך שיעורים היאך הם, נתן שיעור שישער כל אדם בעלמו היאך מרוחקים אינריו קלח כדרך הילוכו, ואידי ואידי חד שיעורא. וכן נמי דעת הטור, שאחר שכתב השיעור הנזכר בגמרא, אמר שציון כל אדם יוכל לשער כזה ייעשה לומר שצריך להרחיב הידיים הרבה, וכן הרחקה הידיים מן הגוף יהיה הרבה כדי שילא מידי ספק, לזה אמר שאין צריך, אלא משער כפי שרגילה בשעת הילוכה. ומ"מ ז"ל (ג"ס עמוד רד דיור ראשון) פירש שצנעים שחנניות ממיר, שמצניחין ידיהן על צדיהן. ודרך רמזקה היא שיתן התלמוד והפוסקים שיעורא על פי הנשים כאלה, שזה דרך צנות

ל"ז לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מדקדקת בטבילה וימיהו בדיעבר עלתה לה טבילה:

ל"ח לא תטבול בקומה זקופה מפני שיש מקומות שמסתתרים בה ולא תשחה הרבה עד שירדקו סתריה זה בזה **מה אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראים כדרך שנראים בשעה שהיא** עורכת ויהיה תחת רדיה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה (ל"ז) ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להרחיק זרועותיה מהגוף יותר מדאי אלא כדרך שהם בעת הילוכה (מ"א) ואם שינתה כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר **מ"ב** עלתה לה טבילה **מ"ג** צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטיבורה (י"י) ורת לפחות:

מ"ד יש מי שאומר שאף על פי שאין בגובה מי המקוה לעלות בהם כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושים בקרקע **נ** שפיר דמי: הגה ועיי' לקמן (י"י) סימן ר"א (י"י) צדיני מקוה:

מ"ה אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים **מ"ו** ולא תקפוצי אותה יותר מדאי ואם קפצה לא עלתה לה טבילה אלא **מ"ז** תשיק שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני: **מ"ח** לא תעצים עיניה ביותר ולא תפתחם ביותר ואם עשתה כן **מ"ח** נא יש אומרים שלא עלתה לה טבילה:

טורי זהב

ציון שגינה הכתוב (ישעיה ג, טו): **[ל"ח] ויש מי שאומר ש"א** עלתה. קשה לי למה יפסול דיעבר, מאי שנא מעסיף לי דאמרינן מפני שהמים מקדימין, הכי נמי נימא הכא, דהא הקדמיו המים לאותן קמטיין קודם שנדבקו על ידי הקופה או השמיה הרבה, ויומר קשה לפי דעת הטור שאפילו צניט שצרגליה אינו חושש, כמו שזכרתי לעיל סעיף ל"ג (ס"ק לח). ויש לומר דהכא יש משש שצדיקו הקמטיים שהם בגוף למעלה מן המים, נמלא שצניחא למים כבר הם מדוכקים. ולפי זה אם הכניסה ענמה עד לזארה במים חמלה הוה טבילה דיעבר בכל גווה. ונראה לי שכן לכל אשה שחששה כן, שעל כל פנים יש ציה זד מעליומא אס משחה הרבה ולא אדעתה:

באר היטב

(מ) עלתה. כתב הש"ך (ס"ק מט) צריך עיון בזה, וכן הא דעלמה עיניה ציור בסעיף ל"ט דיש אומרים דעלמה לה טבילה. וזה אינו, לפי מה שכתב המחבר לעיל גבי כחול וצ"י דם שנמכה שחוק, והא כהא תליא לפי הגירסא נש"ס, וכדמוכח מכל הפוסקים, עכ"ל. והע"ו (ס"ק לת) כתב, וקשה לי למה יפסול דיעבר, מאי שנא מעסיף לי דאמרינן מפני שהמים מקדימין הכא נמי נימא הכי, ויש לומר דהכא יש משש שצדיקו הקמטיים שהם בגוף למעלה מן המים, נמלא שצניחא למים כבר הם מדוכקים. ולפי זה אם הכניסה ענמה עד לזארה במים חמלה הוה טבילה דיעבר בכל גווה, ונראה לי שכן לכל אשה שחששה כן, שעל כל פנים יש בזה זד מעליומא אס משחה הרבה ולא אדעתה. עכ"ל (ונקודות הכסף ס"ק ג) מתוך דהתם שמתנה רגליה במים כבר נגעו רגליה במים קודם שהגיעו לעיני, ואותן המים ממוזרים למקוה, והלכך לא הוה חזינה. אלא הכא על ידי הקמטיין לא יהיו המים שנתוך הקמטיין ממוזרים למקוה כלל, ודו"ק, עכ"ל:

פתחי תשובה

(כא) זרת לפחות. (עיי' באר הגולה (אחר אות עב) שכתב שהוא חצי אמה של ר' טפחים. ועיי' בספר לבושי שדר (חזשי דייס ס"ק ר) שכתב דזה אינו ברור כל כך, כי מבואר בירושלמי (י"ד) דיש שני מיני זרת כו', לכן בעת תיקון המקוה ראוי לרקוק שיהא דוקא י"ב גודלין, שהוא חצי אמה, ואחר כך בהדרגה שמתמעטין המים לא יפחות על כל פנים מעשרה גודלין. וכתב עוד (סימן פט וס"ק קצט) דראוי לכל מורה להשגיח על זה, כי לדעת הש"ך ס"ק מ"ט יש בזה חשש פסול דיעבר, על כן ראוי שיתן לאשה העומדת על הנשים בעת טבילה מדה של עשרה גודלין למען תדע ליהוד ברב, ויהינה שאם לא יהיה כל כך ממעל לטיבורה של הטובלת לא תטבול אלא אם כן הוכל לשכב לארץ בחוף המים כמו דף, לא שתקפל קצתה על קצתה ויהיו המים עולין למעלה מכל גופה. וגם בכל דיני הטבילה החיוב מוטל על כל מורה להזהיר תמיד להאשה העומדת על הטבילה, ולא יסמוך במה שהזכירה פעם אחת, רק יהיה רגיל בכך, ע"ש):

מעיל^(ט). משמע ל דבר החוצץ כמו לכר^ז הואיל ויכולה איפשר לה ביום טוב ועמא משום רטבילה עי לה למטבל כליילי ה. ואי עברה עברה, ו שלא נתנה תבשיל מרה את עצמה מכל לה. ואני תמה היאך יטת שער^ח, ולכן אני יום טוב.

כלילי שבת. מקשה הב"י על רבנו הר"י משמע בהרי"א וכו' העמק שאלה (לנצי"ב) ו' ומננו לזמן שנהגו טהרות. ושה הב"י 'הנהיגו רבותנו בדרך אחרת ע"פ מה שכתב דקיייל טבילה בזמנה לאו אתי לודי סחיטה'. ומהו כן אלא לפי סברת העולם מבוואר שלא מחמירם מחמת מצוה. והיינו בזמננו ועי' הע'

ע"ד דוחה הב"י (שם) את דעת אינה כלום שהרי פסק הב"י לכא' תמהים שהרי יכמו שטוכי הב"י א"ח ט' ו'ן טבילה שלא לבטל העונה הם כלל'. והוא הידוש גדול. אנרות משה נא"ח ט' קלג) ע' ע"פ חרוש יסוד להלכה. אם סחיטת שער הייתה איסור ללבן. הרי מוכיח המ"ב (כריל) גוף האדם לא שייך בו שם ו דהיה מותר לכו"ע לחוץ וש השרת השער. ואי משום ולא לצורך מימיהם) ממבואר הר"ן (מוכא ב"י ט' שכו על ר"י רנו"חא אסור להרוקה ו'ן וגם חשש מפרק לכא' אין כיוון דקא סחיט כמשקין הפמ"ג (מ"ו ט' ש כ ט' יב) אסור מה"ת. לגופם אסור

שער הטבילה

7 שנינו^א במסכת מקואות (פ"ז הל' ז) המטביל את המטה שרגליה שוקעות בטיט העכה טהורה מפני שהמים מקדימין. יש מי שאומר^ב שכן הרי"ן לאדם, ומה שכתוב בספרים שלנו^ג האשה לא תטבול כנמל ומפרש בהו בגמרא מפני הטיט, אינו מקפיד אלא על טיט שבשפת הנהר שהוא קודם למים. ויש מי שאומר שאין הדין הזה באדם אלא במטה בלבד, אבל רגלי האדם כיון שנכנס לו הטיט בין אצבעותיו^ד והוא מקום דחוק איפשר שיהא חוצץ, ונראין דבריו^ה. מכל מקום יכולין אנו ללמוד מזו המשנה שאין האשה צריכה לעקור את רגליה מן הקרקע בשעת טבילה ולשוט באמצע המים כדי שיכנס המים תחתיה ותהא טבילתה כולה כאחת כדעת מקצת המחמירים, שהרי אמרנו כאן^ו שהמים מקדימין לרגליה. ועוד שהרי שנינו (פ"ז הל' ט) ועי' טהרות פ"ז הל' ט) טופח על מנת להטפוח חבור לטומאה ולטהרה, ואי אפשר שלא יהא תחת רגליה טופח על מנת להטפוח מפני שהמים קדמו לשם והרי הם חבור עם שאר המים. ואי קשיא לך מה ששנינו במקואות פ"ז (פ"ז הל' ט) מקוה שמימיו מרודרין כובש חבילי עצים וחבילי קנים עד שיתפחו המים ויורד וטובל, פירוש כובש חבילי עצים לצד מן המים כדי שיתכנסו המים לצד השני. ואם כן היא שאינה צריכה להיעקר בתוך המים תכבוש את עצמה למטה והמים עולין לה, הא לא קשיא, דאפשר שהמים מרודרין כ"כ ולא סגי בהכי.

ט כתב בעל ההלכות כרטבילה איתתא וסלקה לה לברוכי בא"י אמ"ה אקב"ו על הטבילה. ורבותא אחרני (פ"ז הל' ט) אמרי מקמי דתטבול מבעי לה לברוכי כדקי"ל (פ"ז הל' ט) כל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן. ואם תאמר הא אמרינן עלה חוץ מטבילה ושופר, ההיא בטבילת גר דמקמי טבילה לא חזי לברכה דאכתי גוי הוא אבל נדה חזיא לברכה כדאמרינן בבכורות (פ"ז הל' א) אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן, ואי אפשר להפרשת חלה בלא ברכה. הילכך צריכה לברך מקמי דתפשוט את בגדיה. ואם פשטה עד שלא ברכה נכנסת במים עד צוארה ומברכת, ודוקא במים עכורים אבל צלולים לא עד שתעכר אותם ברגליה (נרסח ט"ז).

וה"ל דוקא בגר גדול, אבל בגר קטן שב"ד מטבילין אותו אי נמי בעבר

לנפש תדרשנו

- מדרבנן. (וצ"ל רפליג האי סוגיא על דעת ר' יוחנן כנמ' שכת קמה). כהרמב"ם ראין סחיטה לשער מה"ת, א"כ אין איסור בסחיטה ליבשם. ועפ"ז נראה ליישב דעת רבנו. דהנה הכל בו (הל' שבת. כה ד) שפסק כוחיה הוסיף הסבר "דקיימא לן כרב אשי (שבת קכת). דהוא בתרא דאמר אמילו תימא יש סחיטה בשער". מבוואר דעתו שסחיטת שער מן התורה. (וכן ע' פמ"ג שם דכתב שכן פשטות הטוגיא.) א"כ א"ש דעת רבנו ד"ל דאסור סחיטה למימיהן מה"ת משום מפרק (כה"ג איירי ר' אשי שם). ולגופם אסור מדרבנן. ולפ"ז א"ש גם דחיית הב"י הנ"ל. שכיון שטפסוקים
- 10. שנינו. צ"ע למה כתב רבנו את ההלכות מכאן ואילך (ו - י) בכלל דיני חפיפה. והיי מקומם הראוי הוא בדיני טבילה.
- 11. יש מי שאומר. מוכא כן בתוה"ב לכ. כשם פי' הר"ש.
- 12. בין אצבעותיו. כ"כ הראב"ן סי' שכו.

ציוני הלכה
ה"י ע"י ס"ר קאה ספי' ל.
ה"י ח. ס"ר קאה ספי' כח.
הכניש את עצמה לטטה וכו'
פי' קאה ספי' ל.
ה"י ט"י כ.

מסורת הראב"ד
(1) ע"י ס"א.
(2) ע"י שני המים פי' ג הל' יד.
(3) הל' ו.

רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

פרק שמיני

א ארץ ישראל מורה מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה... רש"י מעלת פרק שביעי מקואה...

ב"א זכורג אברמין

אלגאזי

פרק שלישי ארת לה [א]

מהרי"ט

קבו

וראיתי להרב דמשק אליעזר דף קפ"ט ע"ג שכתב גבי פלוגתא דר"ה ורבה דלעיל וז"ל שם בסעיף ו', וכן לענין המיעוט שצננים פשיטא אם לא חתך הרוב שינא המיעוט שצננים קדוש כמוהו וכו', אבל אם ינא רובו צנ"א וחתכו גם כזה פליגי, לר"ה גם המיעוט שצננים קדוש דלמפרע הוא

קדוש, ולרבה אינו קדוש דמכאן ולהנא הוא קדוש עכ"ל. ונראה דכוונתו דמיירי בענין שלא ינא המיעוט שצננים בדרך לידה, דאם לא חתך הרוב ולא הספיק ללאת המיעוט עד שמתה הנהמה ואח"כ הו"יאו לגמרי, ודאי שכולו נתקדש כל שלא

נחתך וכולו שלם, וכיון שהרוב ינא בדרך לידה גם מה שצננים כילוד נמי הוי, וכן נראה מדברי המוס' הנוכר דר"פ צהמה המקשה שכתבו, דכשהוא שלם ולא נחתך הוא פשוט דכנולד דמי טפי מנחתך יעו"ש, אבל ינא רובו צנח אחת וחתכו ולא הספיק ללאת המיעוט עד שמתה הנהמה ולא ינא המיעוט דרך לידה, אם נתקדש המיעוט או לא חלוי בפלוגתא דר"ה ורבה.

ולא הנמי לע"ד איך חלוי זה בפלוגתא דר"ה ורבה, דלא שייך להסתפק בזה כי אם שאפשר דקדושת צבור לא נחית צמה שצננים, דבפטר רחס חליא רחמנא ואינו חלוי צניחת הרוב דאינו דומה לענין איסור, ואם פשיטא ליה להרב דאין חילוק בין צבור לאיסור אי"כ בשעת יציאת הרוב צהאי שעתא ממש חל קדושה נמי על המיעוט שצננים, ומה שייך לומר למפרע מתקדש או מכאן ולהנא מתקדש כיון דצנח אחת מתקדש הכל. ואם נאמר דס"ל להרב בפשיטות דכל דהמיעוט לא ינא דרך לידה אינו מתקדש במעי אמו, דצבור שאני כמו שדקדקנו מדברי הר"ם, ונאמר דצברי הרב בשחתך הרוב ואח"כ ינא המיעוט דרך לידה דזה חלוי בפלוגתא, גם זה אינו מובן, דאם במעי אמו אי אפשר להתקדש איך אפשר לומר בשינא המיעוט בצוף דרך לידה דמתקדש למפרע במעי אמו בשעת יציאת הרוב, ועוד דאמאי אנו צריכין לחלול קדושה למפרע הא אפילו לרבה בשעת יציאת מתקדש, אלא לזה י"ל דנפקא מינה דאם מכר המיעוט לגוי קודם שינא דלר"ה קדוש כשינא כיון דלמפרע קדיש, אבל לרבה לא קדיש כיון דלא קדיש ע"י יציאת הרוב ובשעת יציאת המיעוט שמתקדש צנח הוא של גוי, ואף זה נראה דאינו כן דע"כ לא קאמר ר"ה דאמרין איגלאי מילתא למפרע כי אם דוקא לענין שלישי ראשון, דכיון דהשלישי הראשון הוא משלים הרוב עם שלישי שני דתחלת לידה דוקא מקדש, משום הכי אמר ר"ה דע"כ דהשלישי הראשון מתקדש למפרע, אבל במיעוט הנשאר לפנים מאיזה טעם יצבור ר"ה דלמפרע מתקדש ומנ"ל דפליגי גם כזה.

[לה] [א] בעי רבא כרכו צניח מהו, צנלימו מהו וכו', כרכמו אחומו והו"יאתו מהו קשיא לן וכו'. שם בפרק צהמה המקשה [ע, א] כל הני צניחות, ומה שהקשה רבינו מההיא דפרק קמא דמכילתין [ט, ב] דפריק רב אשי מין צניחו אינו חוץ, המוספות [שם ט, א] והרא"ש שם בפרק קמא [סי' י'] הוקשה להם זה, ותיירלו דיש חילוק מב' זכרים דשניהם ראויים לצבורה, לזכר ולנקבה דכיון דאינה ראויה לצבורה מצניח דאפשר דהוי חציצה, וכבר כתבנו בזה לעיל [אות ד' או"ק ד'] קצת. ורבינו נראה דלא סבירא ליה לחלק בין נקבה לזכר, וע"כ כתב דשינא דר"ה אינו אלא

אלא שאין אני קורא בו צהמה חאלכו וקורא אני בו ובשר צדה וכו', אבל מ"מ לא מקרי לידה לענין צבור עד שינא, דבפטר רחס חלה רחמנא והרי לא קדשוהו כחלי בית הרחם ולא אורה, ולא איפשיט עכ"ל.

ויש לחקור דלפי חילוק זה שכתב הרשב"א צדדי הצניח, דאפילו למ"ד יש לידה שאני צבור דאינו מתקדש עד שינא ראשו או רובו דרך מרגלותיו, אם מתקדש ג"כ מה שצננים שעדיין לא ינא כיון דהוי מיעוט, מידי דהוה לענין איסור, דמתצאר במתני' (שם דס"ח ע"א)

דאם ינא ראשו הרי הוא כילוד וה"ה צינא רובו גוף העובר דחשיב כילוד, ומה שצננים נמי חשיב כילוד, דע"כ לא מיצניח לן לעיל (שם ע"ב) אלא דללא נפיק רובא צנח אחת, אבל צינא רובא צנח אחת פשיטא דהרי הוא כילוד דהמיעוט שצננים נמי הרי הוא כילוד, וכן מתצאר מדברי הרשב"א נח"י שם על דף ס"ח ע"ב, גבי הא דמ"ד יש לידה לצננים יעו"ש, וכן האריך הרב דמשק אליעזר דף קפ"ו עמוד ד', והציא מדברי המוס' ומדברי ה"ה צה' מ"א יעו"ש, וא"כ לגבי צבור י"ל דה"ה דהמיעוט שצננים הרי הוא כילוד, או דלמא דלא מקרי לידה לענין צבור כמו שצדד הרשב"א לענין אבר, ואם ינא רוב הצבור נתחלה וחתכו ואח"כ ינא המיעוט לא מיצניח לי דפשיטא דביציאת המיעוט נמי מתקדש מכה שכבר ינא הרוב ונתקדש, אך מאי דמסקתא לי הוא צינא הרוב וחתכו ולא ינא המיעוט עד ששחט את הנהמה ולא הספיק המיעוט ללאת אם טעון קבורה המיעוט, דלענין איסור דאינו ניחר בשחיטת אמו מ"מ יש לו דין נצילה ומותר בהנאה, מ"מ אם נתקדש מדין צבור במעי אמו אסור בהנאה וטעון קבורה, או דלמא כל שלא ינא המיעוט דרך לידה אינו מתקדש במעי אמו ומותר בהנאה⁶⁵.

ולכאורה יש לדקדק דלא נתקדש קודם יציאתו, דאם נתקדש אמאי לא דחי ה"ס צמאי דמייתי ת"ש ינא רובו הרי זה יקבר, ופרק מאי רובו אי לימא רובו ממש עד השתא לא אשמועינן דרובו ככולו, דאמאי לא משני דמתני' לאו על רוב היוצא אחת לאשמועינן דצריך קבורה, אלא הא אחת לאשמועינן דאפילו המיעוט שצננים שלא ינא כלל טעון קבורה. ואולי דיש לדחות דלא ניחא ליה למימר הכי דהא נמי פשיטא לן דכל שינא הרוב הרי הוא כילוד לגמרי אפילו מה שצננים מידי דהוה לענין איסור. וההוס' שם (דף ס"ח ע"א) ד"ה סיפא וכו' כתבו וז"ל, וזה נמי אין להקשות דהא איצטרך לאשמועינן דאפילו מה שצננים אסור וכו' והא לא שמעינן מההיא דצבורות, דהא נמי פשיטא כיון דחשיב כנולד ואפילו מה שצננים אסור כיון שהולד שלם וצנחתך הוא דמצניח לן לקמן עכ"ל, וה"ה הכא לענין צבור דפשיטא. ואולם לפי מה שצדד הרשב"א צדדי הצניח דהכא, נראה דאינו כ"כ פשוט לענין צבור, ואינו כ"כ רחוק לומר דמתניחא הא אחת לאשמועינן.

והר"ם צפ"ד מהל' צבורות דין ע"ו כתב וז"ל, ינא מיעוט אבר גדול והרי זה היוצא רובו של עובר נפטר מן הצבורה ויקבר היוצא עכ"ל, מדמדקדק לומר ויקבר היוצא ולא כתב סתם ויקבר, ש"מ דס"ל דמה שצננים כל שלא הספיק ללאת אין צריך קבורה, דצבור שאני דבפטר רחס חלי רחמנא כאשר צדד הרשב"א⁶⁶.

65. עיי' בספר באר יצחק לחולין ע, א שחמה דלא דמי כלל לדברי הרשב"א, דהתם מיירי ביצא חצי צבור אבר, ובזה י"ל כיון דלא נולד רק חצי עובר לא שדינן מיעוט האבר אחרי רובו, דמ"מ לא קידשתו הרחס ולכן שדינן ליה בחר חצי שצננים, אבל כאן שיצא רוב העובר שפיר מקדש רוב העובר את המיעוט שצננים כיון דרובו ככולו והוי כנולד לגמרי. גם בשו"ת חלקת יואב יורה דעה סי' כ"ו השיג על המהרי"ט

66. ולכאורה יש להעיר מדברי הרמב"ם שם הי"ד שכתב מבכרת המקשה לילד מחתך אבר ומשליך לכלבים וכו' יצא רובו הרי זה יקבר, ומשמע דביצא רובו כולו חייב קבורה.

דרך דחיה בעלמא, ואכתי מספקא לן לאפשר דטעמייהו דרבנן משום דמקצת רחם מקדש, ולא משום דמין בנינו אינו חונן, וזה הוא עיקר צעיר דהתם בכרכמו אחתו.

ויש לדקדק לסדרת רבינו דאם איתא דעיקר הצעיר הוא דה"ע דרבנן דמקצת רחם מקדש, א"כ אמאי לא נפשטה ממתני דפ"ב (דף י"ז ע"א), דקתני פלוגתא דר"י הגלילי ורבנן צילדה ב' זכרים וילדה ב' כאהד, וקתני צפיפא זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום, דנראה פשוט לאפילו אילאו ב' ראשים כאהד קאי, דזכר ונקבה אפילו ילאו כאהד מודה ר"י הגלילי נמי דאין כאן לכהן כלום, ואם איתא דמקצת רחם מקדש אמאי מודה ר"י הגלילי זכר ונקבה, כיון דהא איכא מקצת רחם זכר, דאף בהקצה פטרה רחם כמוהו מ"מ לא מפני זה בטלה בכורתו של זכר כיון דמקצת רחם מקדש, ומדחזינן לאפילו ר"י הגלילי מודה זכר ונקבה, ש"מ דהעיקר הוא דכוליה רחם מקדש, ומשום הכי אין הזכר זכור כיון בהקצה נמי פטרה הרחם כמוהו

בטלה בכורתו לגמרי, וכמ"ס החוס' שם [ע"ב] גד"ה זכר ונקבה וכו', דודאי דברי המוספות שם הוא צמוגה דכוליה רחם מקדש דוקא כמבואר בדבריהם שם. דפשיטא דאין לומר לדעת רבינו דסיפא דזכר ונקבה מיירי בדלא ילאו ב' כאהד, דא"כ אמאי לא נקט מתני פלוגתא דר"י הגלילי ורבנן בזה נמי, דזכר ונקבה דיאלו כאהד לר"י הזכר לכהן ולרבנן אין כאן לכהן כלום. ואולי דסבירא ליה לרבינו לאפילו למ"ד מקצת רחם מקדש, אינו אלא לענין נגיעה הנכור ברחם דלא צענין שיגע בצוליה רחם, כל שיאל ראשו ראשון דנמלא דהוא לבדו פטור את הרחם, אבל זכר ונקבה דשניהן פטרו את הרחם לא אמרינן דמקצת פטור רחם מקדש, דלקדושת זכור לכ"ע צענין שהוא יפטור את הרחם בלבד ולא בשותפות עם הנקבה, ומש"ה א"ל דאפי' אם נאמר דמקצת רחם מקדש לענין נגיעה, מודה ר"י הגלילי בשפטור נמי הנקבה עמו דלא קדיש הזכר.

וראייתי להמוספות חיצוניות הביא דבריהם הרב זללאל כ"י בשמעתינ דפ' קמא⁶⁷, אמאי דקתני התם צמתימין חמורה שלא צברה וכו' זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו שכתבו ח"ל, פ"ה דלכהן לא יהיב ליה דלמלא נקבה יאלה תחלה והמוציא מחצירו עליו הראיה ואיכא ר"י וכו', וא"ת לרב דאמר הולכין צממון אחר הרוב [ב"ב זב, ב] היה לו לתמו לכהן דרובא מסייע ליה, דשמא הזכר יאל תחלה ועוד שמא ילאו יחד לר"י הגלילי דאמר אפשר לנמצא וקדוש הזכר למאן דאמר מקצת רחם מקדש, וליכא רק טעם אחד לפוטרו דשמא יאלה הנקבה תחלה⁶⁸, וי"ל דוקא צמילי דחלי דענות כגון מוכר שור לחצירו ונמלא נגחן אמרינן דמאי אמר אנא מרובא דמוצני לרדיא, אבל הכא לא מצי למימר הכהן שהבהמה מן הרוב שיוצאת זכר קודם או השנים יחד עכ"ל⁶⁹. ויש ללמוד מדבריהם ב' דברים האחד שכתבו בתוך דבריהם למ"ד מקצת רחם מקדש, כאילו יש מחלוקת בזה ועיינו הרואות דאין כאן מחלוקת, כי

אם דקס"ד לש"ס לומר דטעמייהו דרבנן דלא חיישי לחינה משום דמקצת רחם מקדש, ובתר דפריק רב אשי דמין בנינו אינו חונן אזלא לה סברא זאת⁷⁰. וי"ל דס"ל כדעת רבינו דר"א דרך דחיה דעלמא הוא ואכתי מצעיר לן חי מקצת רחם מקדש או כוליה רחם מקדש. והלמוד השני שכתבו דלמאן

דאמר דמקצת רחם מקדש לר"י לאפשר לנמצא, אי ילדה זכר ונקבה הזכר קדוש, וע"כ דסבירא ליה דלא כמו ששיערו לדעת רבינו דלא נאמר זה כי אם לענין נגיעה דוקא, דהמוספות ס"ל דאף לענין פטור רחם נמי אף בהקצה פטרה הרחם כמוהו אינו מצטל בכורתו. ולדידהו קשה דמה יענו למתנימין דפרק ב' הזכר דקתני זכר ונקבה אין כאן לכהן אפי' צילאו ב' כאהד ואפילו לר"י הגלילי, דלמ"ד מקצת רחם מקדש אמאי לא קדיש הזכר.

ואגב אורמינ ראימי להמוספות דידן שם בפרק קמא גד"ה אמר רב אשי וכו', שכתבו דלאביי דס"ל דמודה ר"י הגלילי דבהמה טמאה אף לאפשר לנמצא, צילדה ב' זכרים

כאהת דלא קדיש אלא אחד, נריך לומר דליכא למימר כל שאינו בזה אחר זה אפילו צמח אחת אינו, דבקדושה הצאה מאליה לא אמרינן הכי, והוקשה להם כפי זה נהא דאמרינן נגמרא נהי דאי אפשר לנמצא חנינה מיהא איכא, דמשמע דאי היה אפשר לנמצא היה קשה לן היאך קדוש בלא טעם חנינה, ודחקו עצמם התוספות ליישב זה יעו"ש, וגם המוספות חיצוניות שם הביא דבריהם הרב זללאל⁷¹ דחקו ג"כ עצמם ליישב לשון הש"ס צמאי דקאמר נהי דא"ל לנמצא וכתבו כמו שכתבו התוספות, אלא שמירלו עוד מירון אחר, דהאי טעמא דאמרינן דכלל זה דכל שאינו בזה אחר זה אפילו צמ"א אינו לא נאמר בקדושה הצא מאליה, אין אנו נריכין לומר הכי כי אם אליבא דאביי דס"ל לאפילו ר"י מודה צמאה דלא קדיש אלא אחד, ואיהו איתומב, ולדידן אין הכי נמי דגם בקדושה הצאה מאליה אמרינן כלל זה, וע"י מדייק חלמודא לומר נהי דא"ל לנמצא יעו"ש. ולע"ד יש לדקדק בדבריהם דאמאי הוורכו לדחוק לשון הש"ס, הא יש לומר דאף דמטעם כל שאינו בזה אחר זה וכו' לא שייך להקשות בלא טעם חנינה, מ"מ למאי דמהדר הש"ס להקשות אי אמרינן דכוליה רחם מקדש אי ס"ל לרבנן אפשר לנמצא, בלא טעם חנינה יש להקשות לאפילו אחד אמאי קדיש, כיון דב' הזכרים פטרו את הרחם דגם הב' פטור הרחם כמוהו וכל אחד ואחד מצטל בכורת חצירו כיון דלא פטור הרחם כולו דמ"ס הנקבה דלר"י מצטל בכורתו של הזכר כיון דנפטרה היא נמי כמוהו כמ"ס המוספות צפ"ב כנו"ל, ולטעם זה אין אנו נריכין מטעם כל שאינו בזה אח"י וכו', דמטעם דבעינן דיפטור הרחם כולו וליכא לא קדיש, ואולי דבשני זכרים לא שייך זה ויש טעם לחלק בין שני זכרים לזכר ונקבה כמבואר למעיינ⁷² ודו"ק.

[ב] והנה חוץ מאלו הצעיות שהביא רבינו עוד יש צעיות אחרות שם בפרק צהמה המקשה [ע, א], והביאם הר"ס בפרק ד'

67. נדפס בשטמ"ק השלם ט, א.
68. לכאורה קשה דשם אונס חד הוא.
69. עיי' ברש"ש לעיל ט, א במתני' אהא דשתי נקבות וזכר אין לכהן כלום, והקשה הלא יש בזה ט"ס לכהן, ספק נולד הזכר לבר, ואת"ל עם הנקבה נולד ספק שמא יצא הזכר ראשון, ועכ"פ יקשה לרב דס"ל דאולינן

בממין אחר הרוב, עיי"ש. אמנם למבואר בתוס' חיצוניות מיושב שפיר.
70. עיי' במהריט"א לעיל פ"א אות ד' אות קטן ד' בדי"ה הן, שכתב דשמואל ור' יוחנן בוכחים קי, א סברי דרבנן ס"ל דמקצת רחם מקדש.
71. נדפס בשטמ"ק השלם ט, א.
72. עיי' במהריט"א פ"א אות ד' אות קטן ד' בדי"ה וצריך, ושם בהערה 109.

שנוע בבשרו. וכן בחפילין כל החפילין מזהו ודאי ואינם מזהו רק משום שנוגעים:

ג) ומה שהקשה חשיטה רש"י להלכתא דוקא שערו. משמע אבל בשרו אפילו מיעוטו. אין רא"י דכוותה רש"י. בבשרו אפילו אינו מקפיד חוץ. ואני פירשתי בטוב טעם דעל ידי שתקנו חכמים דאף שאינו מקפיד חוץ. טוב הכל מקפידין שלא יחזון בטבילה מדרבנן ואף שהיא לא הקפידה בטלה דעתה. וכיון דאף בלבו מקפיד לאחר שתיקנו חכמים חוץ רובו מדרבנן. טוב גזרו מיעוטו אטו רובו. ודוקא בשערו דאף נוחמת טבילה אינה מוכרה לנקות שערת. שבירה לגלגל. ובמקוב אחר הארכתי ואין כאן מקומו:

דברי ידירו הרוש"ת מברכו בכוח"ט

הק' אברהם.

סימן רטו

בריני חציצה.

7 א) חוץ (דף ע') בעי רבא כרכתו אחותו והוליאמו מהו. כן גירסת ר"מ וחוס'. ובהלכות בכורות להרמב"ן פרק הלוקח בהמה כתב עלה וז"ל. ק"ל הכא הא דאיתמר במכילתא פ"ק גבי ילדה שני זכרים. נהי דאי"ל לזמנא חליה מיהו איכא ופריק רב אשי מין במינו אינו חוץ. ומסתברא סופקי מספקא ליה דלמא טעמא דרבנן החס משום דזקלת רחס מקדש. אבל מין במינו חוץ בכבוד. דפטור רחס אמר רחמנא. וכל דלא נגע בכבוד לאו פטור רחס הוא עכ"ל. ומדקדוק דברי הרמב"ן נראה דכי משני מין במינו אינו חוץ. היינו אי חויר רחס מקדש. אבל אי נגיעה רחס מקדש אף מב"מ חוץ. דמ"מ לא נגע. דבחולין שם מצביא ליה להש"ס נפחמו כותלי בית הרחס מהו חויר רחס מקדש והאיכא. או דלמא נגיעה רחס מקדש והא ליכא עיי"ש. ואזיל הש"ס בכורות להאי גז דאויר רחס מקדש. ורבא בעי דלמא נגיעה רחס מקדש. וע"כ כרכתו אחותו נמי הוי חליה:

ב) והנה למדנו מדברי הרמב"ן שני דברים. הא' מקשיט הש"ס נהי דאי"ל לזמנא חליה מיהו איכא. דאף דאויר רחס מקדש. מ"מ כי איכא חליה בין הולד לרחס אף חויר לא מקרי. והב' דלמ"ד נגיעה רחס מקדש. אף מין במינו הוי חליה:

ג) והנה לדיון הראשון יש להביא רא"י מהא דיומא (כ"ח.) בעא מיני רב"ח מר"מ הניח סוב בתוך מזרק וקיבל בו את הדם מהו. מין בשאינו מינו חוץ או לא כיון דמחלחל לא חיין. או דלמא לא שגא. ופשיט ל"י ברם כשר בקומץ פסול. והא משנכנס בתוך אויר הכלי נתקדש אפי"ן אין סופו לנוח כדאי"תא בזבחים (כ"ה:) בעא מיני ר' יוסי. מר' יוחנן היה מקבל דם ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר מזרק מהו אויר שאין סופו לנוח כמזבח דמי או לא. ופירש"י שאין סופו לנוח כגון האי שעתידין דופנותיו ליפול עד שלא יגיע דם לחוכו וכו'. ונשגעי' דם לאויר דופנותיו עד שלא נפחתו שוליו לא מצביא ליה דהוי קבלה. הנה דאויר כלי מקדש אפי"ן אין סופו לנוח. וא"כ מאי איכפת לן בחליה. אלא ודאי דכשיש חליה בין דופני הכלי ובין המגיע לאויר אפי"ן אויר כלי לא חשיב. וה"נ בכבוד מקשה הש"ס דכיון דהוי חליה לא חשיב אויר רחס:

ד) ולכאורה יש לשיין מובחים (ג'). דאוכלין שגבולן צטיט והכניסו לאויר התנור טמאין ולא הוה הטיט חליה בין הכלי לאוכלין. וע"כ משום דבאויר לבד נטמאו. ולא איכפת לן בחליה בין האוכלין לדופני הכלי. וכן קשה דלריך קרא לכלי שטף מילי מיטוק ליה משום חליה. וי"ל מדכתיב וכל אשר יפול אל תוכו ואפי"ן מלא חרדל. וה"ה דמשמע מיני אפילו כמה מיני אוכלים ואף מין בשאינו מינו לא יחשב חליה ומטמא:

ה) ועתה נשוב לדיון הב' דאי נגיעה רחס מקדש אף מין במינו חשיב חליה. ונראה רא"י לזה ממונחות (כ"ד.) בענין כלי מזרק מה שכתבו לקודש מצביא ליה אם דוקא דנגע בהדרי או דלמא ל"ש. ופשיט ליה מי חנן כלי מחבר. מזרק חנן כל דהו. הושיט אחד לבניהן מהו. א"ל לריך לכלי הכלי מלרפו. א"ל לכלי אין כלי מלרפו. ופי"ן הרמב"ם דכשיש דבר אחד בין השני חלוי עשרון חוץ ואין החלואין מלטרפין להיות אחד. הדר איבו בטא מינייהו מהו לקמוץ מזה על זה. לירוף דאוירייתא או דרבנן. א"ל זו לא שמענו כיוצא בזה שמענו דחנן שני מנחות שלא נקמזו ונחערבו זו בזו אם יוכל לקמוץ מזה בפי"ע ומזה בפי"ע כשירות. ואם לאו פסולות. כי יכול לקמוץ מיהו כשירות אנואי. הך דמערב הא לא נגע עד כאן. וקשה הא אפילו אי לירוף דאוירייתא. הרי הסולה שבמנחה אחרת חוץ ביניהם. ואינו מלטרף לדברי הרמב"ם הג"ל. וז"ל דחליה לא הוי דמב"מ אינו חוץ. ודוקא דבר אחר ביניהם שאינו מינו חוץ אבל מב"מ אינו חוץ. ומ"מ אי לירוף לאו דאוירייתא ובעי נגיעה לא מהני מ"מ להחשב כנגיעה כדברי הרמב"ן:

ו) ועתה נשוב ונראה מב"מ אינו חוץ שבש"ס אם אינם סותרים להרמב"ן ונפטרם אחת לאחת.

והנה בזבחים (ק"י.) המקטיר קדשים ואומורין בתוך חייב ומקשה הא איכא חליה. פירש"י שהבשר אינו ראוי להקטרה חוץ בין אימורין למערכה ודכוותה בפנים לאו העללה וכו' וקס"ד דמתני' ר' יוסי דאמר אינו חייב עד שיעלה לראש המזבח כהקטרות פנים ומשני מב"מ אינו חוץ. וקשה בזבחים (דף פ"ו:) מצביא להש"ס אויר מזבח כמזבח דמי אי לא. ומטיב בחיקו. וא"כ אי לאו כמזבח דמי מה מועיל מב"מ. אף הרמב"ם פסק שם אויר מזבח כמזבח דמי. וכחז' הכ"מ בשם הר"י קורקוס דנפשה הבטיא ממקומות אחרים. ולפי דרכיו י"ל דנפשט נמי מהא דמשני גבי קדשים ואומוריהם מב"מ אינו חוץ:

ז) ובהכ"י נראה ליישב מה דק"ל דר' יוחנן אדר' יוחנן דשם בזבחים (ק"י.) משני ר' יוחנן הא מני ר"ש היא דאמר אפילו העלה על הסלע חייב משמע אבל לרבנן פטור וז"ל מב"מ אינו חוץ. ואלו במנחות (ו.) מקשה הש"ס וכי מהדר קומץ לדוכתי לקדוש ולפסול. וזבחים שם ואע"ג ששירים מפסיקין בין קומץ לכלי מב"מ אינו חוץ. ואמרינן עלה אמר ר' יוחנן זאת אומרת אין כלי שרת מקדשין אלא מודעת. מבוחר דס"ל לר' יוחנן דאי הוי מקדש שלא מדעת ה"י מהקדש אף ששירים מפסיקין משום דמב"מ אינו חוץ. וקשה דר' יוחנן אדר' יוחנן. אף לשיטת הרמב"ן הג"ל י"ל ר' יוחנן סובר אויר מזבח לאו כמזבח. וע"כ אף מב"מ חוץ. משא"כ בקידוש כלי דמשיגעי' לבין דופן הכלי מהקדש אף שאין סופו לנוח בקרקעיתו כדמוכח בסוגיא בזבחים (כ"ה:) הג"ל ע"כ שפיר אמרינן מב"מ אינו חוץ:

ובסוטה

ח) ובמוטה (מ"ה.) גבי עגלה ערופה דאינו מביא אלא בנמלא מונח בארמה. ולא תלוי באילן ולא קף על פני המים. ומבטיח שם שני חללים זה ע"ג זה מביא להווי קף ומעליון מודר. או הוי קף ומתחתון מודר. ואיחא שם דלא הוי קף. ואף דאפי' ה' באויר לא ה' מביא עגלה ערופה כמו תלוי באילן. ואעפי"כ מביא לא הוי קף. הרי דמביא אפי' כאויר מפסיק לא הוי. לא קשיא. דתלוי וקף מתרי קראי ומעטיין להו שם. תלוי מדכתיב נופל ולא תלוי. קף מדכתיב בארמה ולא קף. ובחלל ע"ג חלל דנופל הוא. ולא נוכל למטעו מקרא דמתעט תלוי. טוב לא נוכל לפוקרו משום אויר מפסיק. רק מדכתיב בארמה. וטוב אמרינן מביא אינו חולץ. וקרינן ב' בארמה. דאויר מפסיק נמי חשיב בארמה רק דלא הוי נופל. וזה נופל הוא אפי' לא ה' מביא:

ט) ובסוכה (ל"ז.) אמר רבה לא ליגזו אינש לולבא בהשקענא דמשתיירי הולא והוי חליצה. ורבה אמר מביא אינו חולץ. ולכאורה נראה דחליצה דהתם משום דחולץ בין המינים ואין נוגטין זה בזה. ואעפי"כ אמר מביא אינו חולץ ודלא כרמב"ן. אך נראה דלא קשיא. דהנה רש"י פירש שם והוללין בין מין למין ואין אגודים יחד להיות לקיחה אחת. והנה הא דהג' מינים לריבין יחד להיות לקיחה אחת. והנה הא עץ עבות וערבי נמל. וזכרושמי במתניתין דכדי שיטול שניהם בידו אחת היינו האחרונג והלולב. אמר ר' יוסה אלו נאמר וכפות תמרים יאוח לא נאמר אלא כפות אפי' זה בפ"ע וזה בפ"ע. הרי דאלו ה' כתוב ואלו בין אחרונג ללולב ג"כ לא ה' מועיל אם ה' לוקח זה ביד אחת וזה ביד שני'. ואפי' ה' נוגטין זה בזה לא ה' מועיל. ומילא הכתוב ועגף עץ עבות וערבי נמל דכתיב ביניהם ואין לריבין להיות ביד אחת דוקא. ואינו חלוי בגניעה. רק שיה' בחלל יד אחד. ונכשחולץ בין מין למין חשיב מין זה אינו בחלל היד שמעבר השני. ועוד שאין היד מלרסן כשש חליצה ביניהם כמו בכלי מלרסן מה שכתובו לקודש. מ"מ חליצה ביניהם אינו מלרסן. ה"ג בזהו וע"כ שהם בחלל יד אחד אף דלא נגטו זה בזה חשיבים אחד. רק כשיש דבר חולץ ביניהם אין היד מלרסם ככ"ל. וע"כ שפיר אמר מין במינו אינו חולץ:

בני שיה' רגלי הכהן נוגטין ברלפה. כהא דזבחים (כ"ז.) נחלה וקיבל אין דרך שירות בכך. וא"כ מה מועיל מביא. וז"ל כיון דנחלה לאו משום חליצה פוסל. רק משום דאין דרך שירות בכך. ובטומא על רגל חבירו. דמ"מ עומד הוא. הוה ל' דרך שירות. אף שאינו נוגע ברלפה. ושפיר מועיל מביא. ואף דחשיב כאילו אויר בינו לבין הרלפה. דהא אפי' יש אויר בינו לבין הרלפה לא פסול משום חליצה ככ"ל. ודו"ק היטב:

יב) ובריה דדמי שם שאני רגל דלא מבטל ל' ובחוס' זבחים (ק"י.) בריה מביא אינו חולץ זה לשונם והא דאמרינן לעיל ע"ג רגל חבירו פסול אין דרך שירות בכך עכ"ל. וקשה דביומא משני משום דלא מבטל ל' וז"ל דההוא פירשו התירוח שאני רגל דלא מבטל ל' עד שיגמור עבודתו כמו שפירש"י. וחשיב כאילו לא ה' שם רגלי חבירו וה' אויר מפסיק ואין דרך שירות בכך כמו נחלה וקיבל:

יג) ודא דלריך באמת טעמא דאין דרך שירות בכך לפסול נחלה וקיבל. ולא מדכתיב לעמוד לשרת. ואיטר פסל ל' בבטורות משום דבני עמידה בימין ככל עמידה שעיקרו בימין. ואיטר אין לו ימין. וכ"ש זה שאינו עומד כלל. ז"ל לפת"ש החוס' פ"ק דשבת (ו'). ד"ה וטח פ"י ריב"א בחפץ טח בכותל אף שאין בטחל ד' על ד' כיון שרואה פני הקרקע חשיב כמנוח בארץ. וה"ג כיון שרואה פני הקרקע חשיב כעומד בארץ ולא דמי לרגלו אחת על האבן דאבן מפסיק בינו לקרקע:

יד) ואף דבגמ' כ"ה פסל עומד ע"ג כלי כו' דליף מכלי שרת שלא יהי' דבר חולץ בין כהן לכלי שרת. וכיון דפסול חליצה. ה"ג יחלץ אויר. ז"ל לפת"ש החוס' שם דליף מבגדי כהונה דאוקרי כלי שרת. ובטינן שלא יהי' חליצה בין הבגדים לכהן. ובדף י"ט מבטיח ל' רוח מה שחוזן על בשרו בטינן וליכא. או דילמא דרך לבישה בכך. וכן בית השמי מהו שחוזן בשרו בטינן ואיכא. פירש"י אויר בית השמי שהוא רחב ואינו נוגע בבית השמי. או דילמא דרך לבישה בכך וא"כ לפי הלך דאויר בלבישה אינו חולץ. כ"ש בין הכהן לרלפה דיו לבא מן הדין להיות כנידון. ואין אויר חולץ. ע"כ לריך לטעמא דאין דרך שירות בכך:

טו) זבחים (י"ט) בטי רבא הכניס ידו לחוך חיקו מהו גופו מי חייץ או לא. ק"ל דהא רבא אמר בסוכה (ל"ז.) מביא אינו חולץ. וה"ג בלאו טעמא דגופו. חיפוק ל' דמביא הוא. ולפי דברי הרמב"ן הג"ל דהיכא דבטי נגיעה לא מהני מביא להחשב כנוגע. ז"ל דבטיח קאי לאותו לך דאמר דחולץ משום דאין דרך לבישה בכך ואפי' רוח חולץ:

ז) איברא לאמר העיון ע"כ בטיח לאותו לך דאויר אינו חולץ. דהנה לכאורה קשה לטעמא דגופו לא חייץ הא בגדה (ס"ז.) עלמה עיני' ביותר. פתחה עיני' ביותר לא עלמה לה טבילה. הנה דהשין חולץ על עלמה. וכן בפרק ח' דמקואות קראה שפתותי כאילו לא טבלה עי"ש בפי' הר"ש דקראה לשון דוחק. שדוחקת שפתותי ביותר כמו עלמה עיני' ביותר. וכן הא דגדה ס"ז ובכמה מקומות נימא אחת קטורה חוללת הנה שהשטר חולץ על עלמה. והוא דאורייתא כדאמר ר' יחזק דבר הורה רובו ומקפיד חולץ ואשפרו קאי כפירש"י. ובנ"ק פ"ב דאורייתא לעיוני דילמא מקטרי. הנה

ח) וביומא (כ"ח) בעא מיני רביה מר"ח הניח מורק בתוך מורק וקיבל בו את הדם מהו מביא חולץ או אינו חולץ. פירש"י חולץ ונמלא שאין קבלה זו ככהן. שהרי אינו אוחז במורק שהדם בו עי"ש. ופירוש וכתוב ולקח שמה' לקיחה בעלמו של כהן. ומשמע שלריך ליגע בכלי שרת. ואעפי"כ אמר מביא אינו חולץ. ז"ל דאף דבטי בעלמו של כהן מ"מ לא בטי נגיעה. רק שלא יהי' דבר חולץ בין ידו לכלי שרת. או ז"ל דנתקדש הדם ע"י כלי שרת החיונין שהכהן אוחז בו שהכלי שרת הפנימי אינו חולץ בין הדם לכלי החיונין. ואף דבכלי חרס הוה ל' חוך חובו. דמסבירא לא מקרי חובו כדאיחא (בזבחים ג') וה"כ לא מקרי חוך כלי שרת. ז"ל דחילוק בין עומאה לקדשים. ויותר נראה כמ"ס בתחילה דלא בטי נגיעה הכהן בכלי:

יא) מידון הא דפשוט ל' התם מהי' עומד על גבי רגל חבירו פסול. ואף דמין במינו הוא. ולדברי רמב"ן דהיכא דבטי נגיעה לא מהני מביא. הא

הנה דמה"ת מ"ן השער על עלמו. ומאי קמבעי ל"י בזבחים:

יז) וע"כ לומר דהיכא דבעי נגיעה פשיטא דחולץ כל דבר אף מידי דגופו. דסוף סוף לא נגע במים. רק בעיא דרבה בזבחים קאי לאותו לך דדרך לבישה בכך שה"א אור בין הבגד לבשרו. ואין פסול חליה רק בדבר ממש מפסיק. וזה מבעיא ל"י דמידי דגופו לא חיין. וחשיב כאילו לא ה"י מפסיק רק אור דרך לבישה בכך. אבל בטבילה הדרך כשטובל נכנס המים בכל חלקי גופו דאין דרך לעבול שה"א אור בין מ"ס לבשרו אף מידי דגופו מ"ן. וכן מוכח מטבילה דמב"מ ג"כ חולץ במידי דבעי נגיעה דשער בשער מב"מ הוא. ודברי הרמב"ן מוכרחין:

יח) א"ך לפי מה שביארנו והבעיא קאי לאותו לך דאור אינו מפסיק הדורא קשיא לדוכתי דמה מבעיא ל"י לרבה הא מב"מ אינו חולץ. ול"ל דיד לחוך חיקו לא מקרי ניוו. והוקא רגל על גבי רגל הוא דנקרא מינו. ולא מלאתי ישיב אחר לזה. ומ"מ דברי רמב"ן מוכרחין: *

יט) ובר"ה גבי לפהו זהב במקום הגחמ פה פסול. דפירש"י שהזהב חולץ בין פ"ו לשופר. וקשה הא לגאוהו אינו חולץ. ולדברי הרמב"ן הג"ל י"ל דבי היכי דמב"מ במקום של"ך נגיעה לא מהני מב"מ וחולץ. ה"ה לגאוהו לא מהני. ובשופר בעינן נגיעה הפה בשופר וכמ"ש הרמב"ן ש"ס. דמכאן מוכח שאם הרחיק התוקע פ"ו משופר לא ילא. ובהכי ניהא טפי לימוד הרמב"ן ש"ס. דלכאורה קשה מנ"ל ללמוד חליה דאור מחליה דזהב ובזבחים (י"ט). מבעיא ל"י אור אם חולץ. הגם שיש ליישב דההם מבעיא ל"י רק ממש דדרך לבישה ב"ך. אבל תקיעה אין דרך תקיעה להרחיק פ"ו. אך להג"ל איש טפי. דאם איחא דאל"ל ליגע לא ה"י זהב חולץ כיון דלגאוהו ודוק:

כ) ובגדה (כ"א): בעי מינ"ר ר"י מר"ז הרואה דם בשפופרת מהו כו' א"ל בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת כו' והאמר ר"י משום רשב"י המפלת חתיכה קורעה אם יש דם אגור טמאה הכי שהחא התם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הכא אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת ונפרש"י דרכה של אשה לראות דם בחתיכה הילכך בבשרה קרינא ב"י דמב"מ אינו חולץ לימא שפופרת תנאי הוא דהניח המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה שריא אומר בבשרה ולא בשפיר

ולא בחתיכה. ומכ"א אין זה דם נדה אלא דם חתיכה. חכמים היינו ח"ק. אלא דפלי פלו"י איכא בינייהו. ח"ק סבר בבשרה ולא בחתיכה וה"ה לשפופרת. אבל פלי פלו"י טמאה ואתי רבנן לומר אע"ג דפלי פלו"י אין זה דם נדה אלא דם חתיכה הא דם נדה ודאי טמא אפי' בשפופרת נמי. ופירש"י ח"ק לא מטהר לה אלא מגוה"כ. סבר האי דם טמא נ"ט"ס טהור ול"ל טמא. וכן הגיה הב"חן הוא. ומשום חליה טהורה ומשום גוה"כ. וה"ה לשפופרת. כיון דטמא ממש חליה הוא. וה"מ דשיעא חתיכה והדס לא נגע. אבל הינא דפלי פלו"י והדס שם ונוגע ברחס טמאה דקרינן בבשרה עכ"ל. וכיון דבעי נגיעה ואעפ"כ קאמר מב"מ אינו חולץ מוכח לכאורה דלא כרמב"ן:

כא) א"ך באמת מוכח מכאן כרמב"ן. דהנה ל"ל לפירש"י דטעם בחתיכה דטמאה משום מב"מ ל"ל להש"ס לחלק משום דחתיכה אורחא ושפופרת לאו אורחא. תיפוק ליה דזה מב"מ וזה אינו מינו. אך יובן עפ"י הש"ס דזבחים (י"ט). הג"ל נכנסה לו רוח בבגדו מהו על בשרו בענין והא ליכא או דילמא דרך לבישה בכך ע"י"ש. וע"כ שפיר אמר רש"י דמב"מ אינו חולץ. וא"י דמ"מ אינו נוגע ואור חולץ. ליהא דכיון דדרך ראי' כך ע"י חתיכה וכך הוא דרך ראי' בלא נגיעה. אי"כ דומה לרוח בבגדו. דמשום דדרך לבישה בכך לא איכפת לו במה שאינו נוגע. וע"כ הולך הגמ' לומר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואין דרך אשה לראות בשפופרת. שאם היה דרך ראי' בכך בדבר ממש מפסיק ג"כ לא ה"י חולץ. והולך רש"י להסיף הטעם דמב"מ. דאם לא כן כיון שדרכה לראות בדבר ממש מפסיק. מה לי חתיכה מה לי שפופרת. ואף בשפופרת תה"י טמאה. ע"כ פירש"י דחתיכה מב"מ. ודינו פלו"י ולא כהפסק דבר ממש וכיון שדרכה לראות בלי הפסק דבר ממש דמב"מ אינו חולץ. אבל רואה בשפופרת בהפסק דבר ממש חולץ. וכמו בבגדי כהונה שדרך להיות רוח מפסיק. מ"מ אם הפסיק דבר ממש חולץ. ה"נ בזה כיון דחתיכה מב"מ הוא. ודמי להפסק אור. ולמ"ד גם בחתיכה טהורה ה"ל אין דרכה לראות בחתיכה וחולץ משום דלא נגע. ובפלי פלו"י דטמאה ע"כ משום דנגע. וכפירש"י. ומ"מ מוכח מרש"י דמב"מ לא חשיב כנוגע. דאי חשיב כנוגע. ל"ל משום דדרך לראות בחתיכה. ומ"מ דמ"ד בחתיכה טהורה ופלי פלו"י טמאה. ע"כ הטעם בלא פלי פלו"י דטהורה משום חליה. והא מב"מ אינו חולץ. ומוכח כדברי הרמב"ן: ובשירובין

א) הגדה"ה שוב ראיתי בשו"ת נבטת פנחס סי' כ"ז הוקשה לו הג"ל בעלמה עיני' ושער קשור דהוי מב"מ. ותיירץ דהא דמב"מ אינו חולץ היינו משום דמינו בטל לגבי' כשהינו מקפיד. אי"כ היכא דשניהם לריבין טבילה לא שייך שיבטל זה לגבי זה. וע"כ יחא בעלמה עיני' ושער קשור כיון דלר"ך טבילה בכל הדדים. שפיר חולץ לך אחד על חברו ע"י"ש. והנה לפי זה מה הוקשה להתוס' סוכה (ל"ז). בהא דאחד מניף לכל חבריו משום דאי אפ"ר שיניפו כולם דהכי לינפי כולכו בהדי הדדי. דהוי חליה. והקשו בהוס' הא מב"מ הוא. ומאי קשיא ההם שני הידים לריבוי בתופה. וע"כ דחוס' ליח לכו סכרא וז. וגם לא הועיל בתירוולו ליישב הא דשבה (ג"ז). דמשמע דחטי שער ה"י חולטין ע"ג שערות. אי לאו משום שהמים באים בהם. והא מב"מ הוא. ואין לומר דר"מ בשער של בהמה דלא חשיב כולי האי מב"מ. דאי"כ הא דמייתי הש"ס שם מחמתין נמי דיקא דקתני יולאה אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חברה. הוה ל"י לאתויי נמי סיפא דמתניתין בין משל בהמה. ועוד דשער אדם ושער בהמה ודאי חשיב מב"מ כמו חזירא דחטי וחזירא דשערי. ועיקר סברתו דמב"מ דוקא באינו מקפיד נראה דהניח ל"י מתירין הש"ס פרק הוליהו לו שאני רגל דלא מבטל ל"י. וכבר כתבנו דברי התוס' פ"ג דזבחים. דמביאר נודבריהם הפירוש דחשיב כאילו ה"י אור. ואין ראי' כלל. ואדרבה מוכח מכאן דאף דלא מבטל ל"י מ"מ לא פסול משום חליה רק משום אין דרך שירוף בכך. עוד ראיתי שם דהיכא דמבטלי עולמית אפי' מבש"מ אינו חולץ. ובמק"א בשו"ת דמיני ראיהו והבאתי ראיות להפוך:

הרה"ג איתנו אצל אב"ד א"י

קבו שער י סימן כ"ח טבילה

ז

הקן מאחר שזוהי ליעול התחמונים אפשר שהעלוונים היו חליטה, ואש"ג שלכאורה הוא מין צמינו, מ"מ הרי מכיון שצריך נגיעה רובלת על גבי צינים אי"ב לא גרע מאויר שנחשב לחליטה. והנה צמי"ח חבלים צנעומים ח"א סי' ע"ו הוכיח מהקרא גופיה, שבטבילת אשה אין הלכה של מין צמינו אינו חולץ, דהרי צחורת כהנים (מזרע פרשה צי פ"ד) מצואר וידיו לא שטף צמים מה ידיו דנראה פרט לבית הסתרים, וכן אמרו בקידושין דף כה, ורחץ צפרו מה צפרו מאבראי אף כל מאבראי לאפוקי בית הסתרים עיי"ש, ולכאורה הרי האשה צעשה שהיא עובלת הרי כל גופה מכוסה צמים, וא"כ אם נאמר שדין מין צמינו אינו חולץ נאמר גם גבי טבילה, הרי איך יחבן לחלק בין מקום מגולה לבית הסתרים הרי לעולם כל בית הסתרים הרי מונח צפר החיטון עליו והיו מין צמינו וא"כ ליכא צמיאיות חילוק בין בית הסתרים למקום מגולה, ומוכה מזה גופא שצמינו מושג חילוק בין בית הסתרים למקום מגולה מזה מוכח שדין מין צמינו לא נאמר גבי טבילה, אך העורני הרה"ג ר' יעקב אשר פלדמן שליט"א שאין ראוי מכאן, דהרי דין מין צמינו אינו אלא אם מודבקים צי המינים זה בזה צד שייך לומר מין צמינו אינו חולץ, אך צד אם יש הפסק אויר ציניהם בזה הרי לא שייך לומר מין צמינו אינו חולץ, ולפי"ז בבית הסתרים שיש הפסק אויר ולא מודבקים הכשר ממש זו על גב זו אי"ב לא שייך לומר כאן דין מין צמינו אינו חולץ, ולכן יש חילוק בין מקום גלוי לבית הסתרים).

ה

ובאמת לפי דברי האבני נזר אפשר להבין קצת משי"כ החמודי דניחל הוצא צפתחי חשוכה יו"ד קל"ח סי"ק י"ז שאף דס"ל שקרלה שפתותיה לא מהני מ"מ קרלה שיניה מהני, ולכאורה ל"צ וכי מאי שגא מקרלה שפתותיה, אמנם לדברי האבני נזר ניתן לומר, שהרי העטם שקרלה שפתותיה לא מהני, מאחר שמקום דבקות השפתיים הרי לא הגיע מים (לכמה שיטות צראשוניס המפרשים כן) ולכאורה למה לא נאמר מין צמינו אינו חולץ, ולהג"ל משום דצמקום שצריך נגיעה לא מועיל מין צמינו, ומשום דמין צמינו אינו חולץ הכוונה שכלולו נחשב הנגיעה צמקום הצריך שיגע, וכגון בלולב שיש הלכה ליקח הלולב בידו, בזה אף שיש כאן הפסק של עלי לולב התלושים, מ"מ נחשב כאילו לקח הלולב בעצמו מכח דין מין צמינו אינו חולץ.

אך עכ"פ ל"צ מדוע בטבילת אשה לא מועיל דין מין צמינו, ולמה לא נאמר דין מין צמינו אינו חולץ. והנה באבני נזר יו"ד סי' רס"ו האריך לבאר עפ"י הרמב"ן בצכורות שהיכא שיש דין נגיעה ואויר פוסל הוא הדין שמין צמינו ג"כ פוסל, ולפי"ז בטבילת אשה שאויר פוסל וצריך נגיעה היא שמין צמינו חולץ, וצואר עפ"י הרמב"ן שאמרו בחולין דף ע' צעו רבא כרכחו אחוחו והזליחתו מהו לעגון צכור אם נחשב כפטר רחם או לא. וכתב הרמב"ן בהלכות צכורות צפ"ג וז"ל ק"ל הכא הא דאיתמר במכילתא פ"ק גבי ילדה שני זכרים, והי דאי אפשר למלאם חליטה מיכה איכא, ופריך רב אשי מין צמינו אינו חולץ, ומסתברא ספוקי מספקא ליה, דלמא טעמא דרבנן החם משום דמקלח רחם מקדש, אבל מין צמינו חולץ בצכור, דפטר רחם אמר רחמנא, וכל דלא נגע בצכור לאו פטר רחם הוא, עכ"ל.

והסביר באבני נזר שם שכונת הרמב"ן הוא על פי דברי הפפארת ישראל צפ"ח דמקוואות משנה ה' שהטעם דמין צמינו אינו חולץ, לא הוי משום שמין צמינו הוי כגוף אחד, אלא שחליטת מינו כמאן דליתא הוא, ולכן צמקום שיש דין נגיעה בזה גם מין צמינו חולץ, אבל צמקום שלא צריך נגיעה ממש, בזה מין צמינו אינו חולץ. ולפי"ז כוונת הרמב"ן הוא, שהרי שם בחולין מהסתפקת הגמי, אם נפתחו כותלי בית הרחם מהו, אויר רחם קמקדש והא איכא, או דילמא נגיעת רחם מקדש וליכא, ולכן רב אשי שס"ל גבי צכור שמין צמינו אינו חולץ, הוא לפי מאי דאמרין שאויר רחם מקדש ולא צריך נגיעה ממש, ולכן אף שהוא מין צמינו אינו חולץ, משום שכמאן דליתנהו דמי, משא"כ הא דצעו רבא שכרכחו אחוחו לא הוי צכור, זכו אם ס"ל שנגיעת רחם מקדש, ולכן מאחר שצריך נגיעה, בזה אף מין צמינו חולץ, מאחר שמין צמינו לא נחשב כחד גופא, אלא כמאן דליתנהו דמי, ולא גרע מאויר, ומאחר שנגיעת רחם מקדש ואויר רחם לא מקדש לכן גם מין צמינו חולץ בצכור.

(וביסוד דברי האבני נזר מצואר ג"כ צמי"ח צרכה ר"ה (להגאון ר' לבי הירש הורגשטין) סי' מ"ב, ובאמת על פי דבריהם מובן מה שאמרו בגמי בחולין דף ק"מ שני סדרי צינים זו על גב זו מהו שחוצץ לעגין שילוח

בעלי הנפש

צינוי הלכה
משום טיוב ס' קול ס' ג.
ה"ד. ס' קול ס' ג.

בריוני נפל, ומשמע דמשום טיוב שעל שפת הנהר קאמר, אי נמי' משום הטיט שבתוך המים כדבעינן למימר קמ"ו. ובין הלין נוסחי איכא טובא, דאי משום טיוב הוא אם טבלה לא עלתה לה טבילה משום דאיכא חציצה, ואי משום צניעות הוא אם טבלה עלתה לה טבילה.

מסודות הראב"ד
(ג) ס' ג' הל' ע"ש.

ואמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול מאי טעמא משום דבעיתא ולא טבלה שפיר ואסילתא נמי בעיתא, פי' בקעת. ומסתברא דאי טבלה אסילתא או על גבי כלי חרס טבילתה טבילה. ודוקא כלי חרס דלאו בר קבולי טומאה מגבו הוא ומשום הכי דמי לסילתא וטבילתה טבילה, אבל כלי עץ כיון דבר קבולי טומאה מגבו הוא אי טבלא נמי 'לאו כלום הוא. מאי טעמא משום גזרת מרחצאות שהם כלים. ובמשנה מקוואות פ"ה הל' שנינו מעיין שהעבירו על גבי כלים או על גבי ספסל הרי הוא כמות שהיה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד שלא יטביל על גבי הספסל. שמעינן מהכא דבבבלי עץ אפילו בפשוטים אית ביה גזרת מרחצאות. מאי טעמא, משום דחזו למדרסות ומקבלי טומאה נמי מדרבנן. דהא הכא משום דבעית ליכא דאיהו גופיה לא טביל, כלי בעלמא הוא דקא מטבל, וכי קאי אספסל לא בעית ולא מידי, אלמא משום גזרת מרחצאות הוא דקאמר, וש"מ כלי חרס דקאמר רבא דוקא נקט ליה. דכיון דלא מקבל טומאה מגבו ולמדרס נמי לא חזי, משום דבעית הוא דאיכא, משום גזרת מרחץ ליכא. אבל כלי עץ משום גזרת מרחצאות נמי איכא, וטבילתה נמי 'לאו טבילה היא. והיכא דאיכא טיוב במקום הטבילה וצריכה לאנחוי מידי תותי רגליה היכי עבדא.

שינויי מהדורות

- 5. במהדורות הקודמות נוסף ואם אין שם טיט לא חטבול משום צניעות.
6. במהדורות הקודמות יש שנוי בסדר וסגנון הלכה זו עד סוף ההלכה. ע' השלמת שנויי מהדורות.

למש תדרשנו

- ז. אי נמי. ע' לקמן ס' ג הל' דיש נ"מ בין באורים. אם הטיט על שפת הנהר או בתוך המים.
ח. ובין הלין נוסחי איכא טובא וכו'. במהדורה זו מבוואר דאין חיישינן לטיט חוצץ אלא לפי נוסחת הגמ' המוסיפה 'אימר בריוני נפלי. וכן משמע בראש וס' לג. וע' לקמן ס' ג הל' דנוקט רבנו כפרוש זה נ"מ.
ט. שמעינן מן הכא... גזרת מרחצאות. השואת רבנו בין דין לא חעמד על גבי כלי' לבין דין המשנה דמקואות ע"ע. הרי במשנה הארם העומד על גביו וטבילתו נפסלת, אבל המים כשרים.

שער הטבילה

צינוי הלכה
ה"ה. הל' הטבול אלא בליה.
ס' ק' פ"ג.
והני מידי לכתחילה ס' ק' פ"ג.

מיתאי חבילי ומורות' ומשקעא להו התם וטבלא עלויהו, אי נמי נסר רחב' שאינו משופה ומנחא בקרקע המקוה וטבלא דהא לא בעיתא מידי.
אמר רב (ג' הל' ס"ג) גדה בזמנה לא תטבול אלא בליה שלא בזמנה טובלת בין כיום בין בלילה ור' יוחנן אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה לא תטבול אלא בלילה משום סרך בתה (א). וקי"ל כר' יוחנן. והני מידי לכתחילה, אבל אי

שינויי מהדורות

9. 'זהני מילי לכתחלה... דהא' נראה דליחא כמהדו"ק שהיתה לעיני ה"ה. ע' השגותיו החדשות (א). וככל הנוסחאות שבידנו לחיפה.

השגות הר"ה

(א) כחז הרב אי"ר יוחנן נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה לא תטבול אלא בליה משום סרך בתה. ואני אומר שלא נאמרה שמועה זו אלא בזמן שהיו נזות ישראל עומדות על דין תורה. אבל בזמן הזה שהן כלן ספק נזות אין לחוש לסרך תהה וטובלת לו' לספירתה שהוא שמיני לראיתה, ואפילו כיום. ואסורה לשמש עד הערב משום דר"ש. והא דא"ל רב פפי לרבא הא ליטבולן צימתא דשבעה, נראה בעיני שהוא לשון נקיה. כלומר ליטבולן ולישמען וכההיא דאמרין ההוא יומא יום טבילה הוה. ותמה על עמך היאך תעיל איסור טבילה בזמנה שהיא מלוה מפני חשש רחוק ועמוק עמוק. שהרי כמה ספיקות יש בחשש זה, שמה וזה היא ושמא חששם בו כיום ושמא חששם ספירתה. וכבר ראינו דברי ר' יעקב ז"ל ופ"ה הל' ע"ה ס' ג. ספירת אסור לעשות כן, אסור לעשות אותו מעשה של טבילה. ואין הפירוש נ"ל, ומפרשין בספרא ששט ס"ק ס' ה"ג ר"ש אומר ואחר חטאת כיון שטבלה מותרת להתעסק בטבילות אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא חבא לידי הספק. מזה נראה שאין האיסור אלא עסק הטבילות וכיוצא בו אבל טבילה שהיא מלוה בזמנה רחוק הוא בעיני לומר עליה אסור לעשות כן. ואל תחמה על מה שאמרנו טבילה בזמנה מלוה. שהרי שנינו בה כמה סקומות בטועה שהיא על ט' טבילות ושל י"א ושל ע"ו ושל ל"ה וכו'. והגאונים הביאום כדכריהם בהלכות נדה"ו.

למש תדרשנו

- י. מיתאי חבילי ומורות. כתב הרשב"א ותורב לא. ג' זלפי דברי הרב רבנו ז"ל מפצי דעביד להו שמואל לבנתיה לצניעותא בעלמא הוא דעביד להו ולא משום טיט שבנהר. דאף הן מקבלין טומאה וכדתנן עשאה לשכיבה מקבלת טומאה. מיהו הרא"ה כתב בב"ה (לא דמיירי) במחצלות דלא הוא לשכיבה.
יא. וסור רחב. מיוז ע' תה"כ הקצר (ל). שכתב 'לא תעמוד... ולא ע"ג נסרים שראויין למדרסות. וכן ע' מאיר שרייק ברברי רבנו שכתב להניח חבילי ומורות: זינראה מדברייהם שהם גדים את חסר כספסל לאסור אף בנשר. ונראה שלא היתה לפניהם קטע זה. ע' ס' ק"ה בס"ו ס"ק לא וס"ד ס"ק מה. דהביאו מיהת המוסקים

מסודות הראב"ד
(ז) ע' לקמן ס' ג הל' ב.
בהשגח

ומה שאמר רב אחאי הגאון אין שום ראייה. לדברי האוסרים כן כתב. ולא מיתסר לה גברא עד דמנין ו' נקיים דא"ר זירא ש"ט נזות ישראל הן החמירו על עמך ויכו', ולאורחא דשביעי טבלא ומשחריף לבעלה, ואי טבלא צימתא דשביעי לא סלקא לה טבילה דתניא ושמא ק"ט כל חייבי טבילות טבילתן כיום נדה ויולדת טבילתן בלילה. ומנ"ל, דתניא ושמא ששט ס"ק ס' ה"ג מנין לנדה שאינה טובלת מצעוד יום ת"ל צנעת ימים תהיה צנעתה חבא צנעתה כל שבעה. אלו דברי הגאון. ודבריו מפורשים לכל מבין שהוא פתח דדרבנן וקיים כדאורייתא. וכי אפשר לומר שחלה על דעת הגאון שאם טבלה כיום שביעי דספירת נקיים שלא חלה לה טבילה. הא מהיכא היתמי, אלא נעל כדחך פתח דרבנן וקיים כדאורייתא. גם מדברי הרב אלפסי בהלכותיו אין להביא ראייה לאיסור, שהוא כתב בהלכות הכל כסדר הגמרא, ולא שיהא הכל נוהג בזמן הזה אלא כדי שיהיו הדברים ברורים ומפורשים. שאם היה כותב העיקר בכל מקום, העיקר הנוהג בלילה. ומניין את שאינו נוהג, היו ברוב המקומות הדברים סתומים ומתעוררים ולא היו מבוארים ומרווחים. ועוד דהא אמר ליה רבא לרב פפא על הא דר' זירא דגמרא נזות ישראל הן החמירו על עמך, הומרא היא היכא דאמורא אמורא היכא דלא אמורא לא אמורא.

והספיק שגורסו שמועה למעלה ובבא ככ"ד ולין כ"ה וכן מזה הדין והטעם לפני הרשב"א מנה"ג לא א' וכו' וכו' והטעם שמת' ז'לפי חזמות'

קצח

בית חדש

יורה דעה קצח הלכות נדה

בית יוסף

רש"י ותוספות על גבי כלי חרס וא"כ למסקנא דלא חסרו אלא משום דיעומתא ודיעבד עלתה לה טבילה דלא גזרו משום מרחצאות א"כ קשה אמאי נקט רבא כלי חרס ומשום הכי פירש דכיון דרבא לא נא לומר אלא דלכתחלה אסורה לעמוד ע"ג כלי חרס דיעבד עלתה לה טבילה כדמשמע ליגנא לא חעמוד על גבי כלי חרס דאילו אלא אזוהרה דלכתחלה לא חעמוד להכי נקט כלי חרס לאורוי דיוקא דדוקא על גבי כלי חרס שאינו מקבל טומאה מגבו והוא

שארם עמדה על גבי כלי עץ שמקבל טומאה וטבילה לא עלתה לה טבילה. (ב) עמדה על גבי כלי חרס

ולא על גבי סילתא דהיינו נקעת עצה משום דיעומתא שלא חפול ולא טבלה שפיר וכתב הראש"ד ז"ל (ריש שעה"ט פמ"ד: עה) דדיעבד חס טבלה עלתה לה טבילה ומיהו כתב דדוקא ככלי חרס דכיון שאינו מקבל טומאה קב"א מגבו ולא חוי קבח למדרס ליכא משום גזירת מרחצאות וסילתא נמי לאו בר קבולי טומאה הוא אצל כלי עץ אפילו דיעבד קב"א לא עלתה לה טבילה ודייק לה מדתנן בפרק ה' דמסכת מקואות (מ"ט) מעין שהעבירו על גבי כלי חרס או על גבי

הדין על גבי חתיכת עץ החס הוא דליכא אלא איסורא לכתחלה משום דיעומתא ודיעבד עלתה לה טבילה אצל ע"ג כלי עץ דמקבל טומאה אף מגבו אפילו דיעבד לא עלתה לה טבילה: ודהר"ן כתב בשבועות דראיית הראש"ד לדין זה הוא מדתנן פ"ה דמקואות העבירו ע"ג כלי חרס או ע"ג כלי חרס ר' יהודה אומר הרי הוא כמו שהיה (פירוש מעין שהעבירו ע"ג דופני כלי חרס מנחון לא נתבטל שם מעין מהוחלין מע"ג הכלים ולמטה ומטהרין הן צוחלין כלי ע"ג כלי חרס כדן מעין) ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה ונלכד שלא יטביל ע"ג הספסל (פירוש דנהעבדת המים ע"ג דופני הכלים מנחון נתבטל שם מעין מן המים הוחלין ממנו ולמטה שלא יקראו עוד המים בשם מעין אלא בשם מקוה שאין מטהרין צוחלין אלא באשטורן ונמ' סאה ונלכד שלא יטביל ע"ג הספסל) והלכה כר' יוסי אלמא דכל שהוא ראוי למדרס כספסל וכן שאר כלים המקבלים טומאה לא מהניא זהו טבילה משום גזירת מרחצאות:

כספסל הרי הוא כמו שהיה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר הרי הוא כמקוה ונלכד שלא יטבול על גבי כספסל אלמא כל שהוא ראוי למדרס כספסל וכן שאר כלים שמקבלים טומאה לא מהניא זהו טבילה משום גזירת מרחצאות דליכא למימר דטעמא משום דיעומתא דהא לאו נזכר עסקינן אלא בכלים ולפי זה הא דעבד אצוה דשמואל מפלי לנזתיה (נדה סו.) למחילת עבדיהו משום דיעומתא דליכא למימר משום טעם עבדיהו (יט:) קב"א וכן שפירש רש"י שהרי מקבלות טומאה וכדתנן בפר"ק דסוכה (יט:) קב"א וכן שפירש רש"י ע"כ: וכתב רבי הראש"ד כתב רבינו ירוחם (נכו"מ ח"ה דף רכה ע"ד) וכן פסק הרשב"א בתורת הבית (הקנ"ג כ"ו ע"ד) וז"ל אין טובלין בכלים שלא אמרה חורה אלא מעין ומקוה מים לפיכך היה טעם ורפ"ש נמקום שהיא טובלת לא חעמוד על גבי כלי עץ שמקבלים טומאה מגבו ולא על גבי כלי חרס שראויין למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ומטבול מפני גזירת מרחצאות של כלים עברה וטבלה לא עלתה לה טבילה אצל נזתיה היא חבלי ומוזות חתמ

רגליה מפני הטיט ואינה חוששת וכן לא חעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי נקעת ומטבול ואע"פ שאין כלי חרס מיטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמה חפחד שלא חפול ולא חטבול כראוי עברה וטבלה על גבי אלו קלן עלתה לה טבילה ע"כ"ל וכתב בשבועות (יט) (יב) שנשאל על מקוה שירדו בו דרך שליכות של עץ מהו לטבול על גבי השליכות והשיב (ח"ב) הראש"ד כתב דעל גבי כלי עץ אפילו דיעבד לא עלתה לה טבילה ואפילו על גבי פשוטי כלי עץ ואע"פ שקבעו כותלי המקוה ויש לחוש לזה ולעשות במקומו מדריגה של אבנים ותחיה המדריגה רחבה ר' מקום הנחת רגל כדי שיהיה בו שיעור מקום לכל תפחד ליפול ממנו ע"כ"ל עיין שם וכן כתב בשלחן ערוך (ס"א) דאפילו בדיעבד לא עלתה טבילה עיין שם ובפנים שכתב שגם להרא"ש יש לפרש שסבירא ליה הכי. והרמב"ם (בפכ"ב ממסכת) [בפרק כ"ו מהלכות] כלים (ה"א) כתב בהדיא כלי עץ הראוי למדרס שקבעו ככותל ולא בנו עליו או שכנו עליו ולא קבעו עדיין מטמא במדרס כשהיה וכו' עיין שם והוא מגמרא דמסכת כלים (פ"ב מ"ה). ועיין מה שכתב רבינו בסימן ר"א (קט) זה לשונו וכן טילון של אבר או של מתכת אסור להמשיך בו מים למקוה שמקבל טומאה ואם הוא מחובר לקרקע שפיר דמי שאו אינו מקבל טומאה לפי שבטל אגב קרקע: שוב ראיתי בתורת הדשן בסימן צ' גבי דין סוכה דטולם לא מטמא משום מדרס אף על פי שעולין ויורדין בו רכן כתבו התוספות בפרק ככל מערבין (ערוכה לא. ר"ה בפשוטי) ובפרק המוכר את הבית (כ"ב סו. ר"ה ושאינו) ובפרק הקומץ רבה (מנחות לא. ר"ה שיה) והטעם משום דאינו עשוי להנאת מדרס אלא כדי לעלות ולירד בו

דרכי משה

(יב) וכתבו בחשובות מהר"ם פאדו"ה סימן ל"א: (יג) ועיין בחשובות הרשב"א סימן תתכ"ח:

פרישה

(ב) עמדה על גבי כלי חרס שאינו מקבל טומאה. שכלי חרס אינו מטמא אלא מחוכו ופשוטי כלי עץ אינן מקבלין טומאה:

דרישה

ואפילו לפירוש ר"י דמשמע דמטמא מדרס היינו מדרבנן וכיון דלא אשכחן במקבל טומאה מדרבנן דאסור לסכך בו ליכא למגור נמי בהא וכו' ומסיק דאפילו לר"י אין מטמא כלל וכו' עיין שם א"כ לפי זה י"ל רבבי טבילה שרי ולא גזרו בה ועיין בחשובות רמב"ן בסימן רט"ו דשקיל וטרי בה לאסור לסכך בו: ועיין בחשובות מהר"ם פאדו"ה סימן ל"א שהאריך בזה ומיישב מנהג אשכנז שנהגין לטבול על גבי קרשים שמשמים במקוה להבדיל בין מים עליונים למים תחתונים (וגם מיישב דברי הרשב"א דלעיל עיין שם ומסיק דכהא (פליגא ובהא) נחתינא [ובהא סליקנא] דמותרין לטבול עליהן. ע"כ המגיה) וגם עיין בחשובות מהר"ן מקראקא (שרית שארית יוסף סי' סו) שכתב היתור בזה וגם מה"ר ליב מפראג השיב להחיר (על כן מי ירים ראשו לחלוק על דברי הגאונים הללו ובפרט נגד המנהג שנהגו קדמונינו ז"ל ונמצא שבטלן ומבוטלין דברי רבי מרדכי יפה בשלחן ערוך שלו (לבוש ס"א) שהאריך בזה הרבה לאסור. עד כאן המגיה): (בנות ישראל הולכין לטבול בצנעה פן ירגישו בהן קלב) מבני העיר כדאמרין (עירובין נה): גבי יושבי צריפין שמרגישין זו בזו בטבילה ועל בנותיהן אמר הכותב (דברים כו כא) ארור שוכב עם [כל] בהמה. ורקח (סי' שיו ר"ה קרוש חשמיש). הקפסל במקוה הרי זה מגונה. הטובל במקוה פעמיים הרי זה מגונה. והקפסל שייך בדבר שרוב העולם מקפדין. ורקח (סי' שעה) קלג]. רש"ל (בביאורו לטור סי' קצו). עד כאן המגיה):

חדושי הגהות

[יט] סימן תתכ"ח:

הגהות והערות

קב"א* עיין כלים פ"ב מ"א: קבח] עיין בכורות דף לח ע"א ושבת דף פד ע"א: קבח* כן הוא בעלי הנפש מכה"י, ובמהדורות הרגילות איתא "ואפשר דאי טבלה נמי לא עלתה לה טבילה": קבח] ורקח] על פי הר"ן וכן ברש"י פירש משום טיט: קב"א* עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואיכא גזירת וכו', כן הוא בר"ן: קל] פנינו בתורת הבית הקצר איתא לא עלתה לה טבילה, אך כנראה גירסת הבית יוסף היא הנכונה כי גם בארוך (לא). כתב כן בשם הראב"ד בלא מחלוקת: קלא] פנינו ברא"ש איתא כלי חרס, אולם אפשר שתוקן כן בפנים ע"י המרפסיים על פי מערני יו"ט (כדרכם בהרבה מקומות) אות מ שגורס כן והביא כן מכמה מקומות וכיניהם מהרא"ש בסימן ט ע"י"ש, ועיין עוד שו"ת הרא"ש כלל ל"א סימן ג' שהעתיק "כלי חרס", הביאו הב"י (פט: ד"ה וסילון), ועיין בי"ח כאן ד"ה אבל הרא"ש: קלב] וראייה קשה מיכן מפני העין ועוד בעירובין בפרק כיצד מערבין גבי יושבי צריפין וכו', כן הוא ברוקח. וברש"ל "ירגישו בהן מפני העין כדאמרין וכו'": קלג] ההעתיקה מהרוקח היא רק מחיבת "והקפסלה", ועיין בענין זה בכ"י לעיל דף סג ע"כ ד"ה ומ"ש או אפילו). והדברים הקורמים עיין להלן סימן רא (ק"א):

על מקוה שירדו בו דרך שליכה של עץ מהג לטבול על גבי השליכה, והשיבו, הראב"ד כתב דעל גבי כלי עץ אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה ואפילו על גבי פשוטי כלי עץ ואף על פי שקבעו ככותלי המקוה ויש לחוש לזה ולעשות במקומו מדריגה של אבנים ותחיה המדריגה רחבה ר' מקום הנחת רגל כדי שיהיה בו שיעור מקום לכל תפחד ליפול ממנו ע"כ"ל עיין שם וכן כתב בשלחן ערוך (ס"א) דאפילו בדיעבד לא עלתה טבילה עיין שם ובפנים שכתב שגם להרא"ש יש לפרש שסבירא ליה הכי. והרמב"ם (בפכ"ב ממסכת) [בפרק כ"ו מהלכות] כלים (ה"א) כתב בהדיא כלי עץ הראוי למדרס שקבעו ככותל ולא בנו עליו או שכנו עליו ולא קבעו עדיין מטמא במדרס כשהיה וכו' עיין שם והוא מגמרא דמסכת כלים (פ"ב מ"ה). ועיין מה שכתב רבינו בסימן ר"א (קט) זה לשונו וכן טילון של אבר או של מתכת אסור להמשיך בו מים למקוה שמקבל טומאה ואם הוא מחובר לקרקע שפיר דמי שאו אינו מקבל טומאה לפי שבטל אגב קרקע: שוב ראיתי בתורת הדשן בסימן צ' גבי דין סוכה דטולם לא מטמא משום מדרס אף על פי שעולין ויורדין בו רכן כתבו התוספות בפרק ככל מערבין (ערוכה לא. ר"ה בפשוטי) ובפרק המוכר את הבית (כ"ב סו. ר"ה ושאינו) ובפרק הקומץ רבה (מנחות לא. ר"ה שיה) והטעם משום דאינו עשוי להנאת מדרס אלא כדי לעלות ולירד בו

וגם מההיא דשלש גממיות נחל יש ראייה גמורה דע"כ מיירי שלא נעשו אשבורן דאז לא פליג ר"י, ואפילו הכי אמרינן גוד אחית לר' יהודה להכשיר התחמונה ולר' מאיר להכשיר אף העליונה. אלא שיש פתחון פה לבעל הדין לחלוק ולומר דהתם מיירי בעוד החרדלית של גשמים עוברת ציניהם. וכן מסתברא דהתם במקוה חסר איירי ואותו אינו כשר אלא בעודו מחובר אבל מן המשניות יש ראיות ברורות. ועוד ראייה מת"כ⁹ דקתני התם ומנין אם טמא יטהרנו, פירוש אם המקוה טמא כגון שהוא חסר יטהרנו ת"ל מעין ומקוה יהיה טהור. אין לי אלא מעין את המקוה, מקוה את המקוה מקוה את הצור צור את הצור צור את המקוה מנין, תלמוד לומר מעין יהי טהור כו' ומקוה מים יהי טהור. ומדקאמר אם טמא יטהרנו משמע שהוא כעין טהרת מים שמתהרין בהסקה כל דהוא. ועוד מצינו קולא יותר במים שאובין ממשקין טמאים כדמצינן בתוספתא דטהרות¹⁰ מים טהורים¹¹ שהגלילו בחורף ואין בהם משקה טופח טהורין נימוחו חזרו לטומאתן ישנה. מקוה שאוב שהגליל טהור משום מים שאובין נימוחו כשר להקוות. וכל שכן שיש ללמוד ממים טמאים שכיון שהוכשרו פעם אחת שוב אינן חוזרין לפיסולן.

ועוד דקתם סילונות העשויות להוליך מים אין להם לבצוין והו פשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה ואינן פוסלין בשאיבה. הילכך נראה לי דלא למיחש למדי.

ד

ועל אשר שאלת מקוה שנעשה ממי גשמים או ממעין ונפסק שאין מטהרין אלא באשבורן, ונסדק כותל המקוה או ניקב, כמה יהיה שיעור הנקב או הסדק לבטלו מתורת אשבורן.

תשובה אני צריך להאריך בתשובה זו להוציא מלבך מה שראית בספר א' מן המחברים האחרונים¹ שהאשבורן נפסל בנקב קטן שהמים יוצאין ומטפטפין דרך כותליו. והמחבר שמע או ראה משנה זו השנויה בפ"ה דמקואות² נוטפין שעשאן זוחלין קומך אפילו מקל אפילו קנה אפילו זב אפילו זבה דברי ר"י ר' יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מוחלין בו. ופירש רבינו שמשון³ נוטפין שעשאן זוחלין כגון מקוה שנפרץ על שפתו ומימיו יוצאין וזוחלין קומך מקל או קנה או זב או זבה קומכין ציד או צרגל וסותמין מקום יציאת המים ועומדין במקום אחד ונעשין אשבורן ויורד הטמא וטובל, כל דבר המקבל טומאה אין מוחלין בו כלומר אין מעמידין מקום זחילתו.

ומתוך פירוש זה דקדק המחבר שאם נסדק א' מכותלי המקוה והמים מטפטפין דרך הנקב נפסל מתורת האשבורן ונקרא זוחלין. ואין לשון המשנה מורה על הפי' הזה כלל לפי הנראה לי, דקשיא על לשון נוטפין שעשאן זוחלין, כי לא עשאן זוחלים דמעצמן נפרץ והוא בא לסתמו. ועוד דקאמר ר' יוסי אין מוחלין אותו, ופי' אין מבטלין הזחילה. ועוד דמתן באותו הפרק⁴ בש"א מטבילין בחרדלית וב"ה אומרים אין מטבילין ומודים שגודר בכלים וטובל בהם, וכלים שגודר בהם לא הוטבלו. אלמא לכולי עלמא מבטלין הזחילה בכלים טמאים. וכי פליג רב יוסי אצית הלל. ועוד הגודר בכלים אי אפשר לסתום כל כך שלא ילאו המים קצת בין הכלים, כי לא הוזכר במשנה שצריך לטוחם בסיד שלא ילאו המים. ובת"כ⁵ אומר אי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין, משמע שלא בא למעט אלא דומיא דמעין שכלו זוחל והולך ממקום אל מקום. וכן ב"ש וב"ה לא נחלקו אלא בחרדלית של גשמים שהם מים הנגרים מאליהם מדליו של הר.

והכי איתא בתוספתא⁶ ואי זהו חרדלית, מי גשמים הנאים במקום מדרון רואים אותם אם יש מתחלתן ועד סופן צירוף ארבעים סאה מטבילין בהם ואם לאו אין מטבילין בהם,

ד 1 זו שיטת המרדכי, מס' שבועות הל' מקואות סי' תשמה. ועיין לקמן סי' 1 ובפסקי הרא"ש מס' נדה הל' מקואות סי' יא ובית יוסף סי' רא ד"ה מקוה שנסדק (דף קט, ב). 2 מ"ה. 3 מקואות שם ד"ה נוטפין. 4 מ"ו. 5 ספרא שמיני מהד' וייס פרשה ט, ג. 6 מקואות פ"ד ה"ו (מהדרת צוקרמנדל הלכה י').

ועל הקילונוט ששאלת אם יכולין לעמוד עליהם בשעת עזילה והקילונוט הם בקרקעים המקוה והמים עוברים דרך הקילונוט למקום אחר.

תשובה איני רואה שום בית מיחוש אי משום הא דאמרינן בפ' בתרא דנדה¹ אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול, ומסיק התם טעמא משום דבעינן ואפילו אסילתא נמי. הכא ליכא טעמא דבעינן כיון שהקילונוט קבועים בקרקע. ואי משום טעמא דבעי למימר התם מעיקרא משום גזרת מרחלאות וכן בההיא דפ"ה דמקואות² דאמר רבי יוסי ובלבד שלא יטבול ע"ג הספסל, התם מיירי שהעביר המים למקוה ע"ג הספסל כדקתני ברישא העבירו ע"ג הכלים או ע"ג הספסל, ופירש ר' שמשון³ שהספסל קבוע במקום שהמים נכנסין למקוה וגזרו רבנן להטביל בחוכה ואע"פ שמחזרין למעין ואין נפסלין בשאיבה, כדאמרינן בפ' חומר בקדש⁴ שמטבילין כלי בתוך כלי שיש בפיו כשפופרת הנוד, אלמא שאין המחזרין למעין נפסלים בשאיבה, מ"מ גזרו בכלים הקבועים שהמים נגררין על גבן שלא יטבילו בהן משום דלפעמים קובעין אותן במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד, וממלאו כל המים העוזרים על גבן פסולין. והאי גזרה לא שייכא הכא.

9 ספרא שמיני מהד' וייס פרשה ט, ב. 10 פ"ב ה"ג (מהדרת צוקרמנדל ה"ו). לפנינו: "מי חטאת שהגדילו משקין טופח טהורים, נימוחו חזרו לטומאתן הישנה" וכו'. ובהגהות הגר"א הנוסח כמו בתשובה כאן. 11 צ"ל טמאין. ג 1 טו, ב. 2 מ"ב. 3 מקואות שם ד"ה ובלבד. 4 חגיגה כא, ב.

יורה דעה קצח הלכות נדה מחצית השקל

שאינו כמו טיט היון, אי"כ יש לומר דהבא מיירי כסתם טיט שאינו כמו טיט היון דצריכה להגביה רגליה אבל יכולה לטבול שם: (פני"ג ז"א) אין טובלין כו'. דאמרין בש"ס (נה"ד) דף ס"ו ע"ב אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול, סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות (פירש רש"י) דיה גזירה שדרך מרחצאות לישב על גבי האצטבאות של אדמה, דרמי לכלי חרס ואחי למימר טבילה עולה בהן, הא על גבי סילתא (בקעת עבה) שפיר דמי. אמר ליה רב הונן מנהרדעא, התם טעמא מאי משום דבעיתא (שלא תפול ולא טבלה שפיר), סילתא נמי בעיתא, עכ"ד הגמרא, ולמובן הפשוט למסקנא לא קיימא הך גזירה דמרחצאות, ולא הוי רק טעמא דבעיתא, דמשום גזירת מרחצאות אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה. אכן הראב"ד ובעלי הנפש שער הטבילה סימן א הלכה ז' הוכיח דעל כרחק גם לפי המסקנא אמרינן גזירה דמרחצאות, מרחצות פרק ה' דמקואות נמשנה בן במעין שהעבירו על גבי הספסל כו' רבי יוסף ואמר הרי הוא כמקוה ובלכד שלא יטביל על גבי הספסל, והתם ליכא למימר טעמא משום דבעיתא דהא לאו באדם עסקינן אלא בכלי, כדמשמע לישנא שלא יטביל, ולא שייך בהו טעמא דבעיתא, אלא ודאי כל שהוא ראוי למדרס כספסל וכן שאר כלים שמקבלין טומאה כלל לא תעמוד עליהם לטבול משום גזירת מרחצאות. ולא הקשה מהגמרא דלעיל, דהתם מיירי על גבי כלי חרס, דאין שם קבלת טומאה כלל כיון שאינו מטמא מגבו אלא מאורו, היה לנו להחזיר, בא רבא ואמר דאפילו על גבי כלי חרס אסור, וסבר רב כהנא למימר דגם בכלי חרס הטעם משום גזירה דמרחצאות, אף על גב דבכלי חרס אינו מטמא מגבו מכל מקום איכא גזירת מרחצאות באופן אחר, וכמו שכתב רש"י שדרך מרחצאות לישב על גבי אצטבאות של אדמה דרמי לכלי חרס כו', הא על גבי סילתא שפיר דמי, ועל זה מסיק הש"ס דבכלי חרס ליכא טעמא דגזירת מרחצאות רק טעמא משום דבעיתא, ואם כן גם על גבי סילתא (אסור) אע"ג דליה בה טעמא משום גזרת מרחצאות, [מכל מקום אסור] משום טעמא דבעיתא. ואם כן בכלי עץ או שאר כלים דבר קבול טומאה נינהו ואית בהו גזירת מרחצאות אפילו בדיעבד לא מהני לה טבילה, אבל בכלי חרס וסילתא דליה בהו משום מרחצאות רק משום בעיתא, עלתה לה טבילה בדיעבד. וכן פסק פה בשו"ע:

באר היטב

לדמי דיה אפילו נמיס מלושין (שעכשיו שמחזקין למקוה יהיו גם הם כשרים, דמשקה טופח הוא חיבור, הגא"א), ודלא כמו שכתב הרמ"א בסתם ק"כ סעיף ב'. וכתב עוד (ט"ו ס"ק מ) דמה שכתב המחבר דמהני רפתה וחסר כך כתב דמהני אס דהיתה ידה אפילו נלל רפתה, מכל מקום נר"ך שלל חלחול בה נכח, דאם לא כן לא מהני דהיה חלחול, אלא דלא. פיישין לזה, עכ"ל. וכמו הדרישה דם הימר גמור שצטעה שהאשה טובלת וחסרתה דוחפה נמיס שיכולה לחסוה יחידה צענת דמיסה אס דהיתה ידה נמיס חלחול, ואינה נריסה להפריד ידה ממנה, ולא כמו שגזינו נשי דידן שמתפדין ידיהן ממנה צענת דמיסה, וכמו הש"ך נ"ס"ק לן שלעג"ד אין להורות קולל בדברים שנהנו איסור, דהלא צמשה וכפוסקים אינו אלא דדיעבד שרי, אבל לכתחלה מאן לימא לן, מיהו באשה שאינה יכולה לעמוד על רגליה פסק בנשואות משאח גנימין סימן פ"א דם לטובלה על ידי שהחזונה שמי נשים צורועותיה, וידיהם ידוהם חלחול נמיס עד שיהא טופס על מנה להטפית, אבל אין לה תקנה שיצטוה על הכרין וטבילה, דקרין מוקבל טומאה ואסור (בדלקמן סעיף ל"א, הגא"א), עכ"ל: (לב) מגונה, דהיישין שמה יולאנה קודם שיצטוה זה, ומכלל טובל במקוה חסר מה שחסרו המים שטפחו בידו של זה, כ"ל, [ש"ך ס"ק לט]: (לג) שהמים, כתב הג"ח [ס"ק לן] דלרמב"ם ורמב"ן דקצירא לכו לעיל דאפילו באוח נכח אינו מוץ כל שהדיח ידו חמלה, אס כן אין חילוק בכלל אס היס מלחלחול ממי מקוה או משאר מים מלושין, ע"ש. והש"ך [ס"ק מ] כתב דלר"ך עיין, דכאן משמע ביש שם טיט נריסה להגביה רגליה ויכולה לעמוד שם, וכפעיף ל"ג פסק כשיש שם טיט לא תטבול כלל, ולמלא שכתבתי לקמן דם חילוק בין טיט לטיט אחי שפיר, עכ"ל: (לד) כ"ל, אפילו רחב וקובע בענין שאין לחוש שמה חפול ממנה, ש"ך נ"ס"ק מאן: (לה) נסריים, כתב הג"ח [נ"ס"ק לא] ד"ה ולפי ויש לתמוה טובל על מנהג מדינתנו שטופים נסריים במקוה שמתעורר האשה העובלת עליה, ועליוס הארין נתמיה זו מאל, וכבר קדמוהו בנשואות מוה"ר"מ מדלור"ה ששאל ממנו מוה"ר"ר דוד וועל למה עושין כן, והשיב לו בנדרוה, ועיקר בנינו דהנמרים שלנו במקוה אינם טעוים מיוחדים למדרס הואיל והן עשרין לעמוד עליהם לעבול, כי אדרבה צוה יולאין מתורת כלי וטבולין כהקדמת הנית, ונפרט מאחר שנקבעו בנשואות מין שלא היה מתחלה שם כלי עליהם, ע"כ. ועוד נראה למנוח הימר אפילו באינס קבועים בנשואות וכו', עיין שם שמתרין בזה, ושיים וכל זה שכתבתי בתימר הנמרים שייך גם כן לשלימות של עץ במקוה שיש בכל מדינתנו, דזכרון אחד עולה לנאן ולנאן, עכ"ל. וכמו מוה"ר"מ מלושין בנשואות דודאי אין לשנות מהנהג, שלא להוליא לנו על הראשונים, ואף על פי כן בכל זמן שמתדמן לדי שמתקנים או צוין מקוה חדשה אי מוזה תמיד לתקנה אליבא דכולי עלמא, עכ"ל [ש"ך סוף ס"ק מהן]:

(ס"ק ז"א) הרי זה טבולה כו'. במקוה חסר כו', כצ"ל: שהרי חסרו כו'. וכן הקופץ למקוה שאין בו אלא ארבעים סאה מצומצמות הרי זה מגונה, שעל ידי קפיצתו לתוך המים נתוין המים לחוץ טרם שיתכסה במים כל גופו ונמצא שטבל במקוה חסר: דהרמב"ם פירש כו', ר"ל, הא דתניא בתוספתא הקופץ למקוה הרי זה מגונה, דאפילו במקוה כו': הרי זה טבולה כו'. לפי שהקופץ למקוה כו' (וכן באומר לחבירו כבוש ירך עלי במקוה) אף אם מתכוון לטבול הרי אנו סוברים שאינו מתכוון אלא להקר, ואם אחר כך נגע בתרומה וקדשים והם יודעים שהיה טמא ואהני ליה טבילה כו' בלי כוונה, יהיו סוברים דגם לתרומה וקדשים לא בעי כוונה בטבילה כמו בחולין, ונפק מיניה חורבא לרואים, משום הכי הרי זה מגונה. אלא שקשה לכאורה לאיזה צורך הביא הש"ך דברי הריב"ש אלו כאן, דלא נפקא מינה מידי לדין, דהא בעונותינו הרבים אין לנו תרומה וקדשים, וצריך לומר [ד"ש] לנו קולא, דלהאי טעמא שכתב הריב"ש בשם הרמב"ם אין אנו מוכרחין שוב לטעם אחר, ונשארה סברא החיצונה דלא חיישינן כבוש ירך שמה ויצאנה קודם שיטבול זה, וכן בקופץ למקוה שמה על ידי קפיצתו יהיו המים נתוין לחוץ, ואם כן לדין דאדא ליה טעמא דנפק מיניה חורבא לרואים לענין תרומה, דהא בעונותינו הרבים לית לן תרומה וקדשים, אפילו במקוה מצומצמת מותר לקפץ לתוכה או לומר לחבירו כבוש ירך עלי. [הג"ה], עיין בסודי טהרה [שורר טהרה] כס"ק נ"ט דכתב דיש לומר דנפקא מינה בדברי הריב"ש אלו שהביא הש"ך לענין חומרא נמי, לפי דעת הרמ"א ו"ל בהג"ה בסוף הסימן שהביא דעת הפוסקים דרכיאה להו דגם בטבילת נדה לבעלה בעי כוונה, ואם כן נפקא מינה באמת גם לענין חומרא גם בזמן הזה, ע"ש. אכן לעג"ד נראה דדברי הנאן המחבר בעל מחצית השקל בכאן יותר נכונים בזה, דכיון דהרמ"א מסיק שם ריש להתמיד לכתחלה, ומשמע דמעיקר הדין סמך על דעת הפוסקים המקילין, ואם כן לא שייך להחמיר כל כך בזה משום חששא דרואים, ודו"ק, ומכל מקום צ"ע בזה נע"כ הג"ה מהרב וכו' מו"ה שלמה הכהן נ"י מו"ך דפ"ק: [ומביאו ב"י לקמן סימן ר"א. דף קע"ח ע"א ב"ה מקוה כו', כן הוא בטורים דפוס פרנקפורט: (ס"ק מ) אס כו'. דיש חילוק בין טיט לטיט כו'. ר"ל, דוקא בטיט עבה כמו טיט היון אסור, אבל טובלין במקוה שיש בה סתם טיט

פתחי תשובה

(ח) אין טובלין בכלים. עיין בתשובת א"י פנים מאירות ח"ג ל' סימן מ"ב שנשאל אם מותר לחבר טסין של נחושת בקרקעית המקוה ובכתלים כדי שיחייקו מימיו. והשיב להתיר, לפי דהני טסין לא מקבלי טומאה קודם שנחמרו למקוה, דהוי להו כגולמי כלי מחכות, ע"ש באורן: (יט) נסריים. עיין באר היטב נ"ס"ק [ה] בנשם מהר"ם מלובלין, ועיין סודי טהרה [שורר טהרה ס"ק ט' ר"ה ואף שרבי שכתב דבמקום שאין אבנים מצוין אפשר לתקן בנסרים שאין כל אחד רחב כל כך שיהא ראוי למדרס הרגל כי אם על ידי חיבור הרבה נסרים, ואו לא הוי ראוי למדרס קודם שחיברו למקוה כו', ע"ש עוד. ועיין בתשובת חתם סופר [י"ד] סוף סימן ר"א אודות שבקרקע המקוה העשוי מבנין לכינים נתנו עליו נסרים בעים כדי שלא יזובו המים בין הלכנים ויבלעו בו, והנסרים משולכות אשה אל אחותה על ידי ברזלים, וצוה המורה לעשות בהם וקבים כשפופרת הגוה כדי לצאת רכרי האסור בשו"ע ומהר"ם לובלין. והוא ו"ל כתב לו דאיוו נבון, ואם בא לחוש לחומרת מהר"ם מלובלין מה דועיל בעשותו נקבים, וכי מפני זה אינם ראויים למדרס, הנקבים מועילים לבטל מחורת כלי קבול אבל לא לבטל מחורת מדרס, ואדרבה מגרע גרעי השתא, שהרי מכיון שמונחים על רצפת אבנים הרי הנקבים עשויים לקבלה והווי להו כלי קבול ממש (לעג"ד אינו מוכן לפי מה שכתב הוא ו"ל עצמו בסימן ר"ו ויובא קצת לקמן סימן ר"א ס"ק ה"י [ז], ועיין שם בס"ק [י"ח] [כז]). ועוד, דאיכא למיחש שהמים שנכנסים לתוך הנקבים נמשכים למטה בין הנסרים ולכינים ואולי יעשו על ידי זה כוונתו יפסלו המקוה כולו מדינא, כמבואר בשו"ע סימן ר"א סעיף נ' (וגם זה אינו מוכן קצת, עיין בשו"ע שם סעיף נ"א ומה שכתבתי שם ס"ק לו בשמו בסימן ר"א, ואפשר לישב), ועוד אני תמה, אם בא לחוש לחומרת מהר"ם מלובלין איך יקבע בו ברזלים והם מקבילים טומאה, ועל ידי זה גם העץ מקבל טומאה מפני שהברזל מעמיד אותם כו' (גם על זה קשה ממה שכתב הוא ו"ל עצמו בסימן ר"ו ויובא קצת לקמן סימן ר"א סוף ס"ק [ח] [ז]). לכן נראה לי דודאי הרצה לחוש לחומרא הג"ל יעשה רצפת אבנים בלא נסרים כלל וכלל, והמקיל לא הפסיד אפילו עם הברזלים, מטעם כיון שעשויים מחמלה לשם בנין, אבל על כל פנים יש לטהרם הנקבים שצוה לעשות בהם משום חשש חזילה שהוא חשש דאורייתא, עד כאן דבריו, ע"ש. ועיין בתשובת נודע ביהודה תניינא חלק יורה דעה סימן קל"ח במקוה שהיתה עמקה והגשים מתפחדות לידו שם לטבול, ולקחו כסא והעמידו לתוך המקוה וקשרוהו בחבלים כדי שיעמרו על הכסא בשעה שטובלת, יש לגזור בהם. ואף דעל פי סברא אחת שנשען הט"ו [ס"ק לא] לענין הימר נסרים יש למצוא היחר גם בזה, מכל מקום הבו דלא לוסף, דשם יש כמה סברות להחזיר, מה שאין כן ספסל דמפורש במשנה פרק ה' דמקואות (משה כ' לא איסור, לא נסמך על סברא חיצונה להחזיר, ע"ש:

נדברים שאינם ראויים למדרס, כדי שיהא כשרה

באר הגולה
עם ציונים מהש"ך

רד שפתי כהן

גוררה דעה קצה הלכות נדה

טורי זהב

(י) [מדברי הרשב"א
בחורת הבית [הארון בית
שער ו' א; הקורט שס
ובתשובה [ח"א] קימן
תח"כ ובדברי הראש"ד
[בעל הטעם שער הטעם
סימן 6 הלכה ד] שהביא
שם והר"ן הביאו יומר
באריכות בפרק ב'
דשבוטות ו' נ ד"ה
נשמך מפורש דלא אמרו
אלא בנפרים המיוחדים
לכלים וראוי למדרס
כמו שפסק וכו', אבל לא
בנפרים העומדים לבנין,
וכן נראה מדברי המחבר
וכמו שכתב הרמב"ם
בד"ה פירק כ"ה מהלכות
כלים, ושם דין ו'
נקרים שבמרחץ וכו',
ובחכמים במשנה סוף
פרק כ"ב דכלים, וכן
כחז בפרק ו' למקואות
דין ה' המניח טבלא וכו'
ובפרק ט' דין י'. ומה
שכתב הרשב"א [ש"ח
ס] והעתיקו הרב ב"י
[עמוד קמ"ה ד"ה והערין]
שנרץ לעשות במקומן
מדרגה של אבנים וכו',
הוא הדין בנפרים
העומדים לבנין הרבנים
ד', אלף עלה טובה קא
משמע לן לבנות בנין
קבוע שיתקיים זמן רב,
וכמו שכתב הרב והוכיח
הגאון ר"מ מפלדובה
במשנה בסימן ל"א, וכן
דעת כל הגאונים
האחרונים, חוץ
ממהר"ם יפה ו"ל [ונס'
סיף ל"א]:

נ. שם [ומהו הבית הקדש]
וכן כתב הטור [עמוד קמ]
ב"ש הראש"ד [ס; רבו
ירוש נתיב ט ח"ה ר"ה ד:]
נ. שם ממיהרל דרבא
ובדמפרש רב חנן
מנהדרעמ נה סוף דף
ס"ו [נ"ב]:

נ"ט. ראש"ד [ס;
רשב"א בחורת הבית
בית א שער ז לא, ב:

מג עברה וטבחה על גבי אלו כו'. והב"ח [עמוד קט"ו ד"ה ולעין]
חלק על זה, דאין נראה להקל, כיון דלפירוש רש"י [נדה טו, ב ד"ה
גזירת מרחצאות] ותוספות [שם ד"ה ע"ג כלי מרחץ] לא עלתה לה טבילה
אפילו בכלי מרחץ מגזירת מרחצאות כו'. ודבריו ממוהין לי, דרש"י
ותוספות לא כתבו כן אלא
בדסקלף דעתא דרב כהנא, אבל
למסקנא משמע דש"ס [שם] דליכא
גזירה דמרחצאות בכלי מרחץ, וכמו
שכתבו כל הפוסקים. ומה, דיש
לומר דאף גזירה דמרחצאות אינו
אלא לכתלה, וכמו שכתבתי לקמן
סימן ר"א ס"ק ל"ז לדעת הראש"ש
[הלכות מקואות סימן טו] וטור
[עמוד ה]. ואפילו להפוסקים דקברי
דאפילו בדיעבד שייכא גזירה
דמרחצאות, היינו בכלי שמקבל טומאה, אבל בכלי מרחץ יש לומר
דאפילו בסלקא דעתא דש"ס לא היו מיתער אלף לכתלה, ודו"ק:

(י) למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס
והטבול משום גזירת מרחצאות של כלים עברה
וטבילה " לא עלתה לה טבילה אבל נותנת היא
חבילי וזמורות תחת רגליה מפני הטיף " וכן לא
תעמוד על גבי כלי מרחץ ולא על גבי בקעת
והטבול ואף על פי שאין כלי מרחץ מטמא מגבו
ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שפא תפחד
שלא תפול ולא הטבול כראוי " מג עברה

הטבילה סימן 6 הלכה ד] דאף לפי המסקנא נשאר קיים הטעם דגזירת
מרחצאות, מכת המשנה [מקואות פ"ה משנה ב] דליכא לא יטביל על
הספקל, ושם אי אפשר לומר הטעם משום ביעמותא דהא בכלים
מיירי האם, על כן כתב דהביא משנה אחרת גם כן משום גזירת
מרחצאות, והיינו כל מידי דיש
עליה שם כלי אפילו פשוטי כלי עץ
אסור לטבול על גבו כיון דבר
קיבולי טומאה הוא, רק על גבי
כלי מרחץ דאין שם קבלת טומאה
כלל כיון שאין מטמא רק מאוירא,
וכן סילתא שהיא נקעת עץ היה
לנו להחיר, בא רבא ואמר גם
באלה לא מטבול משום ביעמותא.
ונפקא מינה בין גזירת מרחצאות
לביעמותא, דכל שאסור מטעם

גזירת מרחץ אסור אפילו דיעבד, שהרואה יטעה לומר שיש הימח
לטבול במרחץ, מה שאין כן לטעם ביעמותא הכל יודעים שזריכה
לטבול שפיר אלף שיש לחוש לשוגג שחא חסדה ולא מטבול שפיר,
זוה לא אסרו דיעבד, כן נראה לי טעם נפקותא זה, ועל כן כתב הראש"ד כמו שהעתיק כאן בשו"ע דככל מידי שמקבל טומאה אין
לטבול בו. ונקט " נקרים הראויין למדרס, כי טומאה מדרס אינה שייכא אלף בחיטב עליה שחיה למדרס, ולפעמים נרץ אפילו
למעשה, כדליכא גרמב"ם פרק כ"ה מהלכות כלים, וכתב שם [הלכה ו] נקרים של בית המרחץ ששגמון אינם מקבלין טומאה שאינן
עשויין לשיבה כו', אם כן כל שכן פסח נקרים שמוכרין לבנין ודאי לא מטמאים מדרס, אלף דכניחא ליה להראש"ד כיון שראויין
לטומאה מדרס אם היו מיוחדין לכך לעשות מהם ספקל או כיוצא בו יש לחוש להרואה שיעשה ויאמר בכל נקרים הדין כך אף על
פי שיתחכם כבר לשיבה יש בהם טומאה מדרס ומכאן זה יטבול במרחצאות, והו כוונת הראש"ד שכתב נקרים הראויין למדרס, וכן
כתב (הריטב"א) [הרשב"א] שורת הבית הקורט ב"ה שער ז ל א], וביט יוסף [עמוד קמ"ה ד"ה ומדברין מביאו. ור"פ] זה יש לחתמו טובא על
מנהג מדינותינו שעושים נקרים במקוה שחעמוד האשה הטובלת עליה. ובלבוש [שפי"ק] [האר"ך] בממיה זו מאוד, וכבר קדמוהו רבנו,
דהיינו בחשונה מוהר"ר מאיר מפדווא"ה סימן ל"א שאסא ממנו מוהר"ר דוד ויט"ל על מה עושין כן, והשיב לו בברובה, ועיקר
בניינו בהנפרים שלנו במקוה אינם השונים מיוחדים למדרס והוא וכן עשויין לעמוד עליהם לטבול, כי אדרבה זוה יולאין מסורת כלי
וחשויין כחקרת הבית, ובפרט מאחר שנקבעו במסמרות, כיון שלא היה חמלה שם כלי עליהם. ועוד נראה, כיון שהנקרים אלו נחויים
על קורות ומים כפים עליהם, היו כבנין, ואם כן אפילו היו כבר כלים מדאורייתא אפילו הכי בטלים עתה כו'. ודבריו חמוהים מאד,
דבגמרא לא אמרינן דטבול גזירת מרחצאות אלף בסילתא שהיא נקעת עץ, ולא בעץ אפילו פשוטי כלי עץ, וזו היא עיקר דיוקן של
הראש"ד שלמד מזה לכל דבר-שראי לקבלת טומאה. ומה, דמה זכות למד זה שלא היה עליו שם כלי חמלה, מכל מקום הרואה יטעה,
וכמו שכתבתי לעיל דמשום הכי כתב הראש"ד הראיה למדרס. והיחזיק חמוה, דכתב אפילו היה עליו שם כלי חמלה נמצול מכת
שמים כפים עליו והוא כבנין, דדבר פשוט דאפילו בבנין גמור אין בנין מטבול כלי, כדליכא [בגא קמ"ה ס' א] בליטור שחקקו ולבסוף
קבעו דפוסל המקוה, והוא עצמו כתב כן לעיל מיעה דהביא חשובה, ואף שכתב דברי דבור. עוד למד זכות, דאין קבירא לן כאותן
הסוברים דפשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה מדרס, והו טעם נכון כמו שכתבתי, אבל לא בשעת הראש"ד דהוא כתב בפירוש אפילו
בפשוטי כלי עץ, ודייק לה מדנקט סילתא דוקא. ובאמת אין להתלונן על ר"מ בחשונה ההיא, כי הוא לא ראה דברי הראש"ד והרשב"א
האלו, כמו שכתב שם הוא בעצמו. ומו"ח ז"ל [ב"ח עמוד ר ד"ה מנא"ח] כתב שכל דברי מהר"ם פדווא"ה הללו הם אמת. ומתחמת עליו
שכתב הוא שיעקר ההימח דמה שנקבעו הנקרים במסמרות אבל אם לא נקבעו אסור, והא מהר"ם כתב בפירוש להחיר אפילו באינם
קבועים, שכתב שהמים עושים אותן קבועים. גם מהר"י כ"ץ מקראקא [ש"ח] שאלו שאלו יוסף סימן ט עסק בהימח זה מטעם דהו כלי העשוי
לנחת. פירוש, שלא להשחמש בו, רק יהא מונח, ואינו מקבל טומאה. והכי נמי הויין הך נקרים. ולדידיה גם כן יש הימח אפילו אם
אין קבועים במסמרות. ועליו יש יומר להפליא, דודאי קבלת טומאה מגע אין בכלי העשוי לנחת, אבל טומאה מדרס יש בהם, כמו
שהבאתי בשם הרמב"ם בנקרים של בית המרחץ דאי היו מיוחדים לשיבה " ודאי מטמאים מדרס. ב"ח הדברים, לא שקטב דעמי בשום
הימח לנקרים שצמקוה לפי דעת הראש"ד והרשב"א דלעיל, ויפה חמה בעל הלבוש לפי (פ"ו) [כל זה]. אלף דנראה לי מלד אחר
לרבה אין איסור כלל מחמת קבלת טומאה, אלף האיסור משום טעמים אחרים, מה דלא שייך בנקרים אלו. וזה מוכח מדברי רבינו
שמשון [מקואות פ"ה משנה ב] שהביא ב"י סימן זה [שם], דהוקשה לו ממתיח דמעין שהעבירו על גבי האוקות, פירוש כלי של אבן שקבע
שם, דפוסל, למה יגרע מכלי העטבל בתוך כלי במקוה אם יש בחילון פה כשפופרת הנוד. ויחא ליה דיש חילוק בין כלים חלושים
דכשר לטבול בהם כשמוזכרים למקוה, ובין כלים הקבועים שהמעין נגרר עליהם, דלמא אחי בהו ל ידי חקלה, דפעמים שקבועים אולם
במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד ונמצאו כל המים העוברים עליהם פסולים. ויחבן דהיינו נמי טעמא דמתיחין דלא יטביל
על גבי ספקל, והיינו נמי טעמא דגזירת מרחצאות דלעיל מיירי בחרס הקבוע לעמוד שם מפני הטיף, ואסוריהו מטעמא דפרישית,
עד כאן דבריו בקיבור. והרא"ש [הלכות מקואות סימן טו] כתב על דברי הר"ש דלא קשה מידי, דהא דמתיבלין אפילו בכלי עצמו לא דמי,
דהחם הכלי הפנימי עצמו הוא נטבל חוץ המקוה כיון דפי החילון כשפופרת, אבל כלי המסובר למעין אין להטביל בחוכו, דלמא אחי
להטביל בכלי של ארבעים סאה בלא חבור, ע"כ. ואר"ך להבין דעת הרא"ש בחילוק זה. ונראה שדעתו דכלי חוץ כלי שנטבל הכל
במקוה אין שייך לגזור שמה יטבול בכלי בלא חבור, כיון שטובל אלו שני הכלים חוץ מי מקוה כשרה ולא נמשך טעום מזה, מה שאין
כן במעין שנמשך על השוקם שהשוקם המים נמשכים דרך עליו תמיד, ולפעמים נפסק החבור של מעין או מקוה ממנו, ויטעה הטועה
לטבול בו גם בעת שהיא. וכתב ב"י [עמוד קט"ו ד"ה נראה] שהרא"ש חולק על הר"ש, דלהרא"ש אפילו בחלושים לא יטבול. ומכל מקום
הביא הרא"ש בחשונה [מלא לא סימן ג] דסילון הממוזכר בקרקעית המקוה פירוש הר"ש דהגזירה משום דלפעמים יהיו במקום מוצא

עוד לא ידענו מהו זה, ומה שכתב שם הוא בעצמו. ומו"ח ז"ל [ב"ח עמוד ר ד"ה מנא"ח] כתב שכל דברי מהר"ם פדווא"ה הללו הם אמת. ומתחמת עליו
שכתב הוא שיעקר ההימח דמה שנקבעו הנקרים במסמרות אבל אם לא נקבעו אסור, והא מהר"ם כתב בפירוש להחיר אפילו באינם
קבועים, שכתב שהמים עושים אותן קבועים. גם מהר"י כ"ץ מקראקא [ש"ח] שאלו שאלו יוסף סימן ט עסק בהימח זה מטעם דהו כלי העשוי
לנחת. פירוש, שלא להשחמש בו, רק יהא מונח, ואינו מקבל טומאה. והכי נמי הויין הך נקרים. ולדידיה גם כן יש הימח אפילו אם
אין קבועים במסמרות. ועליו יש יומר להפליא, דודאי קבלת טומאה מגע אין בכלי העשוי לנחת, אבל טומאה מדרס יש בהם, כמו
שהבאתי בשם הרמב"ם בנקרים של בית המרחץ דאי היו מיוחדים לשיבה " ודאי מטמאים מדרס. ב"ח הדברים, לא שקטב דעמי בשום
הימח לנקרים שצמקוה לפי דעת הראש"ד והרשב"א דלעיל, ויפה חמה בעל הלבוש לפי (פ"ו) [כל זה]. אלף דנראה לי מלד אחר
לרבה אין איסור כלל מחמת קבלת טומאה, אלף האיסור משום טעמים אחרים, מה דלא שייך בנקרים אלו. וזה מוכח מדברי רבינו
שמשון [מקואות פ"ה משנה ב] שהביא ב"י סימן זה [שם], דהוקשה לו ממתיח דמעין שהעבירו על גבי האוקות, פירוש כלי של אבן שקבע
שם, דפוסל, למה יגרע מכלי העטבל בתוך כלי במקוה אם יש בחילון פה כשפופרת הנוד. ויחא ליה דיש חילוק בין כלים חלושים
דכשר לטבול בהם כשמוזכרים למקוה, ובין כלים הקבועים שהמעין נגרר עליהם, דלמא אחי בהו ל ידי חקלה, דפעמים שקבועים אולם
במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד ונמצאו כל המים העוברים עליהם פסולים. ויחבן דהיינו נמי טעמא דמתיחין דלא יטביל
על גבי ספקל, והיינו נמי טעמא דגזירת מרחצאות דלעיל מיירי בחרס הקבוע לעמוד שם מפני הטיף, ואסוריהו מטעמא דפרישית,
עד כאן דבריו בקיבור. והרא"ש [הלכות מקואות סימן טו] כתב על דברי הר"ש דלא קשה מידי, דהא דמתיבלין אפילו בכלי עצמו לא דמי,
דהחם הכלי הפנימי עצמו הוא נטבל חוץ המקוה כיון דפי החילון כשפופרת, אבל כלי המסובר למעין אין להטביל בחוכו, דלמא אחי
להטביל בכלי של ארבעים סאה בלא חבור, ע"כ. ואר"ך להבין דעת הרא"ש בחילוק זה. ונראה שדעתו דכלי חוץ כלי שנטבל הכל
במקוה אין שייך לגזור שמה יטבול בכלי בלא חבור, כיון שטובל אלו שני הכלים חוץ מי מקוה כשרה ולא נמשך טעום מזה, מה שאין
כן במעין שנמשך על השוקם שהשוקם המים נמשכים דרך עליו תמיד, ולפעמים נפסק החבור של מעין או מקוה ממנו, ויטעה הטועה
לטבול בו גם בעת שהיא. וכתב ב"י [עמוד קט"ו ד"ה נראה] שהרא"ש חולק על הר"ש, דלהרא"ש אפילו בחלושים לא יטבול. ומכל מקום
הביא הרא"ש בחשונה [מלא לא סימן ג] דסילון הממוזכר בקרקעית המקוה פירוש הר"ש דהגזירה משום דלפעמים יהיו במקום מוצא

פ"ה יא כלי הראוי למדרס כו'. אפילו קטועים נטול המקוה: [שם] ולא ראוי למדרס כו'. וכן אין הנקעת ראייה למדרס:

עוד לא ידענו מהו זה, ומה שכתב שם הוא בעצמו. ומו"ח ז"ל [ב"ח עמוד ר ד"ה מנא"ח] כתב שכל דברי מהר"ם פדווא"ה הללו הם אמת. ומתחמת עליו
שכתב הוא שיעקר ההימח דמה שנקבעו הנקרים במסמרות אבל אם לא נקבעו אסור, והא מהר"ם כתב בפירוש להחיר אפילו באינם
קבועים, שכתב שהמים עושים אותן קבועים. גם מהר"י כ"ץ מקראקא [ש"ח] שאלו שאלו יוסף סימן ט עסק בהימח זה מטעם דהו כלי העשוי
לנחת. פירוש, שלא להשחמש בו, רק יהא מונח, ואינו מקבל טומאה. והכי נמי הויין הך נקרים. ולדידיה גם כן יש הימח אפילו אם
אין קבועים במסמרות. ועליו יש יומר להפליא, דודאי קבלת טומאה מגע אין בכלי העשוי לנחת, אבל טומאה מדרס יש בהם, כמו
שהבאתי בשם הרמב"ם בנקרים של בית המרחץ דאי היו מיוחדים לשיבה " ודאי מטמאים מדרס. ב"ח הדברים, לא שקטב דעמי בשום
הימח לנקרים שצמקוה לפי דעת הראש"ד והרשב"א דלעיל, ויפה חמה בעל הלבוש לפי (פ"ו) [כל זה]. אלף דנראה לי מלד אחר
לרבה אין איסור כלל מחמת קבלת טומאה, אלף האיסור משום טעמים אחרים, מה דלא שייך בנקרים אלו. וזה מוכח מדברי רבינו
שמשון [מקואות פ"ה משנה ב] שהביא ב"י סימן זה [שם], דהוקשה לו ממתיח דמעין שהעבירו על גבי האוקות, פירוש כלי של אבן שקבע
שם, דפוסל, למה יגרע מכלי העטבל בתוך כלי במקוה אם יש בחילון פה כשפופרת הנוד. ויחא ליה דיש חילוק בין כלים חלושים
דכשר לטבול בהם כשמוזכרים למקוה, ובין כלים הקבועים שהמעין נגרר עליהם, דלמא אחי בהו ל ידי חקלה, דפעמים שקבועים אולם
במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד ונמצאו כל המים העוברים עליהם פסולים. ויחבן דהיינו נמי טעמא דמתיחין דלא יטביל
על גבי ספקל, והיינו נמי טעמא דגזירת מרחצאות דלעיל מיירי בחרס הקבוע לעמוד שם מפני הטיף, ואסוריהו מטעמא דפרישית,
עד כאן דבריו בקיבור. והרא"ש [הלכות מקואות סימן טו] כתב על דברי הר"ש דלא קשה מידי, דהא דמתיבלין אפילו בכלי עצמו לא דמי,
דהחם הכלי הפנימי עצמו הוא נטבל חוץ המקוה כיון דפי החילון כשפופרת, אבל כלי המסובר למעין אין להטביל בחוכו, דלמא אחי
להטביל בכלי של ארבעים סאה בלא חבור, ע"כ. ואר"ך להבין דעת הרא"ש בחילוק זה. ונראה שדעתו דכלי חוץ כלי שנטבל הכל
במקוה אין שייך לגזור שמה יטבול בכלי בלא חבור, כיון שטובל אלו שני הכלים חוץ מי מקוה כשרה ולא נמשך טעום מזה, מה שאין
כן במעין שנמשך על השוקם שהשוקם המים נמשכים דרך עליו תמיד, ולפעמים נפסק החבור של מעין או מקוה ממנו, ויטעה הטועה
לטבול בו גם בעת שהיא. וכתב ב"י [עמוד קט"ו ד"ה נראה] שהרא"ש חולק על הר"ש, דלהרא"ש אפילו בחלושים לא יטבול. ומכל מקום
הביא הרא"ש בחשונה [מלא לא סימן ג] דסילון הממוזכר בקרקעית המקוה פירוש הר"ש דהגזירה משום דלפעמים יהיו במקום מוצא

פ"ה יא כלי הראוי למדרס כו'. אפילו קטועים נטול המקוה: [שם] ולא ראוי למדרס כו'. וכן אין הנקעת ראייה למדרס:

זהב מזוקק

הגהות והערות

ח' עין פרי טהרה פ"ק
סג ד"ה ופיה, שהקשה
דהראש"ד לא כתב נקרים,
אלף פשוטי כלי עץ:
ח"ח נכון לגרוס
מ"ח (והגהת הגר"י כ"ק)
ח"ח הסוגרים במקוה:

המעין כו' וכתב דבסילון אין שיך גזירה זו. ועוד, דקמס סילון העשו למס אין זו לצוין, והוא פשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה ואינם פוסלים בשאיבה, כמו שמיא ב"י בסמוך נעמה וא דה ופילון. ונראה צורך דכיו. מלא, דבסילון אין שיך גזירה שמה יעשה במקום מולא המעין ולא יהיה זו כשפופרת הנוד, דהא כל סילון יש בו כשפופרת הנוד. ועוד, דלא גזרינן שמה יעשו במקום המעין אלא ככלי גמור לטוהרו, מה שאין כן בפשוטי כלי עץ שאין מקבל טומאה על כן אין חשש שיפסול אם יעשו במקום מולא המים. והנה הך נקרים שבמקום שלטו נרור הוא שאינם גרועים כלל מהך סילון, וכי היכי דבסילון ליחא לגזירה של הר"ש כמו שאמרנו, הי נמי בהך נקרים, וכן לעטס הרא"ש שאמר אפילו בתלושין שמה יטביל בהם בלא חבור, זה אינו שיך אלא בשוקת שאפשר לטבול בו בלא חבור למעין שאפשר

מד ולפי זה כו'. אלעיל ולא על גבי נקרים כו' קאי: מזה שיש דכו שייכות בו. בעטרת זהב [גנוס ספיף לא] האריך מאל והתרעס על המקואות שבמדינות אלו שעושין נקרים למטה ומדרגות לעמוד עליהן כשעת טבילה, ע"ש. וכבר מחו ליה מאה עובלי בעובלי צמעדי מלך דף שי"ז ע"א וינמי

ומכלה על גבי אלו עלתה לה (לי) שביילה תמדות הלכות מקואות אלו קלא] מהר"י ור"י זה פ מקוה מזה שיש בו (ל"ב) שליבות [אם זו] והנ"ח [עמוד ר ד"ה מנא"ח ובעל מגדול

דוד נספיף לא]. וכבר האריך בזה מהר"מ פאדוא"ה בחשונה סימן ל"א, והעלה טעם היתר משום דפשוטי כלי עץ להרבה פוסקים אינו מקבל טומאה אפילו מדרבנן, ואפילו הרשב"א נש"ס ס"א סימן תמנ"ח (והמתבר) לא מיירי אלא כשהיה קולס זה בשליבות קודם שקבעוה במקוה דהיה עליה שם כלי מתחלה ואחר כך קבעוה במקוה, אבל אם מתחלה עשו במקוה נקרים או מדרגות לעמוד שגשאר זו מים, מה שאין כן בנקרים וסילון דאם אין שם חבור למעין אין שם מעין מ"י, כן נראה לענ"ד נרור. וכל שכן לפי מה שכתב ב"י במסקנתו [עמוד ר ד"ה והשפא] על מה שכתב הטור וא"א הרא"ש לא חילק, דכוונתו להרא"ש לא אכפת לן בקבלת טומאה אלא משום פחד לחור, פשיטא שאין חשש בנקרים. וכל זה שכתבתי בהיתר הנקרים שיך גם כן בשליבות של עץ במקוה שיש בכל מדינותינו, דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן. ומלאחי כתוב להר"ל מפראג לשון זה, דמדרגות של עץ מותרים, דכיון דהטעם משום גזירה שמה יסמוך הספסל למקום המעין והמדרגות אין עושין למעצרות המים, עד כאן. היינו כמו שכתבתי. ועל כן לפי המנהג ודאי לא קיימא לן בהך ספיף כש"ע שפסק כהרשב"ד דמלה הכל בקבלת טומאה וכלל בו גם פשוטי כלי עץ וכל הרא"י למדרס, אלא כרבינו שמשון והרא"ש דלדידהו היתר גמור בהך נקרים, והיון ממש כסילון המחובר בקרקע המקוה, ומאן דפוסל בנקרים יפסול גם כן צסילון, דהא גם הוא פשוטי כלי עץ, ונראה שניהם כשרים בלי ספק. ואף אם הנקרים מומחים בלי קביעות מסמרות הכל מותר, כפסק מהר"מ מפאדוא"ה ומהר"י כ"ך, אך לא מטעמייהו, אלא כדאמרן: [ל"ב] שייכות ש"ע עין כו'. לפי מה שכתבתי לא קיימא לן כן, אלא גם הם מותרים אף על פי שעשה כבר השליכה וקבעה אחר כך במקוה, דדן אחד יש להם עם הנקרים דלעיל. אך שצוה ראינו הרבה נכשלים, שאין עושין אותם רחצים ארבעה, ויש לחוש לפחד שמה חפול, ואקור לכחמלה, על כן כל מורה ישים לבו על זה:

באר היטב

(לו) שבי"ה. והנ"ח כתב דאין נראה להקל, כיון דלרש"י ומקסות לא עלתה לה טבילה כו'. וכתב הש"ך [סי"ק מג] דנרורו הם ממוהין, ודני הממחר עיקר:

מחצית השקל

ומה שכתב אבל גזירתה היא הבי"י ופורות. משום דכהאי גוונא ליכא גזירת מרחצאות, משום דלאו בר קבולי טומאה נינהו, וגם רחבים הם וליכא טעמא דבעייתא: ומה שכתב דפשוטי כלי עץ הם כו'. ר"ל, ומקבלים טומאה מדרבנן לדעת קצת פוסקים. [הג"ה], ועיין בכיאווי הגר"א ז"ל כאן סי"ק ל"ג דפרש משום דחזי למדרסות. ועיין עוד בסדרי טהרה [שחי' טהרה] בס"ק ס"ד וז"ה ולפין דכתב באמת דלשון המחבר מגומגם, ע"ש היטב. ע"כ הג"ה ממה"ר שלמה הכהן נ"י הנ"ל: [סי"ק מג] עברה כו'. מגזירה דמרחצאות. על דרך שכתב רש"י שדרך מרחצאות לישב על גבי ספסלים של אדמה דדמי לכלי חרס, ואחי למימר טבילה עולה בהם, וכיון דגם בכלי חרס איכא גזירה דמרחצאות, גם בכלי חרס אפילו דיעבר לא עלתה לה טבילה: בדסקא דעתא דרב כהנא כו'. דסבר למימר דטעמא משום גזירת מרחצאות, ומאי גזירת מרחצאות שיך בכלי חרס, ופרשה רש"י ותוספות כו': אבל דפסקא. דמסיק רב חנן מנהרדעא טעמא משום דבעייתא, משמע כש"ס כו': אינו אלא לכתחלה כו'. הא דקאמר רבי יוסי ובלבד שלא יטביל על גבי הספסל ו"ל גם כן דוקא לכתחלה: דאפילו בדסקא דעתא דרש"י כו'. ר"ל, לא מבעיא למסקנא דליתא גזירה דמרחצאות כלל בכלי חרס, אלא אפילו לדסקא דעתא דרש"י דהוי בכלי חרס גם כן טעמא דמרחצאות לא מתטר מהאי טעמא אלא לכתחלה: [סי"ק מד] ולפי זה כו'. אדמייך ליה שכתב על גבי כלי חרס או על גבי בקעת דאסור מטעמא דבעייתא לא מצי קאי, דהא מקוה שיש בו שליבות של עץ כו' לאו משום דבעייתא אסור, דאפילו רחבות ד' אסור בשל עץ משום גזירה דמרחצאות, אלא ודאי אדלעיל ולא על גבי נקרים קאי אסור משום גזירה דמרחצאות, על זה קאמר ולפי זה מקוה שיש בו שליבות של עץ כו' אסור גם כן מהאי טעמא: [סי"ק מה] שיש כו'. אפילו מדרבנן כו'. ר"ל, ואם כן כיון דלאו בר קבולי טומאה נינהו לית ביה גזירה דמרחצאות: הרשב"א (והמחבר) כו'. שאסרו כהאי גוונא, לא מיירי כו': ואחר כך קבעוה בטקוה כו'. ר"ל,

דחו לא בטיל שם כלי מיניה על ידי שקבעוה במקוה, ואית ביה גזירה דמרחצאות: אבל אם מתחלה כו' אלא שם בנין כו'. ר"ל, לכלי עלמא לאו בר קבולי טומאה נינהו ולית בהו גזירה דמרחצאות. ועיין ט"ו ס"ק ל"א שדחה היתר הש"ך, דהא כתב הראב"ד והמחבר ולא על גבי נקרים שראוין למדרסות, ומדנקטו האי לישנא ולא כתבו ולא על גבי נקרים שמתמאין מדרס, אלא ודאי צריך לומר דכוונתם דמאחר דמטמאין מדרס, לית בהו גזירת מרחצאות ומותר, להכי נקטו נקרים אפילו למעשה, וסלקא דעתך אמינא דהא דאסרינן על גבי נקרים היינו דוקא כשכבר חשב עליו או עשה מעשה, דאו מטמאין מדרס וגזרינן בהו גזירת מרחצאות, אבל אם עדיין מחוסר מחשבה או מעשה, דלא מטמאין מדרס, לית בהו גזירת מרחצאות ומותר, להכי נקטו נקרים שראוין למדרס, וקא משמע לן כיון שראוין לטומאת מדרס אחר המחשבה או המעשה, גם מקודם יש איסור לעמוד עליהם בשעת טבילה. והטעם, אף על גב דלאו בר קבולי טומאה הוא, אחתי או לחוש למראית העין, שהרואה יטעה ויאמר שכבר חישב עליהם או עשה בו מעשה, ויאמר בכל הנטרים הדין כן שהותר לעמוד עליהם, ומכאן זה יטבול גם כן במרחצאות, משום הכי כיון שראוי למדרס אסור אף על גב דאחתי לאו בר קבולי טומאה נינהו. ולפי זה נראה היתר זה הואיל ומתחלה עשו המדרגות לעמוד עליהם כשעת טבילה מעולם לא היה עליהם שם כלי רך בנין, דמכל מקום אסור מפני מראית העין, דהרואה יאמר שהיה טולם זה בשליבות קודם שקבעוהו במקוה ויאמרו בכל השליבות הדין כן, וכאמת בשליבות שנעשו מקודם שקבעוהו במקוה דהיה עליהם שם כלי אסור לעמוד עליהם, משום הכי אסור בכל ענין. על כן הסכים להיתר הראשון שכתב הש"ך בשמם דפשוטי כלי עץ אינו מקבל טומאה אפילו מדרבנן להרבה פוסקים, ועיין שם. אבל בתשובת פנים מאירות [ח"ס] סימן (קל"א) [קלב] כתב דהראב"ד והמחבר כסה שכתבו ולא על גבי נקרים שראוין למדרסות לא כווננו להחמיר כמו שכתב הט"ו, אלא אדרבה

אוצר מפרשים

כס (שם) ולפי זה מקוה כו'. קאי אדלעיל ולא על גבי נקרים, [שיך סי"ק מד]. ככאן האריכו כל הפוסקים והאחרונים, פסקו דלא כש"ע ומתירין מקוה שלטו שעושין שליבות עץ, ואין בו חשש איסור, רק שכל המורה ישים על לבו לראות שיהא כל נסר והב ד'. ובתשובות מהר"ם מלובלין כתב ואע"פ כן בכל זמן שמודמן לידו שמתקנין איהו מקוה או בנין חדשה אני מצוה תמיד לחקנה בדברים שאינם ראויין למורס כדו שתהא כשרה אליבא דכולי עלמא [שם סי"ק מה]. אך ראיתי בכמה קהילות קטנות כימי הקץ מורדין טולם מה שמיוחדין לעלות על הגג או על העליה ויורדין נשים על השליכה למקוה ועומדין על השליכה זו וטובלין, והו כבודאי אין טבילתן טבילה לפי כל התיריים שכתבו האחרונים, וזהו כבודאי אסור, וכולן שוין כזה שאסור, וכניהם ודאי כן הנידות:

ל (שם) וז"ל (א) והיותר תמה דכתב אפילו היה עליו שם כלי תחלה נתבטל טבוח שהמים צפים עליו והוי כבנין דדבר ששום דאפילו בבנין גמור אין בנין ספסל כלי זכר. במחילה מכבודו לא ירד כלל להבין כונת מהר"ם ולא זייק בלישניה, ח"ל, ועוד נראה לומר שהנטרים אלו זכו חשובים כקבעו בכותל ובנה עליו, כי המים שעולים עליהם הם כבנין עליהם זכו, עכ"ל. הרי משמע מדבריו שיש חילוק בין קבעו בנין ולא בנו עליו ובין קבעו בנין ובנו עליו, כי אם קבעו בנין ולא בנו עליו לא בטל ממנו תורת כלי אם היה עליו שם כלי מדאורייתא, אבל אם קבעו בנין ובנו עליו בטל ממנו תורת כלי אפילו היה עליו שם כלי מדאורייתא. והכי מבואר בפרק ב' דכלים משנה ה' כופת שקבעו בנרדך, קבעו ולא בנוא זכר, ע"ש. והברורים ברורים למבין שהו כונת מהר"ם וישור, ולא ידעתי מה היה לו למחבר הזה שטחו עיניו מראות דברים פשוטים, וז"ל: [הירוש' הגרסיני]

ס. משנת הרשב"א [ח"ס] סימן תמנ"ח, ושם איחא שירדו בו דרך שליבות קולס של עץ וכי:

נקודות הכסף

כו (שם) סי"ק יא ונדבריו הפוריים סאדן. האריך למתוה על מהר"מ פדוא"ה. ולא קשה מדי, דאע"ג דאפילו פשוטי כלי עץ אסור, היינו כשראוי למדרס קודם קביעתו במקוה. ומה שכתב דמכל מקום הרואה יטעה, יש לומר דכיון דאין שם כלי עליו מתחלה לא יטעה. ומה שהקשה מנער שקקו בו, יש לומר דהכל כיון שהכל הוא ככאן אין שם כלי עליו, וכן משמע להדיא בחשונות מהר"מ פדוא"ה, ע"ש. והיתר שהמציא הוא רמזויו בקורה ש"ך סי"ק מ"ה כמה שכתבתי שם ועיין בס"ק שאחר זה יש עוד לז' היתר הדין, ע"ש:

ואין לומר דכוונת הט"ו כמה שכתב שאם היו מיוחדין לכך לעשות מהן ספסל היינו להניח הנסר על דבר גבוה שתחת שני ראשי הנסר, כדרך שעושין בבתי משתאות של כפרים, גם זה אינו מטמא מדרס, דאין צורת כלי עליו. ובהדיא כתב הרמב"ם סוף פרק ה' מהלכות הנ"ל וז"ל, הספסלין שבפונדקאות ושל מלמדי תינוקות אף על פי שהן נקובים ומכניסין בהן את הרגלים טהורין, קבעו בהן את הרגלים במסמר מקבלין טומאה, זה הכלל, כל שניטל ואין רגליו ניטלין עמו טהור, וכל שניטל ורגליו ניטלין עמו טמא, ע"כ. והוא מתוספתא דכלים [פרק יט הלכה ג], וכמו שכתב בכסף משנה. על כן לא מצאתי מקום ליישב דברי הט"ו כזה:

ועוד קשה, אף לפי דעתו דסבירא ליה דאם ייחדו לעשות מהם ספסל טמאים מיד טומאת מדרס, אכתי מנא ליה דגזרינן כולי האי, דהא גזרה לגורה הוא, לא ייחדו אטו ייחדו וייחדו אטו מרחצאות:

ומה שכתב לקמן דהראב"ד למד זה דבגמרא לא אמרינן דבטל גזירת מרחצאות אלא כסילתא שהוא בקעת עץ ולא בעץ אפילו פשוטי כלי עץ, וזו היא עיקר דיוקא של הראב"ד שלמד מזה לכל דבר שראוי לקבל טומאה, ע"כ, הנה כל מעיין בעדק יראה שהפוסקים אלו ובייחוד הראב"ד שממנו מקור דין זה לא למדו מסוגיא זו, כי אם ממשנה (דכלים) [דמקואות] נפ"ה משנה כז, ושם נאמר ובלבד שלא יטביל על הספסל, ומשמע דוקא ספסל שמיוחד למדרס, וכן כתב מהר"ם פדוא"ה. אבל מסוגיא הנ"ל אין ללמוד כלל, דמה שאמר אבל סילתא שפיר דמי לא מוכח מידי, דאי משום דלא אמר כלי עץ שפיר דמי, זה אינו, דהא כלי עץ מיטמאין מגבן ואכתי איכא גזרות מרחצאות. ואי משום דלא אמר אבל פשוטי כלי עץ שפיר דמי, זה אינו, דבכלל פשוטי כלי עץ הוא נסרים רחבים, דליכא נמי טעמא דביעתותא, וכל עיקר לא רצה רב כהנא למימר אלא דלא חיישינן לביעתותא, משום הכי הוצרך לומר סילתא, חתיכות עץ שאינו רחב. וזו פשוט, ובתנא כתב על מוהר"ם פדוא"ה שדבריו תמוהים:

ומה שכתב עוד וז"ל, ותו דמה זכות למד בזה שלא היה שם כלי עליו תחלה, מכל מקום הוואה יטעה וכו', [ע"כ], אזיל לשיטתו שכן הוא הטעם האוסרים בנסרים, וזה אינו, דאי אפשר לומר כן לא מסברא ולא מגמרא, וכמו שכתבתי:

ומה שכתב דמשום הכי כתב הראב"ד הראוים למדרס, ע"כ, כבר כתבתי דאדרכה לשון זה הוא כמו שאמר בגמרא דחזי למדרס ופירושו מיוחד למדרס, וכן הוא לשון הראב"ד בספר בעלי הנפש וז"ל, וקתני שלא יטביל על הספסל, אלמא כיון דחזי למדרס אית ביה גזרת מרחצאות וכו', עכ"ל. וספסל מיוחד למדרס הוא ואפילו הכי כתב דחזי למדרס, משום דהיא היא, כשהוא מיוחד למדרס אז הוא חזי למדרס, ר"ל לטומאת מדרס, וכך הוא הפירוש של ראוי למדרס, דראוי וחזי חזא מלתא היא:

→ עוד כתב, והיותר תמוה דכתב אפילו היה עליו שם כלי תחלה נתבטל מכח שהמים צפים עליו והוי כבנין, דדבר פשוט וכו' והוא בעצמו כתב כן וכו' ואיך שכחו בכדי דיבור, עכ"ל. תמה אקרא, איך חשד לאורן של ישראל ששכח דברי עצמו מה שכתב בסמוך לו, והיה לו לעיין היטב בדברי הגאון ואז היה רואה ששפתיו ברור מללו, דוראי אין קביעות בבנין מבטל הכלי, כדאיתא בצינור שחקקו ולבסוף קבעו, אבל אם קבעו בבנין ובנה עליו, הקביעות והכנין שבנה עליו הוא מבטל להכלי אפילו היה כלי שמקבל טומאה מן התורה, וכדאיתא בפרק כ' דמסכת כלים [משנה ה] כופת שקבעו בנדבך קבעו ולא בנה עליו בנה עליו ולא קבעו טמא, קבעו ובנה עליו טהור, ע"כ, ופירש הר"ע ברטנורא כופת, כלי המיוחד לשיבה ושל תמרה היא. שקבעו בנדבך, בשורת הבנין. בנה עליו ולא קבעו, כדרך שהאומנים עושין שבזנין כיפה על גבי נסרים ואחר כך מסירין אותם. טמא, אם ישב הזב על הבנין שעליו נטמא הכופת שתחת הבנין, שהזב מטמא את המשכב ואת המושב שתחת אבן מסמא, וכן כשקבעו ולא בנה עליו וישב הזב עליו כשהוא קבוע טמא, דלא

בקעת עץ, ולא בעץ אפילו פשוטי כלי עץ, וזו היא עיקר דיוקו של הראב"ד שלמד מזה לכל דבר שהוא ראוי לקבלת טומאה. ותו, דמה זכות למד בזה שלא היה עליו שם כלי תחלה, מכל מקום הוואה יטעה, וכמו שכתבתי לעיל דמשום הכי כתב הראב"ד הוואה למדרס. והיותר תמוה, דכתב אפילו היה עליו שם כלי תחלה נתבטל מכח שהמים צפים עליו והוי כבנין, דדבר פשוט דאפילו בבנין גמור אין בנין מבטל כלי, כדאיתא בצינור שחקקו ולבסוף קבעו דפוסל המקוה, והוא בעצמו כתב לעיל מיניה בהאי תשובה, ואיך שכחו בכדי דבור. ועוד למד זכות, דאנן סבירא לן כאותן הסוברים דפשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאת מדרס, זו טעם נכון כמו שיחבאר, אבל לא כשיטת הראב"ד דהוא כתב בפירוש אפילו פשוטי כלי עץ, ודייק לה מדנקט סילתא דוקא. וכאמת אין להתלונן על ר"ם בתשובה ההיא, כי הוא לא ראה דברי הראב"ד והרשב"א האלו, כמו שכתב הוא בעצמו. ומו"ח ז"ל כתב שכל דברי מוהר"ם פדוא"ה הללו הם אמת. ומתחילא עליו שכתב הוא שיעקר ההיתר כמה שנקבעו הנסרים במסמרות אבל אם לא נקבעו אסור, והא מוהר"ם כתב בפירוש להתיר אפילו באינם קבועים, שכתב שהמים עושין אותם קבועים. גם מוהר"י כ"ץ וכו', עכ"ל:

ועתה אבא על סדר דבריו. מה שכתב ועל כן כתב הראב"ד כמו שהעתיקו כאן בשלחן ערוך וכו' ונקט נסרים וכו', וכן כפל כמה פעמים בס"ק זה שהראב"ד כתב נסרים, והא בדוחא היא, שכדברי הראב"ד ז"ל אין שום זכר כלל מנסרים, לא בספר בעלי הנפש בשער הטבילה ולא בדברי הר"ן שכתב דין זה בשמו, ואדרכה מדברי הראב"ד שם מבואר דדוקא פשוטי כלי עץ דומיא דספסל הוא דאוסר לפי שהוא מיוחד למדרס, עיי"ש, אלא מה שכתב בשלחן ערוך כאן, העתיק לשון תורת הבית הקצר, כמו שכתבתי לעיל [ריש הט"ק]:

ומה שכתב עוד אלא דסבירא ליה להראב"ד כיון שראוין לטומאת מדרס אם הוי מיוחדין לעשות מהן ספסל או כיוצא בהן יש לחוש להרוואה וכו', משמע מדבריו שאם הוי מיוחדין לכך לעשות מהן ספסל מיד הם מטמאין טומאת מדרס, והוא דבר תימה, דאף דקיימא לן דגולמי כלי עץ מקבלין טומאה, מכל מקום כל זמן שאין עליו צורת כלי אף על פי שמשמששין בו אינו מקבל טומאה, וכמו שכתב הרמב"ם פרק ה' מהלכות כלים [הלכה א], ואיך יהיו הנסרים מקבלין טומאה אם יחדו לכך לעשות מהן ספסל, והא עדיין אין עליהם צורת כלי כלל:

וע"ה ברעתי ללמוד עליו זכות, דמה שכתב לעשות מהן ספסל, לאו דוקא, אלא כוונתו אם היו מיוחדים לישב עליהן, ומיירי בנסרים עבין טפח דראוים לשיבה, וכדאיתא בפרק כ"ב דכלים משנה ג' ספסל שניטל אחד מראשיו טהור (גוסחת הרמב"ם כלים כו, ב טמא) ניטל השני טהור, אם יש בו גובה טפח ראוי למדרס. ואם כן הכי נמי מיירי בכהאי גוונא:

אך קשה לדעתו שאוסר בכל הנסרים לדעת הרשב"א, כמבואר מדבריו, אם כן צריך לומר דגזרינן בנסרים שאין עביין טפח משום נסרים שעביין טפח, ובעביין טפח גזרינן אטו אם יחדו למדרס, וביחדו למדרס אטו מרחצאות, והוא תימה דנגזור כולי האי יותר מן גזירה לגזירה. וגם נראה דדוקא בספסל שנשבר הוא טמא אם יש בו גובה טפח לפי שהיה כבר כלי, וכיון דעושה מעין מלאכתו הראשונה נשאר שם כלי עליו, מה שאין כן בלא היה כלי כלל י"ל דלא מהני גובה טפח. וכן נראה מן הרמב"ם שם פרק כ"ה דין יו"ד גבי כופת תמרה, ובכסף משנה שם. וכן הוא סוף פרק כ"ב דכלים משנה ט' כופת שסירקו וכרכמו ועשאו פנים, רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין עד שיחוק בו, ופירש הר"ש והר"ע ברטנורא כופת, חתיכת עץ עבה ורחבה וכו'. סרקו, ציירו. וכרכמו, צבעו בכרכום. ועשאו פנים, שפסלו במעצד והשווהו ברהיטני שיהא נראה לו פנים יפים. רבי עקיבא מטמא, דמושב הוא. וחכמים מטהרין, דכתיבתי עץ בעלמא חשיב, ע"כ. הרי דלכולי עלמא כל שלא עשה לו צורה כלל אינו מטמא מדרס אף על פי שיחדו למדרס:

נתבטל כהכי, אבל כשקבעו ובנה עליו בטל לגבי כותל וככותל דמי, עכ"ל. וכן פסק הרמב"ם [כלים] כריש פרק כ"ו בכל הכלים שמתמאין טומאת מדרס אם קבעו בכותל ובנו עליו דטהור. ואף מוהר"ר מאיר פדוא"ה שם רמז למשנה זו, עיי"ש. והצעת לשונו שם כך הוא, דמתחלה כתב שלדעתו אין הנסרים מתמאין טומאת מדרס כיון שאינן מיוחדים למדרס כי אם לבנין, ואף אם נאמר שמכל מקום מקבלין טומאה מדרבנן לדעת האומרים דפשוטי כלי עץ מקבלין טומאה מדברי סופרים, וכן כתב הרמב"ם דאפילו מקל טמא מדברי סופרים, וכמבואר בהלכות מקוואות [פרק ט] דין י"ד, ועיין בר"ן פרק קמא דסוכה נ, ב ד"ה אמר רב יהודה גבי חצים זכרים, ועיין בתוספות יום טוב פרק ה' דמקוואות [משנה ה' ד"ה נוטפין] בשם הרא"ש [בפירושו שם ד"ה נוטפין] (וכן דעת הר"ע ברטנורא ריש פרק כ' דכלים), מכל מקום כיון שאינן טמאים אלא מדרבנן אם קבען בבנין בטלין מתורת כלים, דאף על גב דכלים לא בטלין על ידי קביעות בבנין, הני מילי כלים המקבלין טומאה מדאורייתא, מה שאין כן כשאין מקבלין טומאה אלא מדברי סופרים בטלין, וכדמוכח בפרק המוכר את הבית גבי דף של נחתומין. ואחר כך כתב דנראה לו בנידון דידן אפילו היו הנסרים ראויים למדרס מן התורה אפילו הכי בטלים, דכיון שקבען בבנין והמים שצפו עליהן היו בבנין ואם כן הו"ל קבעו ובנו עליו דבטלין. זו כוונתו למעיין שם, ומהחמימה על החיור הגדול הש"ך בנקודות הכסף [ס"ב] שגם הוא טרח בישוב קושיא זו של הט"ז ומתוך בדוחק, והדבר מבואר כמו שכתבתי:

ולפי זה גם מה שכתב על הב"ח בחימה, דכיון שכתב שכל דברי מוהר"ם פדוא"ה בזה הם אמת למה תלה ההיתר מה שקבעו הנסרים במסמרים, והא מוהר"ם כתב להיתר אפילו באינן קבועים, שכתב שהמים עושין אותן קבועין, [ע"כ], נמשך אחר הבנתו במוהר"ם פדוא"ה, ובאמת הב"ח היטיב לראות דמהר"ם לא כתב שהמים עושין אותן קבועים, אלא שהמים היו כבנין שעליו, אבל קבועים לא היו אלא כמה שקבעו במסמרים, לפי שחשש לדברי הרשב"א דסבירא ליה מה שמיחדים הנסרים אלו לעמוד עליהן בשעת טבילה הו"ל כמו יחדו למדרס ומקבלין טומאה מן התורה, וכמו שכתבתי לעיל, משום הכי כתב לקבעו במסמרים והמים שצפים עליהן הו"ל כמו בנין, ובטלין משום דקבעו ובנו עליהן, וכנזכר לעיל. ומה שהצריך לקבען במסמרים, אף דמן מוהר"ם פדוא"ה שם משמע דהו"ל קביעות אפילו בלא קביעות מסמרים, שכתב וז"ל, ובפרט אם קבעו במסמרים, משמע דליכא קפידא בהכי, מכל מקום הרמב"ם [שם] כתב בהדיא קבעו במסמרים ובנו עליו וכו'. ואף שבכסף משנה שם משמע דקביעות בבנין אין צריך מסמרים, מכל מקום בתוספות יום טוב שם כתב דסבירא ליה להרמב"ם דלא הו"ל קביעות בלא מסמרים. וצדקו דברי הב"ח. ומה שכתב הב"ח שם דמה שלא היה שם כלי מעולם בטל על ידי חיבור, ומייתי ראייה מהא דתנן [מקוואות פ"ד משנה ה'] שוקת בסלע וכו', כל עיקר פלפולו הוא להשיג על העטרת זהב דסבירא ליה דמה שבנין המקוה על ידי היקף מחיצות בנסרים ומלמטה ג"כ נסרים דזה כלי ממש הוא, על זה סובב כל פלפולו דלאו כלי הוא אלא בנין הוא, ואפילו אי נימא דהו"ל כלי מכל מקום לא היה עליו שם כלי בתלוש. אבל במניח נסרים כדי לעמוד עליהן, מסיק להלכה דבעינן קביעות במסמרים משום דראוין למדרס, ור"ל דהא יחדינהו לכך, וכמו שכתבתי לעיל:

ועוד קשה לי על הט"ז, דאפילו אי נימא דכן הדין כשהנסרים מיוחדים לעשות מהם כסא וספסל ירדו לידי טומאת מדרס מיד, מכל מקום כשקבען למחובר בטלה תורת כלי מהם, דאף על גב דקיימא לן דאין הקביעות מבטל להכלי, מכל מקום הני מילי כשראוים אחר החיבור למלאכתו הראשונה, אבל כשאין ראויים עוד למלאכתו הראשונה מבטל החיבור מתורת כלי, וכמו שכתב הראב"ד פרק קמא דעדיות [משנה יא ד"ה כסא] ומביאו בתוספות יום טוב פרק כ"ב דכלים משנה ד', עיי"ש, אם כן בנידון דידן נמי כיון שנחברו לרצפת המקוה הרי אינן ראויין עוד לשיבה. מיהו לשאר פוסקים שכתבו נמי דהרשב"א מיירי בנסרים שהיו מיוחדים, לא קשה קושיא

הנ"ל, דיש לומר דמיירי שהיו עומדים למדרס להלוך עליהן, ומוה לא נתבטלו בחיבור שהרי עדיין עומדים לכך:

מיהו מה שהשיג הט"ז על בעל שארית יוסף, יפה השיג, ומהתימה על השארית יוסף שכתב בשם הרמב"ם פרק ג' מהלכות הנ"ל דכלי עץ העשוי לנחת אינה מטמאה מדרס, וליחא, דאדרכה מבואר כמה פעמים ברמב"ם דלענין טומאת מדרס אין חילוק. וכן משמע בש"ס בדוכתי טובא. ועיין בתוספות במסכת שבת דף פ"ד [ע"א] ד"ה הבאה במדה, וכמו שכתב ט"ז. ובלאו הכי שם דברי תשובה הנ"ל בנידון זה תמוהים, עיין שם:

עוד כתב הט"ז ד"ל בשריותא דהני מקוואות הבנוין מנסרים על פי פירוש הר"ש והרא"ש, ואביא לשונו בקצרה וז"ל, אלא דנראה לי מצד אחר שהיתר ברור יש לנו, דהיינו ששאר פוסקים לא סבירא להו כהראב"ד, אלא סבירא להו דבגמרא דלעיל דאמרו משום גזירת מרחצאות לרבא אין איסור כלל מחמת קבלת טומאה, אלא האיסור משום טעמים אחרים מה דלא שייך בנסרים אלו, וזה מוכח מדברי הר"ש וכו' שהוקשה לו מתניתין דמעין שהעבירו על גבי השוקת וכו' דפסול, למה יגרע מכלי הנטבל בתוך כלי במקוה דאם יש בחיצוין [פה] כשפופרת הנוד דעלחה לו טבילה, וניחא ליה דיש חילוק בין כלים תלושין דכשרים לטבול בהם, ובין כלים הקבועין שהמעין נגזר עליהם וכו', דפעמים שקבועים אותן במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד ונמצאו כל המים העוברין עליהן פסולים. ויתכן נמי דהיינו טעמא דמתניתין דלא יטביל על גבי ספסל, והיינו נמי טעמא דגזירת מרחצאות, ומיירי בחרם הקבוע לעמוד עליו שם מפני הטיט, ואסוריהו מטעמא דפרישות. והרא"ש כתב על דברי הר"ש דלא קשה מיד, דהא דמטבילין וכו', אבל כלי המחובר למעיין אין להטביל בתוכו דלמא אתי להטביל בכלי של ארבעים סאה בלא חבור, ע"כ. וצריך להבין דעת הרא"ש וכו', ונראה שדעתו וכו', במעיין שנמשך על השוקת שהמעין נמשך עליו ולפעמים נפסק החיבור, ויטעה הטועה לטבול בו גם בעת ההיא. וכתב בית יוסף שהרא"ש חולק על הר"ש, דלהרא"ש אפילו בתלושים לא יטבול, ומכל מקום הביא הרא"ש בתשובה דסילון המחובר בקרקעית המקוה וכו', שכתב המחבר בסעיף שאחר זה, דלפירוש הר"ש דגזרינן משום דלפעמים יהיה במקום מוצא המעיין וכו', בסילון לא שייך גזרה זו. ועוד, דסתם סילון העשוי למים אין בו לבזבזין, והוה פשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה ואינן פוסלים בשאיבה וכו'. ונראה ביאור דבריו, דהא, דבסילון אין שייך גזרה זו שמה יעשה במקום מוצא המים ולא יהיה בו כשפופרת הנוד, דהא כל סילון יש בו כשפופרת הנוד. ועוד, דלא גזרינן שמה יעשו במקום מוצא המים אלא בכלי גמור דטהרתו תלויה בנקב כשפופרת הנוד, מה שאין כן בפשוטי כלי עץ שאינן מקבל טומאה, על כן אין חשש שיפסול אם יעשו במקום מוצא המים. והנה הנך נסרים שבמקוה שלנו ברור שאינן גרועים כלל מהך סילון, וכי היכי דבסילון ליתא לגזירת הר"ש כמו שאמרנו, הכי נמי בהנך נסרים. וכן לטעם הרא"ש שאוסר אפילו בתלושין שמה יטביל בהן בלא חיבור, זה אינו שייך אלא בשוקת שאפשר לטבול בו בלא חבור למעיין שאפשר דנשאר בו מים, מה שאין כן בנסרים וסילון דאם אין שם חיבור למעיין אין שם מים. וכל שכן לפי מה שכתב ב"י במסקנתו על מה שכתב הטור ואדוני אבי הרא"ש לא חילק, דכוונתו דלהרא"ש לא איכפת לן בקבלת טומאה אלא משום פחד לחוד, פשיטא שאין חשש בנסרים, וכל זה שכתבתי בהיתר נסרים שייך גם כן לשליבת עץ במקוה שיש בכל מדינותינו, דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן, עכ"ל:

ולא ירדתי לסוף דעתו בזה. מה שכתב דלדעת הר"ש והרא"ש אין איסור כלל מחמת קבלת טומאה, לא נהירא, דאף לדעתם תליא בקבלת טומאה והיינו בפשוטי כלי עץ, דכיון דמקבל טומאה שם כלי עליה ואיכא למיגור ביה הן לדעת הר"ש מטעמיה ולדעת הרא"ש מטעמיה, או בכלי שיש לו בית קיבול, דאפילו אינו מקבל טומאה כיון ששם כלי עליו דפוסל בשאיבה איכא למיגור ביה לכל חד מהני טעמים, וכמו שאבאר לקמן: